Afrika Devletlerinde Ulusal Entegrasyon Sorunu: Güney Sudan Örneği

İBRAHİM NASSİR

2018

T.C.

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Yüksek lisans Tezi

İbrahim NASSİR

Kasım-2018

B. Tez’in Başlık Sayfası

AFRİKA DEVLETLERİNDE ULUSAL ENTEGRASYON SORUNU: GÜNEY SUDAN ÖRNEĞİ

İBRAHİM NASSİR

TARAFINDAN

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE

SUNULAN TEZ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nisan 2018

C. Tez Onay Sayfası

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

(Unvanı Adı ve Soyadı)

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

(Unvanı Adı ve Soyadı)

Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şaftlarını sağladığını beyan ederiz.

(Unvanı Adı ve Soyadı)	(Unvanı Adı ve Soyadı)
Ortak Danışman	Danışman

Jüri Üyeleri (İlk İsim jüri başkanına ve İkinci İsim İse danışmana aittir)

Prof. Dr. Adı ve Soyadı(YBU)

(Unvanı Adı ve Soyadı) (Kurumu)

(Unvanı Adı ve Soyadı) (Kurumu)

(Unvanı Adı ve Soyadı) (Kurumu)

Adı ve Soyadı (Kurumu)

D. İntihal Sayfası

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

İbrahim NASSİR

İmza:

ÖZET

NASSİR, İbrahim

Yüksek Lisans, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

Tez Yöneticisi : Prof. Dr. Mustafa Sıtkı Bilgin

Bu çalışma Afrika'daki ulusal entegrasyon sorununu Güney Sudan üzerinden değerlendirmeyi amaçlanmaktadır. Sömürgeciliğin en yaygın kıtası olan Afrika'da; sömürgecilik hareketleri, 1950'lerden günümüze kadar hala devam eden bağımsızlık kazanımları ve yapılan çalışmalar analiz edilmektedir. Dolayısıyla yaşanan sancılı süreçler sonucunda oluşturulan devletler, "ulus devlet" mahiyetinde devletlerdir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus şudur ki; kabileye mensubiyetten "ulus devlet" vatandaşlığına geçen yerli halk ve onların bu duruma vakıf olmadığı konusu çalışmanın odak noktasıdır.

Bağımsızlık hareketinin kıta genelinde yayılmasıyla birlikte, Afrika devletleri arasında ulus olma bilincinin yükselmeye başladığı görülmektedir. Buradan hareketle sorunlu toplumlar da ulus devlet olma bilincinin başarısız sonuçlar doğurduğu tespit edilmektedir. Bu tip sorunlu ülkeler, ulusal entegrasyon sorunu başlığı altında incelenmiştir. Afrika'da ulusal entegrasyon sorununu ayrıntılı incelemek ve göz önüne sermek içinde yakın dönem de bağımsızlığını kazanan Güney Sudan ülkesi örneği ele alınmaktadır.

Sonuç olarak çalışmada asıl olarak Afrika ülkelerinin en kronik sorunlarından biri olan, "ulusal entegrasyon" tespit edilmiş ve bunun sebepleri Güney Sudan örneğinde değerlendirilmektedir. Bu çerçevede ülkelerinin alışa gelmiş düzenleri ve uygulanmak istenen sistem ve yapıya uyumsuzluğunun sebepleri bir araya getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Afrika, Ulusal Entegrasyon, Güney Sudan, Devlet*

ABSTRACT

NASSİR, İbrahim

Master of Science, Department of Political Science and International Relations

Thesis Manager : **Prof. Dr: Mustafa Sıtkı Bilgin**
Joint Thesis Manager : **Assoc Prof: Güliz DİNÇ**

In this study, it is aimed to evaluate the problem of national integration in Africa over Southern Sudan. In Africa, which is the most common continent of colonialism, colonialist movements, from the 1950s to the present day, are still being analyzed and the achievements of independence still going on. There are determinations that the problem of national integration in African countries becomes apparent because the borders of the continent have been determined without regard to the social structure and demographic characteristics of the continent. Therefore, the states formed as a result of the lively processes are states in the nature of "nation state". However, it is important to note here that; it is tried to be explained within the context of the issue that the indigenous people who have passed the citizenship of the "nation state" from the tribal membership are not aware of this situation.

When the independence movement spreading throughout the continent, it has been found that the African nation has begun to raise awareness of being a nation. However, it has been found that, over a long period of time, states with conscious societies that have no extreme conditions and successful progress towards becoming a nation state have failed unsuccessful societies with troubled societies that have not survived extreme conditions. Such problematic countries are being addressed under the title of national integration problem. The case of Southern Sudan, which gained independence in the near term, is examined in detail in reviewing and considering the issue of national integration in Africa.

As a result, our study is mainly assessed in the case of South Sudan,

determining that it is the "national integration" problem, which is one of the most chronic problems of African countries. The order patterns of the countries and the reasons for the inconsistency in the system and structure to be applied are brought together.

Key Words: *Africa, National İntegration, South Sudan, State*

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışması yürütülmesi sırasında desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Mustafa Sıtkı Bilgin hocama, yoğum çalışmalarım sırasında sabır gösteren değerli eşim Rahma'ya ve ayrıca Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinin hocalarına şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

B. Tez'in Başlık Sayfası..... iii

C. Tez Onay Sayfası.....iv

D. İntihal Sayfası 4

ÖZET 5

1. Giriş.....11

BÖLÜM I.....16

1. Kavramsal Tartışma 16

1.1. Kabile 16

1.2. Ulus 18

1.3. Ulus-Devlet 21

1.4.1. Ulusal Entegrasyon.....23

BÖLÜM II.....25

2. Afrika'da Sömürgecilik Faaliyetleri ve Kıtada Devletleşme Hareketleri 25

2.1. 1. Sömürgeciliğe Genel Bakış 25

2.1.2. Sömürgecilik ve Afrika Devletleşme Hareketleri: 29

2. 1.2.1. Sömürgecilik Öncesi Afrika'da Devletleşme Hareketleri: 29

2.1.2.2. Sömürgecilik Döneminde Afrika'da Devletleşme Hareketleri 31

2.1.2.3. Sömürgecilikten Sonra Afrika'da Devlet Mekanizması: 34

2.2. Post-kolonyalizm Döneminde Afrika'da Uluslaşma Süreci 36

BÖLÜM III 40

3. Güney Sudan'ın Tarihi ve Bağımsızlık Süreci 40

2. 1. Güney Sudan'ın Tarihi.....40

3. 1. A. Mısır Hideviliği Yönetimi ve Güney Sudan.....40

3. 1. B. Mehdi Devrim ve Güney Sudan 45

3. 1. C. İngiliz Yönetimi ve Güney Sudan 47
3.3. Güney Sudan'ın Sudan'dan Ayrılış Süreci 55
3.3.a. 1956-1972 İç Savaş Yılları arasında Devlet Politikaları....55
3.3. b. Numeyri Rejimi ve Addis Ababa Barış Anlaşması 58
3.3.c 1985 – 2005 yılları arasında Güney Sudan Meselesi 59
3.4. Güney Sudan'ın Sudan'dan Ayrılmasında Yatan Faktörler..63
3. 4. a. İç Faktörler:.....63
3.4.b. Dış Faktörler 64
3.4. Güney Sudan'da Ulus Devletin Karşılaştığı Sorunlar: 67
BÖLÜM: IV 69
4. Güney Sudan'da Ulusal Entegrasyon Sorunu 69
4. 1. Güney Sudan'da Ulusal Entegrasyon Sorunun Nedenleri 70
3. 1. a. Yapay Sınırlar 70
4. 1. B. Kabile Toplumu 73
4. 1. C. İç Savaşlar 75
SONUÇ 79
KAYNAKÇA 86
Ekler: 92

1. Giriş

Afrika yer altı ve yer üstü zenginliklere sahip önemli bir kıtadır. Kıtanın sahip olduğu bu zenginlikler, batılı ülkelerin oldukça dikkatini çekmiş ve bu ülkeler kıta üzerinde sömürge yarışına girmiştir. Bu yarış; Coğrafi Keşiflerden günümüze kadar devam eden, kısmi ve yapı sökümüne uğramış da olsa güncelliğini koruyan bir süreç olmuştur. Coğrafi Keşiflerin başladığı yıllardan itibaren Afrika kıtası, 20. yüzyılın son çeyreğine kadar Batılı ülkelerin sömürgecilik faaliyetlerine maruz kalmıştır. Sömürge faaliyetlerinin yanı sıra ayrılıkçı hareketleri destekleyen veya teşvik eden -özellikle- Batılı ülkeler, kıtanın iç savaşlarından uzun yıllar beslenmiştir. Öyle ki; hassas, heterojen bir yapıya sahip, olayların odağından sıyrılamayan Afrika kıtası toplumları bu ve buna benzer faaliyetlerden payını almış, derinleşen tüm bu sorunların çözümü için etkili bir politika yürütememiştir.

1950'li yıllar ile başlayan ve halen devam etmekte olan Afrika kıtasında ki ülkelerden birçoğu bağımsızlığını kazanmış bulunmaktadır. Ancak buna rağmen yaşanan iç savaş, hastalık ve kıtlık sorunlarından dolayı gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler niteliğine kavuşamamıştır. Afrika'nın modern tarihine bakıldığında ülkelerdeki iç savaşların ve çatışmaların ne yazık ki devam ettiği görülmektedir. Bu savaşlardan biri olan ve Afrika'nın en uzun iç savaşı olarak adlandırılabilecek olan Güney - Kuzey Sudan iç savaşı bölgenin entegrasyon ve sömürüden kurtulma çabasının iyi bir örneğidir. Bu iç savaşın Sudan'ın Büyük Britanya'ya karşı bağımsızlığını kazandığı yıldan 2011 yılına kadar devam ettiğini söylemek mümkündür. 2011 yılında gerçekleşen referandum sonucunda Güney Sudan, Sudan'dan ayrılmıştır.

Güney Sudan'ın, bağımsızlığını kazanmasından iki yıl sonra sınırların "cetvel" ile çizilmesinin doğal bir sonucu olarak ulusal entegrasyon sorunu ortaya çıkmış ve bu sorun iç savaşın yeniden patlak vermesine sebep olmuştur. Nitekim mevcut siyasetçilerin ülke menfaatlerini savunmak yerine kendi kabilelerinin çıkarları doğrultusunda hareket etmesi, ülkeyi gün geçtikçe derinleşen kaosun hâkim olduğu bir ortama mahkûm etmiştir.

Afrika'da sömürgecilik faaliyetlerinden önceki dönemde kabilelerin toplumsal yapıları ele alındığında; kabilelerin Afrika kıtasını tek bir ülke olarak benimsediği ve kabileler arasında dini-etnik-mezhepsel hiçbir ayrımın yaşanmadığı huzurlu bir toplum modelinin varlığı görülecektir. Fakat sömürgeciliğin ardından ayrıştırılan toplumlarda yeni kimlikler, uluslar ve ülkeler ortaya çıkmıştır. Böylece kıtanın eski düzeni bozulmuş, kabilelerin hareket alanı daralmış ve kabileler belirlenen sınırlara riayet etmek durumunda kalmıştır. Dolayısıyla, Afrika kıtasında huzurlu ve kolektif bir şekilde yaşamlarını sürdüren kabileler, etkisi katlanarak artan kaotik bir ortamda ulus devlet düzenine entegre olamamıştır.

Günümüzde Afrika'da ortaya çıkan karışıklıkların, iç savaşların, istikrarsızlığın; sağlık, gıda ve eğitim gibi sosyal ihtiyaçların karşılanamamasının üç temel sebebi vardır. Birincisi, sömürgeci devletlerin mimarı olduğu suni sınırlar; ikincisi, nitelikli yönetici eksikliği ve son olarak eğitim politikalarının yetersiz olmasıdır. Bu çerçevede Afrika toplumunda kabilecilik anlayışı gelişmiş ve bunun doğal bir sonucu olarak kıtanın genelinde ulus devlet olgusuna bir uyum sorunu ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın inşasında izlenilen yöntem? öncelikle kavramsal karmaşayı başta çözmek adına birinci bölümde, konunun ana kavramları üzerinde anlatı ve tanıtlamada bulunulmaktadır. Ulus, Devlet, Kabile gibi kavramların detaylarına inip konuya bağdaştırılarak açıklanmaya çalışılmaktadır.Ulusal entegrasyon hakkında da giriş niteliğinde tanıtlama ile yine bu bölümde başlanmaktadır. İkinci bölümde ise Afrika kıtasının tarihçessömürgecilik gibi derin yaraları hakkında bilgiler yer almaktadır. Sömürgeciliği kıstas alıp, öncesi-dönemi-sonrası bağlamında değerlendirilmeye ve analize yer verilmektedir. Konuyla ilgili gazete kupürlerinden örneklere yer verilmektedir. Post- kolonyalizm üzerinde bağımsızlaşma sürecine değinilmektedir. Üçüncü bölümde ise konumuzun örneği ve incelemek için ele aldığımız ülke olan Güney Sudan hakkında tarihi ve güncel bilgilere yer verilmektedir. Güney Sudan'ın bağımsızlığına nasıl kavuştuğu hakkında detaylandırmalara yer verilmektedir. Ayrışımın temeline değinilirken, devlet olma sorunlarına da yine üçüncü bölümde değinilmektedir. Dergilerden

alıntılamalarla desteklenmektedir. Dördüncü bölüm olan son bölümde ise Güney Sudan ve ulusal entegrasyon bağdaştırması yaparak sorunları ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Afrika kıtasının ulusal entegrasyon sorunu bu bölümde örneklemeler ile açıklanmaya somutlaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu bölümde olan sonuç bölümünde ise ulusal entegrasyon Güney Sudan'ın sorunu olmakla beraber Afrika kıtası ülkelerinde sorunu olduğuna değinilmektedir. Başlıca nedenlerini ve orta çıkış durumları değerlendirilip neticesi açıklanmaktadır. Sonuç olarak ulusal entegrasyonun sağlanması yönünde ittifak olmazsa uluslaşmanın ömrü kısa olacağına varılmaktadır.

Ana Problem

Güney Sudan da kadim zamanlardan beri en büyük problem kabileciliktir. Müslüman olmasına rağmen halen halk, kendilerini bir kabileden olmasını üstünlük vesilesi olarak görmektedir. Dolayısıyla çağın gereksinimine ayak uyduramayan Sudan halkı ulusal entegrasyonu gerçekleştiremedikleri için tam olarak ulus devleti olamamaktadırlar. Tezde de temele alınan, Afrika'nın kıta olarak genel sorunu olan ulusal entegrasyon sorunu Güney Sudanın da temel sorunudur.

Alt Problem

Çalışmanın altı problemi ise, Afrika kıtası genelinde ve Güney Sudan toplumunun ırk, dil, din çeşitliliği, ülke halkı arasında anlaşmazlıklara sebep olduğunu görülmektedir. Bu doğrultuda da Güney Sudan'da kabileler arasında dışlama psikolojisi halkın bütününe yayılmış durumdadır. Bu faktörlerde ulus devletin oluşumuna engel olmuşlardır.

Çalışmanın Argümanı

Güney Sudan'ın Sudan'dan ayrı bir devlet olmasında yatan temel sebep ise, Sudan'ın sınırları içinde yaşayan etnik gruplara hükümet tarafından adil bir şekilde kamu hizmetleri sunulamaması ve bunun yanında da bütün etnik grupların Sudan kimliğine entegre olmaları için hükümetler tarafından özel bir çabada bulunmamalarıdır. Bir başka ifade ile, Sudan Cumhuriyeti'nin iki

ülke haline gelmesinin temel sebeplerden biri, Güney halkları ve Kuzey halklarının bir üst kimliğe entegre olamadıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, Güney Sudan Cumhuriyeti de 2011 yılında bağımsızlığını kazandığında ulusal entegrasyon sorunu yaşamıştır. Devletin bağımsızlığından iki yıl sonra ülkedeki iktidar üyeleri arasındaki bir anlaşmazlıktan dolayı kabileler arasında iç savaş patlak verdi. Yüz binlerce insan hayatını kayıp ederken milyonlarca insan evinden olmuştur. İç savaşın patlak vermesi Güney Sudan'da ulus devletin inşası için büyük bir engel olmuştur.

Yöntem

Kavramsal tartışmaları ile genel bir bilinç oluşturularak başlanacaktır. frika'da sömürgecilik tarihini entegrasyon sorunları ile bağdaştırma yapılarak, Afrika'da devlet inşası süreci ve sorunları ortaya konulmaya çalışacaktır. Bunun yanında ulusal entegrasyon kavramı ile ilgili yazılan kitap, makaleler, gazete ve dergi incelenecektir. Bunun yanında Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde literatür taraması yapılacaktır. Saha araştırması metodu ile konu pekiştirenlerine yer verilmektedir. Tasvirlere Güney Sudan üzerinden örnekleme ile desteklenerek sorunun boyutu göz önüne serilecektir.

Sorunun Önemi

Güney Sudan bağımsızlık sonrasında, kabilecilik, ırk, din, dil ayrımı ülke için sorun teslim etmektedir. Bu tez, Afrika kıtasında, özelde ise Sudan'da ulusal birliğe gidecek yoldaki sorunların neler olduğu ve geçmişten günümüze kadar yapılanlar ele alınmakta olup, gelecek için çözüm üretmeye kaynak olma çabası anlatılmaktadır. Çalışma, ulusal bütünleşmenin sorun olmaktan çıkması için kabilecilik, ırkçılık, din ve dil ayrımı gibi ulusal bütünleşmeye zarar veren konuların incelenmesi ve sorunun giderilmesi açısından önem arz etmektedir.

Literatüre Katkı

Afrika'da bağımsızlık hareketlerinden sonra, kıta ülkeleri ulus devlet özelliğini kazanmıştır. Fakat oluşan ulus devletlerin siyasi, askeri, toplumsal istikrarsızlıklarla karşı karşıya kaldığını görülmektedir. Söz konusu istikrarsızlıklardan dolayı da kıta devletlerin her alanda geri kaldıklarını görülmüştür. Kıta ülkelerinin yıllardır boğuştuğu sorunlar hakkında Mısır, Fas, Cezayir, Kuveyt, Libya, Sudan gibi kıta ülkelerinin literatürde bağımsızlık, demokrasi, devrim, toplumsallaşma, ekonomi gibi konular üzerine birçok çalışma olduğunu tespit edilmiştir. Çalışmanın literatüre katkısı ise, Afrika'da ulus devletin sorunlarını ulusal entegrasyon bağlamında kapsamlı bir değerlendirme yapılmasını beklenmektedir.

BÖLÜM I

1. Kavramsal Tartışma

1.1.**Kabile**

Kabile sözcüğü Arapça *kabilah* (قبيلة) kelimesinden gelmektedir. Arapçadaki kelime anlamı bir insan topluluğu olan kabile sözcüğünün Latincedeki karşılığı *"tribus"*iken İngilizcede "*tribe"* kelimesine karşılık gelmektedir. *Tribe* sözcüğünün Oxford sözlüğünde; aynı dili konuşan, tek kişi tarafından idare edilen insan topluluğu olarak tanımlanmaktadır.(Oxford Wordpower, 2006, s. 821)

Kabile kavramının kullanım anlamı ise "birlikte yaşayan, konup göçen, bir sülaleden türemiş insanlar; bir reisin idaresi altında bulunan ve ekserisi aynı soydan gelen insan toplumu"dur. (Hasanian, Nadeem. 2014, s, 17) Diğer bir anlamı ile kabile, birlikte yaşamaya razı olan, belirli bir yere yerleşen, bir dili konuşan, bir kültüre tabi olan insan toplumlarıdır.(UNHCR, 2013, s, 10)

Kabile kavramı için yapılan diğer bir tanım da, ulus kavramının oluşmasından önce mevcut olan ve insanoğlunun toplumsallaşma yolunda attığı ilk adımları ifade etmektedir. Yukarıda görüldüğü üzere, kabile kavramının birden fazla tanımı bulunmaktadır. Afrika'da halen mevcudiyetini koruyan kabilelerin de içlerinde birkaç aşireti barındırdığı görülmektedir. Örneğin, Güney Sudan'daki Dinka kabilesi, Dinka Nuk, Dinka Kuay, Dinka Riek, Dinka Koguriyal ve Dinka Malwal aşiretlerinden oluşmaktadır (Samson, Wassara. 2007, s, 4). Bu bağlamda Afrika kıtasında kullanılan anlamı ile aşiret kavramının genel bir tanımını yapacak olursak; aynı soydan oluşan insan topluluğu, yakın ve uzak akrabaların tümü, baba tarafından olan aile bireyleri ve bunları oluşturan nüfusun tamamına aşiret denir.(İnak, Abdulkadir. 2007, s, 2) Yani aşiret kavramı Afrika'da kabilenin altında konumlanan bir düzeni ifade etmektedir. Oysa Türkiye'de tam tersine aşiretin kabilenin bir üst yapısı olarak kabul edildiği görülmektedir.(Türkdoğan, Orhan. 2006, s. 64)

Afrika kıtasında kabile düzeni çok yaygın bir yaşam düzenidir. Bir başka ifade ile, bilindiği üzere Afrikalı toplumlar kabile düzenini hala devam ettiren toplumlardır. Kabile düzeni, aynı nesilden türeyen bireylerin aynı bölgede yaşamaları ve bir kişinin hükümdarlığı altında toplanmaları olarak tanımlanmaktadır. Yukarıdaki bilgiler ışığında kabile kavramını Afrika kıtasında kullanılan anlamıyla şu şekilde tanımlamamız doğru olacaktır; tek soydan gelen, aynı dili konuşan, aynı kültüre tabi olan, bir kişinin idaresi altında yaşayan insan toplumuna kabile denilmektedir.(Türkdoğan, Orhan. 2006 s. 64)

Afrika'da kabile kavramı ayrıca bir sosyal düzen olarak da kullanılmaktadır. Bir diğer deyişle kavram, bir bölgede birlikte yaşayan insanların sosyal hayatlarını düzenleyen bir yapıdır. Örnek verecek olursak, Güney Sudan'da en büyük kabilelerden biri olan Shuluk kabilesi, bir sosyal yapıdır. Bundan hareketle kabile bireyler arasında hukuki, içtimai ve iktisadi ilişkileri düzenleyen bir kavramı da içerisinde barındırmaktadır. Çünkü Shuluk kabilesinin lideri ayrıca kabile bireyleri arasında hukuki anlaşmazlıkları çözen bir kadı konumundadır. (Topuz, Hıfzı. 2015, s, 16)

Afrika kıtasında kabile bir siyasi ve sosyal otorite olarak görülmektedir. Diğer bir deyişle Afrika'da, hükümetlerin başarsızlıklarından dolayı kabileler, hükümet görevini yerine getiren otoritedirler. Örnek verecek olursak, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, Güney Sudan'daki Shuluk kabilesinin örneğinde olduğu gibi, Afrika genelinde, kabile liderleri bir kadı konumunda olup insanların arasında vuku bulan hukuki anlaşmazlıklarda çözüm üreten kişilerdir. Dolayısıyla kabile, devlet içinde bir devlet olarak nitelendirebilir. Çünkü Afrika'daki hükümetler asıl görevlerini yerine getirmediği için kabilelerin toplumlarda huzuru sağlayan birer otorite haline geldiği görülmektedir.

Afrika kıtasında kabilelerin tam sayısının bilinmesi mümkün değildir. Bunun temel nedeni ülkelerde yüzlerce kabilenin bulunmasıdır. Örneğin Sudan Cumhuriyeti'nde 522 kabile olduğu kabul edilmektedir. (Ottaway ve El-Sadany, 2012, s,15) Ancak tahminlere göre bu sayıdan daha

çok olduğu düşünülmektedir. Bu arada belirtmemiz gerekir ki; Afrika kabilelerinin nüfus olarak diğer bölgelerdeki kabilelere nazaran daha kalabalık olduğu görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, Güney Sudan'daki Dika kabilesi 4 Milyon nüfusa sahiptir. (SSCCSE, 2010, s, 9) Yani dünyanın bir çok ülkesinden daha kalabalık bir nüfusa sahip olduğu görülmektedir.

1.2.**Ulus**

Kelime anlamı olarak, ulus Moğolca bir kelime olup, bir insan topluluğu anlamına gelmektedir. Türkçe'de eş anlamı olarak millet terimi de kullanılmaktadır. Ulus (millet) Latince'de "nation" kelimesine tekabül etmektedir. Ulus teriminin bugün kullanıldığı anlamını, 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kazanmaya başlamıştır. Bu duruma ek olarak 19. yüzyılda milliyetçiliğin politik arenada merkezi bir konum kazandığı sürece kadar söz konusu kavram, genel kullanımda kendine yer bulamamıştır.(Saklı, Ali. 2012, s, 3)

Ulus (nation) kavramı, birbirlerine birtakım bağlar ile bağlanmış insanlardan oluşmuş bir topluluğu ifade etmektedir. Bu bağlamda ulus kavramı, subjektif millet ve objektif millet olmak üzere iki farklı anlamı olan kavram eski çağlarda etnik ve dilsel manasına gelmekle birlikte nesillerin belli bir alandaki birikimi anlamına da gelir. Objektif millet anlayışına göre, milleti oluşturan insanlar birbirine, somut bağlarla yani ırk, dil, din gibi belirli ve sınırlı bağlarla bağlanırlarken; sübjektif millet anlayışında, milleti oluşturan insanlar birbirine soyut bağlarla bağlanmaktadırlar. (Akipek, ilhan. s, 87)

Literatürde "ulus" en çok tartışılan kavramlardan olup; birçok akademisyenin kitabı veya makalesinde konu alınmıştır. Örneğin, Max Weber'e göre ulus (millet) "her şeyden önce, belli bir grup insanda başka insanlara karşı belirli bir dayanışma duygusunun harekete geçirilebileceği" bir kavramdır. (Weber, Max. 2000, s. 697)

Etnik gruptan ayrı bir şekilde değerlendirilen ulus kavramı,

Anderson tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: “Birbirini tanımayan üyelerin zihninde toplamlarının hayali olarak yaşayan; hayal edilmiş bir insan topluluğudur.” (Anderson, Benedict. 1995, s, 52)

Gellner, “ulus” teriminin sahtekarca uydurulmadığını, aksine; hayal gücüyle oluşturulmuş bir topluluk olduğunu düşünmektedir.(Gellner, 1992, s, 28). Mesis ise bahse konu kavramın, modern demokrasilerde hayatiyet bulduğunu ve tamamen bireycilik fikirlerine dayalı olduğunu belirtmiştir.(Ludwig, Mises. 1983, s. 31)

Ayrıca terimin bugün olduğu gibi 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren de kullanıldığı düşünülmektedir. Hobsbawm’a göre “modern ulus kavramı”nın temel karakteri, modern olma ve bu dönemde kazandığı anlamı bağlamında eski haline dönemeyeceği hususunda ısrar etmektedir. (Hobsbawm, Eric. 1993, ss. 17-29)

Marshall Gordon, ulusu, yeni topluluk oluşturma biçimi yapısal olarak genellikle egzogam olan, soyunun ortak bir atadan geldiğini iddia eden, bir totemle temsil edilen, tek soylu bir akraba grubu ve klandan farklı olan bir insan topluluğu olarak tanımlamaktadır. (Gordon, Marshall. 1999, ss. 214-413) Mill ise ulus veya ulusçuluğu, çeşitli nedenlerden kaynaklanan bir duygu birikimi olarak ele almakta ve bu duygu birikimini ırk, ata kimliği, topluluğun dili ve dini ile ilişkilendirdiğigörülmektedir. (Mill, John Stuart. 1988, s. 427)

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak ulusu;“Aynı soydan gelen, aynı dine mensup bulunan, aynı kültüre sahip olan, aynı tarihi geçmişi paylaşan, ortak düşman veya düşmanlara haiz bir insan topluluğudur. (Cebeci, Kemal. 2008, 23)

Bilindiği üzere modern ulus bilinci Batı Avrupa’da ortaya çıkmıştır. Fransa ve İngiltere’de gelişen ulus fikri, ulusal monarşilerin doğuşuyla birlikte mevcut topraklar üzerindeki insanların birleşmelerini sağlamıştır. Ancak, ulusçuluk Fransız kökenli ulusçuluk olarak adlandırılmıştır. Bu atı Avrupa’daki gelişimiyle ulusçuluk kavramlarının temeli, ulusal

monarşilerin doğuşundan sonra mevcut topraklar üzerindeki bütünleşen halkların kendilerini diğer toplumlardan ayrı tutabilecekleri yeni bir kimlik ihtiyacına dayanmaktadır.(Say, Ömer. 1998, ss. 73-74)

Ulusçuluğu ise bir ulusu ayakta tutmak için kullanılan ideolojik bir hareket olarak tanımlayabiliriz.(Williams, JR.-Robin. 1994, s. 53) Ulusçuluğun temel ilkesi olan "egemenlik ulusundur" kavramı yeni beliren sınıfların, grupların iktidarı etkileyebilmesi ve paylaşabilmesi için bir çözüm yolu olup bu çözüm yolu biz duygusuna dayalı ulusçuluk olarak belirmiş ve bu beliriş, resim, heykel ve benzeri sembolik icatlar oluşturarak rejimin halk tarafından kutsallaştırılmasını, değerlerinin benimsenmesini ve desteklenmesini sağlamıştır.(Turan, İlter. 1986, s. 34)

Afrika kıtasında ise ulus bilincinden daha çok kabile bilincinin hakim olduğu görülmektedir. Bunun sebebi de yukarıda belirttiğimiz gibi, kabile Kavramının uzun yılardır kullanılagelen hakim anlayış olmasından kaynaklanmaktadır. Afrika ülkelerinde Ulusçuluk anlayışından bahsetmek doğru olmamakla birlikte batı modernleşme düşüncesinin bir ürünü olan ulusçuluk kavramı da kıtaya batılılar tarafından getirildiği kabul edilmektedir. Bilindiği gibi 1950'lı başlarında kıtada ulusçuluk hareketi başlamıştır; ancak günümüze gelindiğinde tam olarak Afrika devletlerinin uluslaştığı söylenemez.

Afrika kıtasının ülkelerinin ortak özellikleri; farklı lisanların, inançların, kültürlerin, ırkların bir arada bulunmasıdır. Örneğin 12 milyon nüfusa sahip Güney Sudan Cumhuriyetinde, 40 etnik grup yaşamaktadır. Bu gruplar, dilsel, dinsel ve kültürel olarak farklı gruplardır. Bu farkılıklara sahip olan bu etnik grupları bir arada tutmanın zor olduğu düşünülmektedir. Ancak eğer ülkelerin siyasi liderleri bir arada tutmak istedikleri takdirde, bu durumun imkansız olduğu söylenemez. İleride de değinileceği gibi, bağımsızlık hareketlerinden sonra Afrika hükümetleri ulus bilinci ve ulus devleti oluşturmada başarısız olmuşlardır.

Özellikle altını çizmemiz gerekir ki sömürgeci devletler bu dönemde

kendilerine göre yeni ulus kimlikleri oluşturmuşlardır. Sudanlılık, Eritirelilik...vs. gibi ulus kimlikleriyle örneklendirebilir. Bu yeni ulus yapılanması halklara empoze edilmiş, Afrika halkları da bu yeni ulusçuluğu kabullenmekte zorlanmışlardır. Fakat bu yeni modeli benimseyen bazı kabileler olmuştur; lakin bazı kabileler kendi kimliklerini korumayı tercih etmişler ve ülkelerde ulusal entegrasyon sorunu meydana çıkmıştır. Bu bağlamda, ulusçuluk hareketi, Avrupa modelinde olduğu gibi şekillenmemiş ve kabile kavramına öncelik veren Afrika ülkeleri için önemli bir sorun olmuştur.

1.3. Ulus-Devlet

Ulus-devlet kavramının ne olduğunu anlamak için ilk önce ulus ve devlet terimlerini ayrı ayrı tanımlamak gerekmektedir. Yukarıda ulus terimi detaylıca anlatılmıştır. Devlet terimi ise, modern anlamda, sınırları belirlenmiş bir ülke toprağı üzerinde yaşayan halkın, belli bir hükümetle yönetildiği, hukuksal bakımdan egemen olan bir örgütlenmedir. (Arı , Tayyar 2011, s, 38) Bir başka tanımda Heywood devleti " belirli bir sınır dahilinde egemen bir hükümet yetkisi tesis eden ve bir dizi daimi kurum aracılığıyla otorite uygulayan bir siyasi birlik" olarak tanımlamıştır (Heywood, Andrew. 2013, s. 125)

Bilindiği üzere modern tarih öncesinde, birçok etnik yapı bir imparatorluk altında yaşıyorlardı. Fakat 1700'lü yılların sonundan itibaren imparatorluklar yerine ulus devletler geçmeye başlamıştır. Bir diğer ifade ile Fransız ihtilalı ile birlikte Milliyetçilik akımı bütün Avrupa ve dünyada hızla yayılmaya başlamıştır. Bu imparatorluklar döneminde farklı kimliklere sahip olan insanları tek bir milli " ulus" kimliğine asimile edildiğini görülmüş ve böylece de ulus-devlet kavramı ortaya çıkmıştır. Örnek vermek gerekirse, Fransız İhtilali gerçekleştiğinde halkın yarısı dahi Fransızca bilmezken, Fransız devleti zaman içerisinde "dil birliğini sağlamıştır. Çok sayıda küçük devletten oluşan bir yarımada durumunda olan İtalya (ve İtalyanca) için de durum bundan çok farklı değildi.(Kaya, Serdar. 2010, s. 122)

Ulus devletin Avrupa'daki ulusçuluk hareketinin bir ürünü olduğu herkesin malumudur. Williams-Robin ulusçuluğu da bir ulusu ayakta tutmak için kullanılan ideolojik bir hareket olarak tanımlamaktadır. Bundan hareketle, bir ülkede yaşayan insanları, bir tek ulusa tabi olduklarını ikna ederek bir ülkede birlikte yaşamalarını sağladığımızda bir ulus devlet kavramı oluşturulmuş olacaktır.(Williams, JR.-Robin. 1994, ss. 49-79)

İnceleyebileceğimiz bir diğer Ulus-devlet tanımı ise, insanların kendi kaderlerini milli politik mekanizmalar ve kurumlar çerçevesinde belirledikleri bir devlet modelini ifade etmektedir. Bunun yanında; aynı dili konuşan, aynı soydan gelen, aynı dine mensup, aynı kültüre sahip, aynı tarihi geçmişi paylaşan, ortak düşmanı veya düşmanları bulunan bir insan topluluğu olarak "millet"in, siyasi olarak örgütlenmiş biçimi olan ulus-devlet, meşruiyet kaynağı olan ulusun etrafında birleştiği bir kurum olarak da tanımlanmaktadır.(Şener, Bülent. 2014, 57)

Ulus devletin bir başka tanımı da " kurumsallaşmış siyasi iktidarın belli bir tarihsel aşamada büründüğü yapısal biçim; ulus, bu yapılanmanın meşruiyet kaynağı olan kurgu; ulusçuluk da bu meşruiyet kaynağını tek geçerli siyasi değer olarak kabul ettirmeyi hedefleyen siyasi akım olarak algılanabilir".(Erkış, İbarahim Uğur. 2013, s. 63). Ulus-devletin tanımlarından biri de, ortak değerler etrafında toplanan ve ulusal politikalarla şekillenen siyasi bir çerçevede yaşayan ve fikir beyan eden milletlerin bir arada yaşadığı siyasi bir düzen olarak da ifade edilebilmektedir. (Özyakışır, Deniz. 2006, s. 789).

Afrika'da ulus devleti yukarıda ifade edildiği üzere, kıtada ki bağımsızlık hareketleri ile birlikte oluşmaya başlamıştır. Dolayısıyla neden ulus anlayışı daha oturmadığını görüyoruz. Bir diğer deyişle, Afrika ülkelerinde halklar bir kimlik veya bir ulus çatısı altında toplanmamıştır. Bu yüzden kıtada ulus modelinden bahsetmek mümkün değildir. Bu bağlamda Afrika'da ulus merkezli bir devletten bahsetmek doğru olmayacaktır. Diğer bir ifadeyle Afrika ulustan meşruiyetini alan bir devletten, Güney Afrika Cumhuriyeti, Kenya gibi bazı örnekler hariç söz edilmediğini söylemek

yanlış olmayacaktır. (Uygur, Erdoğan ve Fatma. 2013, s. 63)

Güney Sudan'da ulus devleti anlayışı ise, diğer Afrika ülkelerinde olduğu gibi daha ulus merkezli bir ulus devletten söz edilmemektedir. Çünkü Güney Sudan Cumhuriyeti, bağımsızlığını son kazanan ülke olması hasebiyle ve ülkedeki kabilelerin, Güney Sudan kimliğini benimseyememiş olması nedeniyle ulus temelli bir devletten bahsedilmemektedir.(Doshi, Balkrishna. 1990, s. 44) Bu yüzden ülke meşruiyet sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Çünkü ülkedeki kabilelerin Güney Sudan' ın bir ulus olarak varlığı konusunda bir anlaşmaya varamadıklarını, ortak bir hedef belirleyemediklerinden dolayı da ulus bilincine erişemedikleri görülmektedir.

1.4.1. **Ulusal Entegrasyon**

Türkçe literatürdeki "entegrasyon" kavramı incelendiğinde söz konusu terimin daha çok ekonomik, dini ve sosyo-psikolojik bütünleşmeyle bağdaştığı dikkati çekmektedir. Fakat Afrika ülkelerindeki bütün etnik grupların bir kimlik üzerinde entegre olmadığı için Afrika kıtası genelinde bir ulusal entegrasyon sorunu olduğu açıktır. Entegrasyon kavramı, değişimle ilgili bir kavram olmakla birlikte siyasal topluluğu veya bütünleşmiş toplumu ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Entegrasyonun parçası olan öğeler arasında şiddetin azaldığı ve bunun yerini karşılıklı bağımlılık, ortak işbirliği ve yarar gibi kavramların aldığı görülmektedir. Bu bağlamda entegrasyon öncesi ve sonrası durum değerlendirildiğinde şiddet unsurlarının azaldığı işbirliği ve yakınlaşmanın olduğu bir tablonun sergilendiğini söylemek mümkündür. Ulusal entegrasyon; "dinsel, dilsel ve kültürel açıdan farklılık arz eden etnik grupların bir ülkede barış içinde birlikte yaşamaları ve tek bir ulusal yapı altında toplanmaları olarak tanımlanabilir.(Doshi, Balkrishna. 1990, 44) Ulusal entegrasyonun bir diğer tanımı; bir ülkede yaşayan insanların, kendilerini tek bir vücut gibi hissetmeleridir. Bir diğer ifadeyle ülkede yaşayan vatandaşın ülkenin üst kimliği, dini, dili ve kültürüne aidiyet hissetmesidir. Ulusal entegrasyonun bir başka tanımı ise, devletlerin toprak bütünlüğü sağlanması, toplumun çeşitli unsurlarının birbirleri ile kaynaşmasının gerçekleştirmesi olarak tanımlanabilir.(Yıldız, Zekeriya. 2013, s. 23)

Afrika ülkelerinde ulusal entegrasyon sağlanması için; halklar arasında eşitlik, kültürel ve ideolojik birliğin sağlanması gerektiği görülmektedir. Buradan yola çıkarak, bu üç maddenin yerine getirilmediği müddetçe Afrika ülkelerinde ulusal entegrasyonun sağlamasının mümkün olamayacağını söylemek doğru olacaktır. Uluslararası örgütlerin, uluslararası sistemde giderek artan öneminden dolayı, Avrupa Birligi gibi örgütlenmelerin önemi de buna baglı olarak artmaktadır. Bu baglamda Avrupa Birligi'ne benzer örgütlenmeleri dünyanın çesitli bölgelerinde görmek mümkündür. Afrika kıtasında yer alan tüm ülkelerin (Fas hariç) üye oldugu kurumsal yapısı bakımından da kıtadaki diger örgütlere göre daha kapsayıcı bir örgüt olan, Afrika Birligi Örgütü'nden Afrika Birligi'ne (AFB) dönüsüm sürecinde örnek alınan model Avrupa Birligi olmustur. Entegrasyon teorileri baglamında baktıgımızda Avrupa Birligi ile Afrika Birligi kurumsal olarak benzer nitelik tasımasına ragmen, iç dinamikleri bakımından ne tür farklılık gösterdigi üzerinde durulacaktır. Entegrasyonlar genel olarak ekonomik entegrasyon biçiminde ortaya çıkıp daha sonra iliskilerin ilerlemesi ve gelismesiyle birlikte siyasal bir yapılamaya dönüsmektedir. Bu baglamda fonksiyonalizm ve neofoksiyonalizm gibi entegrasyon teorilerin bu tür örgütlenmelerin teorik arka planını olusturdugunu görmekteyiz. Bu baglamda tezde entegrasyon ve entegrasyon teorilerine yer verilmesinin nedeni, Afrika kıtasındaki entegrasyon hareketlerinin hangi amaçlar dogrultusunda meydana geldigini görmemiz açısından önem tasımaktadır. Ayrıca kıtadaki entegrasyon hareketlerin teorik temellerinin olup olmadıgın da bu baglamda incelemiştir.

BÖLÜM II.

2. Afrika'da Sömürgecilik Faaliyetleri ve Kıtada Devletleşme Hareketleri

Afrika'da sömürgecilik faaliyetleri ve kıtadaki devletleşme hareketlerini anlatabilmek için ilk başta sömürgeciliğin tanımı ve sömürgeciliğin tarihçesi anlatılacaktır. Bunun yanı sıra, Batılı devletlerin Afrika'da gerçekleştirdiği sömürgeciliğin de devletleşmeye nasıl etki ettiğine değinilecektir

2.1. 1. Sömürgeciliğe Genel Bakış

Sömürgecilik kavram olarak, başkalarına ait olan bütün maddî ve manevî kaynakların ve değerlerin bir ulus ya da devlet tarafından silah zoruyla ele geçirilmesi ve götürülmesi anlamında kullanılan bir tanımlamadır. Bu olgunun ilk kullanımının üç bin yıl önce olduğu söylenmektedir. Bugünkü kullandığımız manada ise Avrupa devletleri tarafından 15 ve 20. Yüzyılların arasında kullanılmıştır. Özellikle Afrika kıtası başta olmak üzere Asya ve Amerika kıtalarında Avrupalı sömürgeci devletler tarafından uygulandığı düşünülmektedir. (Kavas, Ahmet. 2006, s. 209)

Sömürgecilik sürekli kolonyalizm kavramıyla karıştırılmaktadır. Kolonyalizmin tanımı ise "daha çok başkalarına ait topraklar üzerine yerleşmeyi ifade etmek için kullanılmaktadır". Sömürgecilik tanımı ise sömürülen ülkede iktisadi, içtimai, siyasi ve kültürel hâkimiyeti sürdürmektir. Sömürgeciliğin aynı zamanda yağmalamayı da kapsadığı düşünülmektedir. (Özcan, Azmi. 2014, s. VI). Sömürgeciliğin bir diğer tanımı da bir toprağın işgal edilerek işlenmesini ve orada sakinleri dışında göçmenlerin yerleşmesi olarak tanımlanır. Bu toprak örnekleri Afrika kıtasında görülmüştür. Örneğin, Güney Afrika Cumhuriyet'inde yüzlerce Avrupalı ailenin oraya yerleştikleri ve oranın topraklarını işledikleri görülmektedir.(Ferro, Marc. 2002, s. 20)

Yukarıda ifade edildiği gibi sömürgecilik faaliyetlerini genel anlamda 4 dönemde incelemek doğru olacaktır; Birinci dönem Avrupa'nın deniz aşırı yayılmacılığa başlamasından 1763 Paris Antlaşması'na kadar, ikinci dönemde de 1763'ten Birleşik Almanya'nın da ortaya çıktığı 1870'lerin ortalarına kadar, üçüncü dönem ise 1875–1944 arasındaki süreliler olarak ayırabiliriz. İkinci . Dünya Savaşı'ndan sonra "Yeni sömürgecilik" faaliyetleriyle karşımıza çıkmıştır. 1800-1914 yılları arasında sömürgeciliğin acımasız yüzü görülmüştür. Bir diğer ifadeyle dünyada işgal, istila ve sömürü tecrübesi yaşamıştır. Bu aşamaların başlangıcında Portekiz ve İspanya, ardından Fransa ve Hollanda, en son da İngiltere öne çıkmıştır. (Ferro, mMarc. 2002, s. 20).

Öncelikle, sömürgeciliğin veya 1870'lerde kullanılmaya başlanan "emperyalizm" kelimesinin antik çağdan belki de ondan daha önceden günümüze kadar farklı şekillerde de olsa devam eden bir olgu olduğunu bilmemiz gerekmektedir. Genel olarak sömürgecilik bir ülkenin veya bir insan topluluğun başka ulusları, devletleri, toplulukları, siyasal ve ekonomik egemenliği altına alarak, yayılması veya yayılmayı istemesidir.

15. yüzyılda gemicilikte ileri teknolojilere sahip olmalarından dolayı Portekizliler Afrika'da sömürgecilik faaliyetlerine ilk başlayan millet olmuşlardı. İlk olarak, Cabo Verde ve Ekvator bölgelerine ulaşmışlardı. 1487 yılında da Portekizli denizciler Bartolomeu Dias ile Ümit Burnu'nu aşarak Hindistan yolunu keşfetmişlerdi. Böylece, Afrika'da sömürgeciliğin ilk adımı atılmıştı. (Özcan, Azmi. 2014, s. 3)

Avrupa devletlerinin Afrika kıtasıyla ilgisi Portekizli Prens Henry gibi kâşifleri ile başlamıştı. 15 yüzyılda kaşifler ilk olarak Kanarya Adaları daha sonra Afrika kıtasının diğer bölgelerine geçmişlerdi. 1452 Katolik Kilisesi tarafından "*Papal Bul"* kamu kanununda putperestlerin köleleştirilmesine izin verilmiştir.

16. yüzyıl, Avrupalı kaşiflerin dünyaya yayıldıkları yüzyıl olarak bilinmektedir. Paralelinde de bu yüzyılın sömürgecilik faaliyetlerinin Avrupa dışında görülmeye başlandığı dönemdir. Bunun yanında, Avrupa'da

yaşanan sanayinin gelişmesi Avrupalı kâşiflerin görevlerini kolaylaştırmıştır. Bir diğer ifadeyle söz konusu dönemde barut, matbaa ve pusulanın Avrupa'da icat edilmesi, kaşiflerin lehine olmuş ve Avrupalılara üstünlük kazandırmıştır (Gürbüz, Evren. 2003, s. 39). Bu üstünlüğü Avrupalılar, Afrika, Asya ve Amerika kıtalarında sömürgeler oluşturma vasıtası olarak kullanmışlardı(Uygur, Erdoğan ve Fatma. 2013, s. 274)

16. yüzyılda Afrika kıtasını Avrupalılar tamamen ele geçirmeyi amaçlamıştı. Ancak, Osmanlı Devleti'nin müdahalesi ile amaçlarına ulaşamadılar. Çünkü, Portekizliler ve İspanyolların Kuzey ve Doğu Afrika bölgelerindeki Müslümanların yaşadığı topraklara saldırması Osmanlı Devleti'ni harekete geçirmiş ve Avrupalı devletler söz konusu toprakları ele geçirememişlerdi. (Kavas, Ahmet. 2003, s. 72)

Afrika'da sömürgecilik faaliyetlere başlayan ilk millet Portekizler, daha sonra Fransızlar, Hollandalılar, İngilizler ve Almanlar olmuştur. (Kavas, Ahmet. 2003, S. 72). Fakat, sömürgecilik faaliyetlerin tarihinde Fransızlar, İngilizler ve İspanyollar önemli yere haiz olmuşlardır. Avrupalı sömürgeci devletlerden en çok rekabetin yaşandığı iki millet ise Fransızlar ve İngilizlerdir. İki ülke arasındaki rekabet de Afrika kıtasının kaderini değiştirmiştir. 17. ve 18. yüzyıllar arasında Afrika kıtasının batı ve güney sahil bölgelerinde ticari koloniler kurmuşlardı. Bu koloniler aracılığıyla Afrika kıtasından köle ticareti başlatmışlardı. ise, Avrupa pazarlarının canlanmasına vesile olmuştu. Aynı şekilde, 17. Yüzyıl, Avrupalıların Afrika kıtasının tanınmayan bölgelerine girmeye cesaretlerinin olduğu bir yüzyıl olarak bilinmektedir. Bir diğer deyişle, Afrika kıtasının sahil şeridi değil iç kısımlarını bilmek için keşif hareketleri düzenlemişlerdi. (Kavas, Amet. 2003, S. 72)

17. yüzyıla gelindiğinde Avrupalı kaşiflerin Afrika'ya hareketlerinin eskisi kadar olmadığını görüyoruz. Söz konusu yüzyılda dünyayı etkin bir şekilde kolonileştirmeye başladıkları dönem olarak bilinmektedir. Aynı zamanda, bu dönemlerde Afrika kıtasının Doğu ve orta

bölgelerinde Arap ve Müslüman tüccarların daha etkili oldukları savunulmaktadır. (Lodhı, Abdulazız Y. 1994, s. 88).

Bilindiği üzere asırlarca devam eden sömürgecilik faaliyetleriyle Avrupa'da sanayileşme ve aydınlanma yaşanırken, sömürü altında olan Afrika müstemlekeleri Avrupa'daki fabrikalarının çalışması için hammadde sağlamak zorunda kalmışlardı. Bunun yanında da Afrika müstemlekelerinin dini, kültürel değerleri ve kimlik aidiyetlerinin Batılı sömürgeci devletlerce büyük oranda tahrip edildiğini görüyoruz. (Özcan, Azmi 2014, s. VII)

Tarih boyunca sömürgeciliğin birçok nedenleri olmuştur. Bir başka ifade ile yüzyıldan yüzyıla amaçlar, zaman ve ihtiyaçlar doğrultusunda değişmiştir. Ancak sömürgeci güçler yaptıklarını haklı çıkarmak için kendilerine daima ekonomik, toprak, ırk, din ve bilim gibi sebepler bulmuşlardır. Bir imparatorluğun veya bir devletin başka devletin topraklarını sömürmesinde yatan temel sebep imparatorların kendi halkının refahı, topraklarının gelişmesi ve genişlenmesi yani *emperyalist açlığı* doyurmaktır. Bunun için komşu devletleri ve imparatorları işgal etmeye kalkışmıştır. Bu bağlamda dünyada görülen birkaçını saymak gerekirse, Avrupa'da 2000 senelik hüküm sürdüren Roma ve Bizans egemenliği, Kuzey Afrika'da Kartaca İmparatorluğu ve Asya'da Pers İmparatorluğu gibi devletler sürekli topraklarını genişletmek için ordularını kıtalara yaymışlardı. Özellikle Pers İmparatorluğu hâkimiyeti Orta Asya'dan Avrupa kıtasının doğu sınırlarına kadar uzamıştır. (Olmstead, Albert Ten. 1949, s. 12)

Sömürgeciliğin bir diğer nedeni de Afrika kıtasında Hristiyanlığı yaymak olduğunu söylenebilir. Bu amaç doğrultusunda da 1493 senesinde "Inter Caetera" adlı Papa'dan bir ferman yayımlanmıştı. Ferman'ın temel noktası Afrika'nın Hristiyanlaşması önemle vurgulanmıştı. Afrika'daki Hristiyanlaşmanın faaliyetlerinin bayraktarlığını üstlenen ilk devlet Portekizliler olmuştur. Malum sömürgeciliğin bir diğer nedeni ise, sanayileşmeden Avrupa fabrikalarına insan gücünü ihtiyacını doğmuştur. Bu ihtiyacı karşılamak için Afrika'dan köle olarak insanlar götürülmeye

başlandı. Bir diğer ifadeyle Afrika'dan köle ticareti başlamıştır. Bu ticaretle uğraşan ilk millet ise İspanyollar olmuştur. (Olmstead, Albert Ten. 1949, s. 12)

Afrika Talanı; Fransa, Almanya, Belçika ve İngiltere gibi 1870-1914 yılları arasında sömürgeci güçlerin arasında bir emperyalist rekabeti ve Afrika'yı yeniden işgal edilip paylaşılması ve sömürgeleştirilmesi talanı.(Robinson, Gallagher ve Denny, 1965, s. 175). Doğu ve Kuzey Afrika'da Fransa, İtalya ve İngiltere daha sonra İsrail'in Süveyş kanal üzerinde, Batı Afrika'da Fransa, Almanya ve İngiltere rekabeti, Orta ve Doğu Afrika'da Belçika, İspanya, Fransa ve Portekiz, Güney Afrika'da Almanya, Hollanda ve İngiliz gibi rekabetler böylece kıtayı kendi aralarında bir miras gibi paylaşılmıştır.

2.1.2. Sömürgecilik ve Afrika Devletleşme Hareketleri:

2. 1.2.1. Sömürgecilik Öncesi Afrika'da Devletleşme Hareketleri:

Yukarıda ifade edildiği gibi Afrika kıtası, Batılı devletler tarafından yüzyıllarca sömürülmüştür. Bu sömürünün sonucu da kıta şimdiki haliyle karşımıza çıkmıştır. Bir başka ifade ile Afrika'yı küçücük devletler haline getirmişlerdir. Afrika'da oluşan devletçikler sınırlarını belirlerken de sosyal ve doğal özelliklerini göz önünde bulundurmayıp kendi çıkarları gözeterek sınırlar belirlemişlerdi. Ayni şekilde bu devletleri oluştururken kimlikler vermişlerdi. Yeni kimlikler de Afrika halklarına empoze edilmişti. Örneğin, Sudan kimliği, Sudan Devleti'nde yaşayan 500 etnik yapıyı birleştirememektedir. Çünkü, Sudan'ın dili, dini, tarihi ve kültürü ortak değildir. Bu etnik yapıları birleştiren tek şey sömürgeci İngilizlerin idaresi idi. Bu bağlamda da Sudan ulus kimliği bütün Sudanlılar tarafından benimsenen bir kimlik olmamıştır.

Sömürgecilik faaliyetlerinden önce, Afrika kıtasının toplumları devletler halinde yaşıyorlardı. Fakat bazı toplumlar devletsiz toplumlar olarak nitelendirilirlerdi. Yani bir devletin sınırlarını tanımayıp göçebe halinde yaşıyorlardı. Devlet altında yaşan toplumlara örnek verecek olursak,

Güney Afrika bölgesinde hâkimiyet sürdüren Zulu Krallığı'nı örnek verebiliriz. Söz konusu krallıkta, bir devlet düzeni olmasına rağmen kabile sisteminin çok etkili olduğunu söylemek doğru olacaktır. (Gluckman, Max. 1987, s. ss. 25-35)

Güney Afrika bölgesinde Zulu Krallığı dışında Ngwato Krallığı da hükümdarlık sürdürmüştür. Ngwato krallığı, altında bulunan kabileleri katı merkeziyetçi bir idare sistemiyle yönetmiştir. Bir diğer ifadeyle krallıktaki kararları tek kişi alırdı. Ayrıca, aile grupları veya kabilelere kendi iç meselelerini düzenleyebilme hakları tanınmıştı. Örneğin, tarım ve dini konular, vergi ve yargılama gibi hususlar köylerin başkanları tarafından yönetiliyordu(Nadel, S.F. 1987, ss. 56-57).

Batı Afrika bölgesinde Kede Devleti bulunmakta idi. Söz konu devletin yönetim sistemi merkeziyetçi olup kısmen olsa da halkına sosyal ve ekonomik hususlarda ademi merkeziyetçiliği benimsemişti. Ekonomik ve sosyal konularda devleti temsil eden bazı şefleri tayin etmiştir. Bu şefler, halkı ilgilendiren her türlü son karar veren kişiler olarak bilinmekte idi. Hatta, halktan toplanan vergilerin şefin şahsi kullanımına gittiğine dair ciddi iddialar bulunmaktadır. (Nadel, S.F. 1987, s.165)

Batı Afrika bölgesinde en çok bilenen önemli imparatorluklar da Gana, Mali ve Songay İmparatorluklarıdır. Söz konusu üç imparatorluk kent imparatorluk olmalarından dolayı Batı Afrika ve Büyük Sahra bölgesinin ticaret yollarını ellerinde tutmuşlardı ve Afrika'nın en gelişmiş ve zengin krallıkları haline gelmişlerdi (Teach, Albert. 2012, s. 12).

Doğu Afrika bölgesine baktığımızda sömürgecilikten önce Habeşistan Krallığı vardı. Sınırları, günümüzde bulunan Sudan'ın doğusu, Eritre ve Etiyopya'yı için almakta idi. Aynı şekilde yönetim sistemi merkeziyetçi idi. Fakat, ülkeyi bölgelere ayırıp bölgelere bazı özgürlükler tanınmıştı. (Jones A. H. M. ve Monroe, Elizabeth. 1935, s. 3) Sömürgeci batılı devletlerin bölgeye gelmesiyle kendi çıkarlarını gözeterek Habeşistan Krallığı beş ülkeye ayırmışlarıdır.

Afrika kıtasında sömürgecilik dönemi öncesi minimal düzeyde de olsa devlet mekanizmasının varlığından söz edilmektedir. Bu doğrultuda, birçok devlet saymak mümkündür. Kıtanın genel olarak tarihini incelediğimizde, devletlerin oluşmasına neden olan bazı faktörleri saymak mümkündür. Bu nedenlerin en çok göze çarpanı, Afrika kıtasının coğrafi bakımdan yerleşik hayata elverişsiz olmasıdır. Bir diğer deyişle kıtanın çok büyük bir alanında tropikal iklimin etkili olmasından dolayı, yani yılın 10 ayının yağışlı olması veya Kuzey bölgesinde çok kurak iklim olması, kıta halklarının hayatını ekonomik, sosyal ve kültürel olarak zorlaştırmıştır. Bu nedenle, Afrika'da tarih boyunca sadece birkaç devlet kurulmuştur. Ayrıca, Afrika'da coğrafi bakımdan insanın yaşayabileceği bölgeler kıtanın %2'sini oluşturmaktadır. Bu bölgeler ise Viktorya Gölü, Gine Körfezi, Housaland, Nil Deltası, Etiyopya Bölgesi ve Güney Afrika olarak sayılabilir. Nil Deltası'nda Mısır medeniyeti, Viktorya çevresinde Kitara İmparatorluğu ve Etiyopya'nın olduğu bölgede de Habeşistan ve öncesinde ise Aksum imparatorluğunu örnek olarak vermek mümkündür. (Şahin, Bilge. 2013, s. 18)

2.1.2.2. Sömürgecilik Döneminde Afrika'da Devletleşme Hareketleri

Yukarıda değinildiği gibi Avrupalıların Afrika halklarıyla temasları keşif hareketleriyle başlamıştır. Ardından, on altıncı yüzyılda Avrupalı devletler Afrika kıtasından köle ticaret ederek bu temasları farklı bir düzeye taşımışlardı. 19. yüzyıldan sonra batılı sömürgeci devletler emperyalist duygularla hareket ederek Afrika kıtasını sömürme faaliyetleri başlatmışlardır. Batılı sömürgecilerden özellikle kastımız, başta Portekiz, İspanyollar olmak üzere, Fransa, İngiltere ve Hollanda Avrupalı milletleri. (Şahin, Bilge. 2013, s. 18).

Avrupalı sömürgeci devletler Afrika kıtasını bir sömürgecilik alanı olarak çevrelemişlerdi. Başta, İngiltere ve Fransa olmak üzere kıtayı kendi aralarında paylamışlardı. Paylaşırken ise, kıtanın eski devlet mekanizmalarına riayet etmeden kıtayı yeniden şekillendirmişlerdi. Örneğin, Habeşistan imparatorluğu, İtalya, Fransa, İngiltere aralarında

paylaşılmıştı. Bunun doğal sonucu olarak, yeni devletler ortaya çıkmıştı. Batılı sömürgeci devletler Habeşistan bölgesinde olduğu gibi diğer Afrika bölgelerini de sömürgeci amaçlar açısından aynı şekilde düşünseler de kıtayı işgal etme yöntemleri farklılaşmıştır. Yanı siyasi yöntemleri ekonomik yöntemlerden farklılık göstermiştir. Bir diğer ifadeyle Portekiz, İspanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Belçika, Almanya'nın Afrika Kıtası'nı sömürmede ekonomik ve siyasi olarak aynı yöntemleri kullanmışlardı.(Crawford, Young. 1994, ss. 73-80).

Genel olarak sömürge devletleri iki aşama uygulamaktadırlar; ilk aşama bölgeyi hakimiyet altına almak, diğer ifadeyle bölgede hegemonya kurmayı başarmak, sonraki aşamada sömürülen devlette kurumlar oluşturarak sömürgeciliği pekiştirmektir. Birinci aşama bölgedeki siyasi örgütlerle ittifak ederek veya askeri olarak müdahale ederek egemenliği sağlamak, ikinci aşama ise söz konusu bölgede yönetim kurmaktır. Buna örnek verecek olursak, İngilizler Sudan'ı sömürme kararı verdiklerinde, Sudan'da bazı yerli siyasi partilerle anlaşarak ülkede hakimiyet sağladılar. Ardından ülkede yeni bir kurumlaştırma aşamasına geçip kendine bağlı kurumlar oluşturarak 1956'ya kadar hakimiyet kurdular.(Crawford, Young. 1994, ss. 73-80).

Avrupalı Sömürgeci devletler, kıtaya geldiklerinde ülkedeki siyasi yönetici çok az sayıda idiler. Bir diğer ifadeyle, yönetebilecek az sayıda bürokratik kadro olduğundan dolayı kendi ülkelerinden bürokratlar getirmişlerdir. Sömürdüğü ülkelerde de kendi idari yöntemleri kurmuşlardı. Ayrıca bürokratik yapının dışında o ülkelerdeki geleneksel liderler/ kabile liderleri aracılığıyla da toplumlar üzerinde iktidar kurma yoluna gitmişlerdir. Örneğin, Sudan'da yüzölçümü genişliğinden dolayı Âdem-i merkeziyetçilik sistemini uygulamışlardır. Yani Sudan'ın bazı bölgelerinin yönetimi hususunda lokal liderlere yönetme tanınmıştı. Bir diğer deyişle, vergi ve sosyal sorunları kabile liderlerin yetkisine bırakmışlardı. Bu sistemin Sudan'ın bağımsızlığını kazanmasından bu yana devam ettiği görülmektedir. (Crawford, Young. 1994, s. 149).

İngiltere ve Fransa Afrika kıtasında sömürgelerini yönetmek adına kendi ülkelerinden idareci gönderiyorlardı. Ayni şekilde, Portekizliler kendi bürokratlarının yanında kendi vatandaşlarını yerleştirerek hem ekonomik hem de siyasi sömürgecilik faaliyetleri yürütüyorlardı. Almanlar ise, Togo, Tanzanya ve Kamerun'da sömürgecilik faaliyetlerinde bulunmuşlardı. Lakin etkisi fazla sürmemişti. Ayrıca, Almanlar vatandaşlarını bahsi geçen ülkelere yerleştirmediler. Hatta, daha çok ekonomik sömürme yöntemleri izlemişlerdi. İtalyanlara baktığımızda ise, Eritre gibi sömürdükleri ülkelerde hem kendi vatandaşlarını yerleştirmişler, siyasi ve kültürel sömürgecilik faaliyetlerinde bulunmuşlardı. Hatta Eritre'nin başkenti olan Asmara'da kendilerine ait mahalleler ve pazarlar kurmuşlardı. (Young, 1994, s. 149). Fransa'nın ise sömürge ülkelerinde uygulamış olduğu yöntem doğrudan Paris'e bağlı olmaktı. Bir diğer ifadeyle sömürge bölgeleri için ayrı bakanlık oluşturup doğrudan yönetmiştir. Bu yöntemle de kıta ülkelerinde derin izler bıraktıklarını söylemek doğru olacaktır. Fransa, hakimiyeti altında olan bölgelerde yaşayan Afrika topluluklara, kendi kültürünü, dilini empoze etmiş ve onları da siyah Fransızlar olarak görmüştür. (Crawford, Young. 1994, s. 183).

Berlin Konferansı'ndan sonra, resmi olarak, Afrika kıtasının Büyük Kongo Bölgesi, Belçika krallığına verirken; Batı Afrika bölgesinden Çad, Nijer, Mali, Senegal, Fildişi Sahili, Kuzey Afrika bölgesinden ise, Cezayir, Tunus Fransa'ya verilmişti. İngiltere, Sudan, Mısır, Uganda ve Güney Afrika bölgesinin büyük bölümünü almıştır. İtalya'yla, Eritre, Libya ve Somali'nin bir kısmında hâkimiyet sağlaması için anlaşılmıştı. Ayrıca, Almanya'ya ise, Togo, Tanzanya ve Kamerun'un idaresi verilmiştir. (Grovogui, Siba. 2002, s. 331)

Avrupalı devletler, Afrika kıtasını maddi olarak sömürdükleri gibi Afrika halklarını da manevi olarak sömürdüklerini görüyoruz. Bir diğer deyişle, Fransızlar Batı Afrika ülkelerinde kendi kültürünü Afrika halkları üzerine empoze ettikleri gibi diğer sömürgeci devletler de kendi kültürlerini Afrika halkları üzerine dayatmışlarıdır. Maddi ve manevi sömürüyü örtmek adına da kendilerince Afrika'ya medeniyet getirdiklerini lanse etmişlerdi.

Yani, tabiri caizse medeni Avrupa devletleri, medenileşmeyen Afrika halklarını medenileştirmek için geldiklerini iddia etmişlerdi. (Şahin, Bilge. 2013, s. 23)

2.1.2.3. Sömürgecilikten Sonra Afrika'da Devlet Mekanizması:

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Avrupalı sömürgeci devletlerin dünyadaki gücünün azaldığı görülmüştür. Ardından, 1929 yılında ekonomik krizin yaşanması ile zamanla güçlerini kaybetmeye başlamışlardı. İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle Avrupalı devletlerin birbirleriyle savaşmasından dolayı sömürge devletleriyle ilgilerinin azaldığını görüyoruz. Bunun doğal neticesi olarak da sömürgelerine bağımsızlıklarını vermeye başladılar. Fakat, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin global bir güç olarak yükselmesiyle beraber, dünyada yeni bir uluslararası sistem meydana çıkmaya başladı. Bu yeni düzende, Afrika devletlerine siyasi olarak bağımsızlık verilmiş iktisadı olarak da Batı'ya ve özellikle ABD'ye bağımlılıklarının devam etmesi hedeflenmişti. (Şahin, Bilge. 2013, s. 23)

İkinci Dünya Savaşı sonaerdiğinde Afrika kıtasında siyasal değişim hız kazanmıştı. Bahsi geçen yeni uluslararası sisteminde Amerika Birleşik Devletleri'nin yanında Sovyetler Birliği global bir güç haline gelmiş ve dünya iki kutup arasında dağılmıştı. İki devlet, Afrika ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmak için, sömürgeci Avrupa devletlerine baskı uygulamışlardı. Böylece, Afrika kıtasının devletlerinin bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlardı. (Crawford, Young. 2010, ss. 192-193)

İki kutuplu dünyada, sömürgeciliğe son verilmesi için Birleşmiş Milletler'in verdiği şartta; "halkların eşit hakları ve self determinasyon ilkesine saygı" ibaresine yer verilmişti. Böyle bir kural yer verilmesi, Afrika halklarının bağımsızlık hareketlerini başlatmalarına itmiştir. 1950'li yılların ortalarından itibaren Afrika ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlardı. (Uz, Abdullah. 2007, ss. 65-69)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan uluslararası sistem, Afrikalı devletlerin demokratik, ekonomik, siyasi özgürlük, sosyal

gelişmişliğinin başlangıcı olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü, bu dönemde Afrikalı devletler, halklarının farklı alanlarda kalkınması için elinden geline yapmaya çalışmışlardı. Bir diğer ifadeyle, milliyetçi duygularla hareket ederek, ilk ulusal / milli hükümetler Afrika'nın ekonomik ve siyasi alanlardaki geri kalmışlığına son vermek için çaba sarf etmeye başlamışlardı. Hatta, bağımsızlık hareketlerinin ilk dönemlerindeki kalkınmaya bakıldığında, büyüme oranlarının artış gösterdiği görülecektir. (Uz, Abdullah. 2007, ss. 65-69)

Akademisyenlerin tespitine göre, Afrikalı devletlerin siyasi olarak bağımsızlıklarını kazanmalarına rağmen, ekonomik ve kültürel olarak Batılı sömürgeci devletlere bağımlı olduklarını iddia etmektedirler. Örneğin, Batı Afrika ülkelerine siyasi olarak baktığımızda, her ne kadar bağımsız olsalar da ekonomik ve kültürel olarak Fransa'nın etkisinin devam ettiği görülmektedir. Çünkü, Senegal, Mali, Nijer, Burkina Faso gibi ülkelerin resmi dilleri Fransızca olup, merkez bankalarının Fransa Merkez Bankası'na bağlılığıyla bilinmektedirler.

Afrika devletleri, ekonomik olarak batılı sömürgeci devletlere bağımlı olsa da post-kolonyalizmle birlikte, Afrika halkları arasında bağımsızlık hareketleriyle birlikte ulus bilincinin uyandığı görülmüştür. Bir diğer ifadeyle, Afrika halklarını, kendilerinden olan idarecilerin yönetmeye başlaması, ulus olma duygularını doğurmuş, uluslaşma hareketlerini başlatmış ve "ulus devletin inşasına girmelerine neden olmuştur. Bugüne baktığımızda bu sürecin halen devam ettiği görülmektedir.

Afrika devletleri, siyasal olarak bağımsızlığa kavuşsalar da sömürü ilişkilerinin devam ettiğini görüyoruz. Bir başka ifadeyle, Afrika devletleri bağımsızlıklarını siyasi açıdan kazanmış olsalar da ekonomik ve sosyal açıdan Avrupa ülkelerine tabiiyete hala devam etmektedirler. Bu faktörler, uluslaşma ve ulus devletin dönüşmesine büyük bir engel olmuş ve ulus devletinin inşasında başarılı olamamışlardır.

Bilindiği üzere, Afrika devletleri sömürgecilik döneminde kurulmuştur. Bununla birlikte ekonomik, siyasi, askeri ve bürokratik

yapılanma, sömürgeci yönetimlerin eliyle kurulmuştur. Aynı şekilde, ülkelerin arasındaki sınırlar da sömürgeci devletlerin çizdikleri gibi kalmıştır. Bu sınırlar çizilirken Afrika kıtasının doğal ve sosyal özellikleri gözetilerek çizilmemiştir. Sömürgeci devletlerin çıkarları gözetilerek çizilmiştir. Bir diğer ifadeyle, Afrika devletleri Avrupalıların tanımladığı egemenliğe sahip olmuşlardı. Bundan dolayı ise, Afrika devletlerinin sınırları doğal olmadığı için egemenliklerini sağlamakta sorun yaşamışlardır. Çünkü, Afrika ülkeleri etnik olarak birbirine karışmış durumdadır. Örnek verecek olursak, Nuer kabilesi; Etiyopya, Sudan, Güney Sudan arasında dağılmıştır. Kabile mensupları da kendilerinin hangi devlete veya hangi ulusa mensup oldukları konusunda bir zihin karışıklığı yaşamaktadırlar. Diğer Afrika devletleri de bu sorunu çözmek için elinden geleni yapamamışlardır. Bu çözüme kavuşmayan sorunlar ise ulus devlet inşaasına bir engel oluşturmuştur.(Şahin, Bilge. 2013, s. 23)

Avrupalı devletler Afrika kabile düzeninin devam etmesi için sömürgecilik döneminde kabileciliği desteklemişlerdi. Afrika devletleri bağımsızlıklarını kazandıktan sonra ise ulusçuluk ideolojisine sahip olan kimselerin veya organizasyonların ulus bilincinin kıtada oluşmasını engellemeye çalışmışlardı. Bu yüzden Afrika ülkelerinde, etnik gruplar bir tek kimlik altında toplanamamışlardır. Bir diğer ifadeyle ülkelerde ulusal entegrasyon sağlanamamıştı. Bu durumun doğal sonucu olarak, bağımsızlıktan sonra yönetimler ülkedeki halkların üzerinde hakimiyet kuramamışlardı. Ayrıca, Afrikalı hükümetlerin sınırından topraklarına giren veya çıkan insanları, sermaye ve malları kontrol etmekte zorlanmışlardı. (Crawford, You

2.2. Post-kolonyalizm Döneminde Afrika'da Uluslaşma Süreci

Yukarıda ifade edildiği üzere 1950'li yılların başında Afrika'da devletlerin bağımsızlığını kazanma yolunda adımların başladığı yıllardır. Bağımsızlık mücadelesi ve milliyetçilik Afrika ülkelerinde uluslaşma sorunun da 1950'ler ile paralel ortaya çıkmıştır. Bu süreçte ülkelerin, siyasi yapıları, sınırları, isimleri bile sömürgeci devletler tarafından belirlendiği

için uluslaşma süreci başarılı olmamıştı. Çünkü, ülkelerin adları (Sudan, Kongo, Kamerun gibi) bir kimliği çağrışmadığı için halklar bu kimlikleri benimsememişlerdi. Örneğin, Sudan'ın Doğu bölgelerinde yaşayan kabileler hem Eritre hem de Sudan'da varlık göstermektedirler. Bu kabileler ne Sudanlılık ve ne de Eriteliliği benimserler çünkü, iki kimliğin de kendi tarihleriyle bağlantısı yoktur. Bundan hareketle de Afrika ulus inşası süreci başarılı olmamıştır.

Afrika devletleri bağımsızlıklarını kazanmaya başladıklarında, dünyada iki kutup bulunmaktaydı. Bu durum, Afrika devletlerinin zayıf ekonomik ve siyasi yapılara sahip olmalarına sebep olmuştu. Bu durum da ülkelerin uluslaşmasını olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Ayıca, bağımsızlık sürecinde Afrika ülkelerinin uluslaşmasına engel olan diğer hususlar; kabile savaşları, kuraklık gibi doğal afetler, salgın hastalıklar, ülkeler arasında yaşanan savaşlardan dolayı mülteci sorunları, dış borçlar olarak sayılabilir.

Afrika devletlerin uluslaşmasına veya ulus inşasına engel olan bir diğer husus da bu ülkelerde diktatörlüklerin hâkim olmasıdır. Örneğin, Sudan'da Jafer Numeyri, Somali'de Siyad Barrei, Uganda'da İdi Emin, Liberya'da Charles Taylor, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde Jean Bedel Bokossa gibi diktatörlerin ülkelerini yönetmesi, ulusal kimliklerin yerine kabile kimliklerine bağlılıklar devam etmiştir. Bu ise, Afrika ülkelerinin siyasi ve ekonomik olarak güçlü yapılar edinmesine büyük engel olmuştur. (Crawford, Young. 2010, ss. 156-157) Afrika devletlerinin ekonomik ve siyasi olarak zayıf yapılara sahip olmalarından dolayı başarısızlığa mahkûm olmuşlardır. Bu durumun, sadece Afrika ülkelerine özgü bir durum olmadığını hatırlatarak, dünyada en çok başarısız devletlerin Afrika kıtasında olduğunu söylemek doğru olacaktır. Örnek verecek olursak, Somali, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Güney Sudan Cumhuriyeti, Çad gibi devletleri saymak mümkündür. Diğer bir ifadeyle, dünyada 50 kadar başarısız devlet varsa, bunun otuzunun Afrika ülkelerinden olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. (Karadeli, 2009, s. 111-119)

Diktatörlerin, Afrika ülkelerinde iktidarda olmaları devletlerin başarısız olmasına sebep olmuştu. Çünkü, ülkelerde isyanların ve darbelerin sıkça yaşanmasına neden olmuşlardı. Ayrıca, diktatörleri devirmek için askeri mücadeleler gerçekleşmişti. Örneğin, 1960'lı yıllarda Jafer Numayri iktidarı döneminde Güney Sudan isyanı patlak vermişti. Çünkü, ülkeyi demir elle yönetmiş ve Güney Sudan halkını siyası haklarından mahrum bırakmıştı.

Başarısız devlet kavramı doksanlı yıllarda kullanılmaya başlansa da kavram oldukça eski bir kavramdır. Yaklaşık, 15. yüzyılda vergi toplamadaki başarısızlıklar, Avrupa'daki dinsel ayrışmaların önüne geçilmemesi gibi durumlardan dolayı kullanılmaya başlanmıştı. (Jeffrey, Herbst. 2004, ss. 302-305).

Afrika devletleri bağımsızlıklarını kazandıklarında, batılı güçler tarafından belirlenen sınırlar içinde tam egemenliklerini sağlayamamalarından dolayı başarısızlığa mahkûm olmuşlardır. Bunun sebebini ise, devletlerin sınırları içindeki toprak üzerindeki hâkimiyeti sağlayacak kurumların olmamasından kaynaklandığını düşünmek doğru olacaktır. Bu bağlamda, devletler hakimiyetlerini tesis edemedikleri için bazı bölgelerde kabileler, devletlerin rolünü oynamaya çalıştılar. Güçlü olan kabileler zayıf olan kabileleri ezmiş ve kabile savaşların patlak vermesini neden olmuştur. Bu durum ise, ulus devletin oluşmasına büyük bir engel olmuştur.

Bilindiği üzere, ulus devletleri, belirlenen sınırlar içinde yaşayan halkına kamu hizmetleri sunmakla mükelleftir. Bağımsızlıktan sonra, Afrika'da ulus devletler, sınırları içinde ki halklarının kamu hizmetlerini sağlayamamışlardır. Bunun en güzel örneği ise, Sudan'ın 1956'da bağımsızlığını Büyük Britanya'dan kazandıktan sonra Güney bölgelerine kamu hizmetini sunmakta aciz kalması olarak gösterilebilir. Güney Sudan'ın halkları devlete karşı silahlandılar ve bu, Sudan'ın yarım asırdan fazla iç savaşla boğuşmasına neden oldu. 2011 yılında Güney Sudan halkları kendi bağımsızlıklarını referandumla ilan etmişlerdi. Güney Sudan'ın

Sudan'dan ayrı bir devlet olmasında yatan temel sebep ise, Sudan'ın sınırları içinde yaşayan etnik gruplara hükümet tarafından adil bir şekilde kamu hizmetleri sunulamaması ve bunun yanında da bütün etnik grupların Sudan kimliğine entegreolmaları için hükümetler tarafından özel bir çabada bulunmamalarıdır Bir başka ifade ile, Sudan Cumhuriyeti'nin iki ülke haline gelmesinin temel sebeplerden biri, Güney halkları ve Kuzey halklarının bir üst kimliğe entegre olamadıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, Güney Sudan Cumhuriyeti de 2011 yılında bağımsızlığını kazandığında ulusal entegrasyon sorunu yaşamıştır. Devletin bağımsızlığından iki yıl sonra ülkedeki iktidar üyeleri arasındaki bir anlaşmazlıktan dolayı kabileler arasında iç savaş patlak verdi. Yüz binlerce insan hayatını kayıp ederken milyonlarca insan evinden olmuştur. İç savaşın patlak vermesi Güney Sudan'da ulus devletin inşası için büyük bir engel olmuştur. Bu nedenlerden dolayı, Güney Sudan halkları arasında ulusal entegrasyonun sağlanması zordur. (Knopf, Kate Almquist. 2009, ss. 9-11).

BÖLÜM III

3. Güney Sudan'ın Tarihi ve Bağımsızlık Süreci

Çalışmanın bu bölümünde Güney Sudan'ın, Sudan'dan ayrılma sürecinden bahsedilecektir. Bunun yanı sıra ayrılmasına neden olan iç ve dış faktörler incelenecektir.

2. 1. Güney Sudan'ın Tarihi

18. yüzyılında başında Fransa askeri güçleri Mısır topraklarından tahliye edilmişti. Ardından da ortaya sömürgeci güçler arasında anlaşmazlıkların ortaya çıktığı bir dönem olarak bilinmektedir. Hala da Mısır idari olarak Osmanlı Devleti'nin bir vilayeti idi. (Bilgenoğlu, 2013, s. 15). Fakat iktidar'da oluşan boşluktan dolayı da Mısır'ın geleceği ile ilgili de çekişmelerin yaşanmasına sebep olmuştu. Bu durumdan 1805 yılında Arnavut Birliklerinin komutanı olan Kavalalı Mehmet Ali Paşa yerel ittifaklar yaparak Mısın yönetimi kendi eline geçmesine sağlamıştır. (Ferhati, 2016, s.24).

3. 1. A. Mısır Hideviliği Yönetimi ve Güney Sudan

Yukarda ifade edildiği üzere Sudan'ın modern tarihi ağırlıklı olarak Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın dönemiyle başlamıştır. Söz konusu tarihi 1821 senesinde başlayan ve Mehdilik Devrimiyle sona ermiştir. Ardından da Sudan'da Mehdi devleti'nin kuluşuna kurulmasını vesile olmuştur.

Mehmet Ali Paşa, Mısır'da hakimeytini sağlamlaştırdıktan sonra, topraklarını güneye doğru genişletmeye niyetlenmişti. 1820'li yılların başında Sudan'a kendi oğlu İbrahim komutanlığı bir askeri seferler göndermeye başlamıştır. 1822 yılından beri de Sudan ile Mısır arasındaki ilişkiler toplumsal, ekonomik ve siyasi boyutlarda geliştirmiştir.

Alan hakimeytini genişletten Mehmet Ali Paşa'nın Mısır'ı İstanbul'dan bağımsız bir Devlet konumuna getirmek ve yükseltmek için ciddi teşebbüslerde bulunmuştur. Sudan'ı kendi iktidarına katmasıyla da hedeflerini gerçekleştirmeye başlamıştır. Mehme Ali Paşa yönetiminden önce ise, Sudan topraklarında farklı yirmi dört sultanlıklar mevcuttu. Bu Sultanlıklardan beri

de, Batı bölgelerinde Darfur, Doğu'da ise ve Sennar, Güney topraklarında ise, Lado Sultanlığı ve kabile devletleri hakimiyet sürdürmüştü. (Sidahmed, 2005, s 5).

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak, Sudan'ın şuanki haritası Mehmet Ali Paşa'nın oluştuğu bir ülke söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun yanında Güney Sudan topraklarını Mehmet Ali Paşa'nın Sudanlı komutanı olan El-Zübeyr Paşa Rahma çabalarıyla katılmıştır. (Salah, 2010, s. 264).

Sudan'ın modern tarihi Osmanlı Devleti'nin Mısır valisi olan, Mehmet Ali Paşa dönemiyle başlamaktadır. Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Mısır valisi olduğunda Babıâli'nin iznini almadan kendi topraklarını genişletmeye karar vermişti. 1821 yılında askeri operasyon başlatarak Sudan'ı kendi hâkimiyeti altına almaya başlamıştır. (Kavas, Ahmet. 2008, s. 3). Birkaç yıl sonra da Sudan'ın bütün topraklarını kontrol altına almıştır. Güney Sudan bölgesi ise köle tüccarı olan Zübeyir Rahma Paşa vasıtasıyla Sudan'a katılmıştır. (Rabilı, J. Amegboh, 1976, s. 35).

Sudan'ın tarihini anlamak için ilk olarak, Mehmet Ali Paşa döneminden bahsetmek faydalı olacaktır. Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Osmanlı Devleti tarafından II. Mahmut zamanında Mısır'a vali olarak atanmıştır. Daha sonra, Mısır'ı Osmanlı Devleti'nden ayırıp bağımsızlığını ilan etmek için Osmanlı Devleti'ne karşı isyan başlatmıştır. Mehmet Ali Paşa isyanıyla Osmanlı Devleti'nin zor duruma düşmesi Osmanlı Devleti'nin bir valisiyle bile başa çıkmaktan aciz olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. Nitekim Osmanlı Devleti bu isyanı bastıramamış, Mehmet Ali Paşa'yla anlaşmak zorunda kalmış, Mehmet Ali Paşa'ya çok geniş yetkiler tanınmış, Mısır sembolik olarak Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmıştır.(Kocaoğlu, 2016, s. 197)

Mehmet Ali Paşa 1820 yılında topraklarını genişletmek ve su kaynaklarını kontrol altına almak amacıyla Sudan'ı ele geçirmek istemiştir. Ardından düzenlediği askeri seferle Funç Sultanlığına son vermiş, Sudan'ı kendisine bağlamış ve böylece topraklarını genişletmiştir.(Kavas, Ahmet. 2008, s. 3)

Sudan tarihinde bir diğer önemli dönem Mehdi Hareketi'nin gerçekleştiği dönemdir. Mehdi hareketinin kurucusu Muhammed Ahmet Abdullah El-Mehdi'dir. Mehdilik hareketinin en önemli çıkış nedeni Sudanlıların Mehmet Ali Paşa yönetiminden memnun olmayışıdır. Bunun yanında bir diğer önemli neden ise Avrupa sömürgeciliğine karşı olan tepkilerdir. Zira Mehmet Ali Paşa idaresindeki Sudan bir yandan da İngilizlerin etkisinde kalmıştır. 1883 yılında Mehdilik Hareketi, Mısır ve İngiliz kuvvetlerine karşı bazı başarılar kazanmışlardır. Sonraki dönemde bütün Sudan Mehdilik akımının etkisinde kalmıştır. Daha sonra, İngiliz ve Mısır kuvvetlerinin Mehdi kuvvetlerine karşı başlattıkları askeri operasyon başarıya ulaşmış ve Mehdi kuvvetleri dağılmıştır.

Mehdi Devleti'nin zayıflaması ile birlikte İngilizler, Güney Sudan bölgesini yarı özerklik yönetim yapmışlardı. Bir diğer ifadeyle, Güney Sudan, Sudan'dan ayrı bir şekilde yönetilmiş ve Güneyliler Sudan milletinden ayrılmıştır. Bu yüzden de Güneyli kabilelerin, Sudan kimliğine entegreolamadıkları görülmüştür. Bu doğrultuda, Güney Sudan Bölgesi'nin Sudan'dan ayrılmasının en önemli sebeplerinden biri, Sudan'da ulusal bilincin olmaması ve ulusal entegrasyonun oluşmamasıdır. 1889-1956 yılları arasında Sudan İngiliz sömürgesi altındaydı. Sömürgecilik döneminde, ülkenin bölgeleri arasında demir yolları ve kara yolları ile bağlantı sağlanmadı. İdari olarak da bölgeler merkezden nispi olarak bağımsızdır. Dolaysıyla, Sudan'ın ulusal entegrasyonu sağlanamamıştır. Bağımsızlığın ilanından sonra ulusal hükümetlerin, ulusal entegrasyonu sağlayacak siyasetleri izlememesi nedeniyle Sudan kimliği oluşturulamadı. Sorunun temelinde ise Sudanlı elitlerin Sudan kimliğinde anlaşamamaları yatıyordu.(ICG, 2011, s. 2.)

1848 yılında Mehmet Ali Paşa'nın hayatını kaybetmesi ardından iktidar, Paşa'nın oğulları ve torunlarına devredilmiştir. Fakat iktidar sadece Mısır ve Sudan topraklarıyla yetinmişytir. Fakat 19. Yüzyılından itibaren Avrupalı Sömürgeler ulaşım ve ticaret yollarının korunması gibi endişeler Fransa ve Britanya'la ortak hareket etmeye başlayan Mehmet Ali Paşa Hanidanı, Mısır ve Sudan iktidarını söz konusu ülkelerle paylaşarak

hakimiyet sürdürmüştür. 1854 yılında saltanatına başlayan Said Paşa, Fransız temsilcilerle olan yakın ilişkisi nedeniyle Süveyş Kanalı'nın inşa edilmesini kanul etmiştir. (Özkoç, 2015, s. 123). Fakat Kanal'ın tamamlanması 1869 yılında gerçekleşmiştir. Söz konusu yılında ise Mehmet Ali Paşa'nın torunu İsmail Paşa Mısır Valisi konumuna gelmişti. Nitekim Fransa'nın girişimi olmasından ötürü Süveyş Kanalı Britanya krallığı bir büyük bir tehlike teşkil ettiğini algılanmıştır. (Buchanan, 1997, s. 28). Çünkü Fransızların kontrol edeceği bir kanal Asya sömürgeleriyle olacak iletişimde Fransızların üstünlüğe sahip olacağı anlamına gelecek ve Britanya'nın üstünlüğünü tehlikeye atacaktır. Dolayısıyla da Mısır, Britanya ve Fransa için Süveyş Kanalı'nın açılmasından sonra çok kritik bir öneme sahip olmuştur. Mısır önemini de Sudan'a da yansımış olmuştu. Mısır Hideviliği üzerinden de Mehmet Ali Paşa Hanedanlığı iktidarını devam etmiştir.

Mehmet Ali Paşa Sudan döneminde Güney Sudan idari durumunu inclendiğinde ise diğer Sudan bölgeleri gibi Hartum'a katı bir merkeziyetçilik sistemiyle yönetilmişti. Fakat Devletin Güney Sudan bölgelerine hizmet vermesini yok denecek kadar azdı. Bundan dolayı da Güney Sudan kabileleri Sudan devletine aidiyetlerini oluşmamasına sebep olduğunu söylemek doğru olacaktır. (Taha, 2012, s. 12).

Sudan'da Hidevi Hanedanlığının Yönetiminin, yanlış uygulamaları ve baskısından dolayı Mehdi Hareketi'nin doğmasına neden olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Hareketin nedenleri ve çıktığı bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı gibi önemli nedenler dâhil edilerek bir bütün olarak incelenmesi gerektiğini düşünülmektedir. (Holt, 1988, s. 85). Bunun yanında da Mehdi Devriminin patlak vermesine sebep olan sosyal ve siyasi koşulların oldukça etkilidir.

Bu arada şunu belirtmekte fayda var; Sudan'nın şuanki topraklarına özellikle Mehmet Ali Paşa egemenlik kurmasından önceki dönemlerde az önce ifade edildiği üzere, Sennar ve Darfur sultanlıkları bulunmakta idi. Söz konusu devletler, on altıncı yüzyıldan itibaren, dünya ticari ile entegre olmuş ve diğer devletlerle ilişkiler tesis etmiştir. Bir başka ifadeyle, uluslararası

piyasa ekonomisine benzer bir sistem içinde yer almışlardır. Bilindiği üzere söz konusu dönemde Altın, köle, fildişi, arap zamkı veya akasya zamkı ve devekuşu tüyü gibi ürünler dönemin uluslararası ticaretin önemli yer kaplamıştır. Genel olarak Sudan'dan ihracat çöl kervanlarıyla Mısır'a ulaşırken, Hindistan ve Arap Yarımadası Sudan'a SuakinEdeki liman yoluyla bağlandığını bilinmektedir. (Niblock, 1987, s.1-4).

16. yüzyılda Sudan'da varlık gösteren sultuntlıkların, iharacar malları sadece kontrol ettiklerin bölgelerin güneye doğru ilerletmişlerdi. Özellikle Func Sultanlığı, Mavi Nil boyunca egemenliği kurması, bunun yanında da Etiyopya'nın Batı bölgelerine kadar etki alanları genişletmiştir. Ayrıca Günümüzde Sudan'ın bir bölgesi olan Fur Krallığı ise etki nüfuzunu ise Sudan batı kısımını ve Çad'ın bir kısımını da yönetmiştir. (Niblock, 1987, s. 1-4).

Yukarıda da ifade edildiği üzere Mısır Hideviliği dönemiyle Sudan'ın modern tarihi başlamaktadır. Çünkü Hidevi Hanedanlığı Sudan'ı Mısır'la ticari olarak genişletmesi için iki ülke arasında ulaşım hizmetleri bağlamıştır. Örneğim 1870 yılında Nil nehri taşımacılık sektörünü genişletmişlerdir. Hata 15 buharlı vapur (steamer) Nil nehri üzerinde taşımacılığı hizmeti sunulmuştur. (Niblock, 1987, s, 7)

Hidevilik döneminde Sudan kimliği nispi olsa da geliştiğini söylemek doğru olacaktır. Çünkü Hidevi yönetimi, Sudan'ı kontrol ettiğinde ilk yaptığı iş, bütün bölgeleri birbirleriyle ulaşım imkanlarıyla bağlamaya başarmıştır. Zira Güney Sudan'da Kuzey bölgelerine halklarına geçiş imkankları sağlanmıştır. Sudan halkı da birbirleriyle kaynaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim Sudan'ı, demiryollarıyla da Wadi Halfa bölgesi üzerinde Mısır'a bağlanmıştır. Bu bağlamda Sudan'dan tarım ürünleri, hammaddenleri ve kölelerin Mısır'a ulaştırılmasında söz konusu demiryolları hattı önemli ve büyük bir adım atmıştır. 1880 yılında da üç bin mil telgraf hattıyla Sudan, ticari olarak öneme sahip olan bütün bölgeleri iletişimi kolaylaştırmıştır. Bunun yanında Sudan'da Tarım teknolojisi sektöründe de önemli ilerlemler kayıt edilmiştir. (Elnur, 2009, s, 7)

Yukardaki bilgiler ışığında şunu söylemekte fayda var; altyapı sektöründe Sudan'ın modernleşme ilk olarak Hidevi Hanedanlığı hâkimiyeti altında yaşanmıştır. Aynı şekilde de sosyal olarak "modernleşmesi ise Hideviliği döneminde gerçeklemiştir. Zira ilk defa halkın birbiriyle kaynaşma fırsatı yakalamıştır.

Yukarıda görüldüğü üzere Hidevilik döneminde Güney Sudan tarihini baktığımızda ise, köle tüccarı olan, Zübeyr Paşa Rahma eliyle Sudan'a katılmıştır. Kölekik maksatlı Güney Sudan'ı feth eden Zübeyr Paşa, Hidevilik yönetiminin Güney'e kontrol sağlamasını vesile olmuştur. bu bağlamda Güney Sudan'ın Sudan'a bağlandığı bir süreç olarak başladığını söylemek doğru olacaktır.

19. ve 20. yüzyılda Sudan'ın sosyal ve politik olarak gelişimi oldukça belirleyici olmuştur. Burada vurgulanması gereken bir mevzu da şudur ki; Mehdi Devrimi sadece dini söylemler üzerinden gelişen bir devrim veya bir haretket olmamıştır. Hidevi Hanedanlığın kötü idaresine ve İngilizlerin emperyalizmine bir tepki olarak büyük tarafından desteklenen siyasi bir harekettir. İdari olarak Mısır Hideviliğine bağlı olan Sudan, modernleşme sürecini ağırlıklı olarak Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın döneminde başlamıştır. Yanı 1821 senesinde başlayan ve 1885 yılına kadar devam eden bir süreçten bahsedilmektedir. Ardından da Sudan'da Hidevi yönetimi son veren bir mehdi Devrimi gerçekleşmiştir. (Sharkey, 1992, s. 27).

Güney Sudan, Kavalalı Hanedanlığı döneminde ve sonradan kurulan ve etkin olan Mehdi devletin hakimeyeti süresince herhangi bir merkezi idarenin kontrolünde alanında yer almamıştır. Bundan yola çıkarak da Güney bölgelerde Mısır Hidevi yönetimine direkt olarak bağlanmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. (Holt ve Daly, 2000, ss, 103-107)

3. 1. B. Mehdi Devrim ve Güney Sudan

Bilindiği üzere Mısır'da 1881 yılında Arabi Paşa'nın ayaklanması olmuştu. Eş zamanlı olarak da Sudan'da Hidevi yönetimine karşı Mehdi Devrimi gerçekleşmişti. Söz konusu devrimi Muhammed Ahmed el-Mehdi

liderliğinde gerçekleşmişti. Kendisi mehdi olarak ilan eden Muhammed Ahmed Sudan'ı Türklerin ve İngilizlerin hakimeyetlerinden kurtaracağını ilan etmişti. Akabinde de İslam devleti kurup İslam tek hakim bir güç yapacağını söylemişti. (Sidahmed, 2005, s, 16)

Muhammed Ahmed el- Mehdi, ayaklanmayı ilan ederek, Sudan'da Hidevi yönetiminden rahatsız olan kabileleri bir araya getirmeyi başarmıştır. Özellikle Sudan'ın Kuzey bölgelerindeki kabileler, Muhammed Mehdi'ye en büyük desteği veren kabileler olarak bilinmektedir. Söz konusu kabileler ise Arap-Müslüman kimliğinin belirgin olarak bilindiği kabile olarak bilinmektedir. Hızla da bütün Sudan halkını Mehdi'nin arkasına toplarak, Hidevi yönetimine karşı silahlı bir mücalede başlatmıştır. Son olarak da Sudan son hakimi olan Charles Gordon'ın Hartum'daki sarayında öldürmüşlerdir. (Moore-Harell, 1998: 125). Muhammet Ahmed'in bu zaferden sonra Sudan halkı arasında bir mehdi olduğuna dair söylentiler ve inançlar hızla yayılmış başlamıştır. Özellikle Vaday, Bornu, Darfur gibi bölgelerin kabileleri arasında inanmaya başlamasıyla, insanlar Muhammed Ahmed'i dinin bir lider olarak görmeye başlamışlardı. Muhammed Ahmed ise kendini bir mehdi olduğunu ispatlamak için Kur'an ve hadis gibi birtakım referanslara atıftlara bulunarak mehdiliğini bildirmeye çalışmıştır.

Marşal Charles Gordon'ın öldürülmesi de Mehdi Devrimi Sudan'da hızlı bir şekilde hakimiyetlerin bütün Sudan topraklarında genişletmeye başlamıştır. Hatta Darfur ve Doğu Sudan bölgelerini Sudan'a katmaya başarmıştır. Ayrıca Medi Devleti, Güney Sudan'ı yeterince iktidarını genişletmeyerek, Kuzey ve Doğu'ya askeri seferler göndermekle ilgilenmiştir. Böylece Mehdi Devletin Güney Sudan'da hakimiyetini pekiştiremediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Mehdi Devleti ilan Sudan'ın altı yapı olarak gelişmesinde bir çok bir katkısı sağlamamıştır. Çünkü Muhammed Ahmed el-Mahdi'nin Hartum'un fethinden sonra sadece bir yıl yaşamıştır. Halifesi Abdullah el-teayişi olmasıyla Devletin Mısır ve Etiyopya'ya askeri sefer göndermek ilgilenmiştir. Lakin toplumsal olarak da gelişmesi ise pek çok ilerleme katedilmemiştir. Ayrıca

Sudan kimliği oluşumunda büyük bir katkı sağlamıştır. Bu yüzden de bir çok analist da Sudan kimliği Mehdilik Devrimine bağlamaktadır.

Muhammed Ahmed el-Mehdi'nin 1881'de yılında Hartum'u feth etmesinden 1885'e ölümüne kadar konuşu devletlerine Mehdi olduğunu açıklayan mektuplar gönderdiği söylenmektedir. Söz konsu Mektuplarında sıklıkla kendisini mehdi olduğu bilgisine vurgu yapmıştır. Örneğin El-Mehdi'nin, Libya'da bulunan Fizan devletinin lider olan Şeyh Abdülnaci'ye 1883 yılında bir mesaj gönderek Mehdiliğini bildirmiştir. Bunun yanında el-Mehdi, kendisini bir mehdi olduğunu belirten benzer mektuplar diğer İslam devletlerine gönderdiğini bilinmektedir. Bunun yanı sıra da Hicaz bölgesindeki kabilelere aynı mektuplar göndermiştir. Ayrıca Hicaz ahalinin 1883 yılına kadar Sudan'da bir Mehdilik hareketi olduğuna dair hiç kimse farkında olmadığı tespit edilmiştir. Fakat Muhammed Ahmed'in Sudan ve çevresindeki bölgelerdeki etkisi tartışılmasız bir bir şekilde artığını görülmektedir. (Boa, 2009, s, 104).

Mehdi Devleti döneminde Güney Sudan'daki varlığını yok deneecek kadar az idi. Hatta tabir caiz ise, Muhammed Ahmed dönem ve halifesi el-Tayişi döneminde güney bölgesiyle hiç ilgilenmemişti. Güneyi de Sudan'ın bir parçası olarak algılamamıştı. Ayrıca devletin bölge komuşu ülkelerle savaşa girmesi üzerine güneyi tamamen ihmal ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. (Moore ve Harell, 1998, s, 185).

3. 1. C. İngiliz Yönetimi ve Güney Sudan

Hidevi yönetimine karşı önemli başarılar elde eden Muhammed Ahmed El-mehdi'nn takipçileri Sudan'ın her tarafından ve her geçen gün giderek artmaya başlamıştır. Ayrıca Mehdi devleti, nüfuzu Sudan'da ve çevre bölgelerinde artmasıyla birlikte, dünya imparatorluğu olan Britanya'ya meydan okumaya başlamış ve İngiliz tarafından, Mehdi devleti, bölgedeki askeri varlığını tehdit olarak algılaması ardından Mısır ordusuyla birlikte Sudan'a askeri harekat başlatmıştı. Britanya, Muhammet Ahmet'in Mehdiliğini ilan etmesi ve İslam devleti kurmaya teşebbüs etmesinden sonra, yaklaşık 1 yıl sonra Mısır'ı kendi kontrolü altına almıştır. Ardından da Sudan

bölgesi Mısır'dan sonraki zamanlarda düşünülmesi gereken bir bölge olarak planlamıştı. Aycıa İngiliz hükümeti, konjöktürel olarak ve iç siyasetin dinamiklerinden dolayı Sudan üzerine gidilmesine uygun olmadığını düşünmekte idi. Lakin Gladstone hükümeti Sudan'da yaşanan olaylarla ilgili bir raporlar hazırlanması üzerine Kahire'nin güvenliği açısından ve Muhammed Ahmed el-mehdi'nin İngiliz askerlerine karşı siyasi söylemler geliştirmesinden sonra, Londra hükümeti, Mehdi Devleti ortadan kaldırılması gerektiği düşünmeye başlamıştır (Holt, 1988, s, 68).

1882 yılının ekim ayında Sudan'daki hakimeyet kuran Mehdi devrimi son verilmesi için İngiltere hükümeti, William Hicks gönderilmişti. Bir zaman sonra Hicks, tüm yetkileri üzerine almış, Mehdi askerlerine karşı önemli zaferler elde etmişti. Fakat tarihte Ubeyd'e savaşı olarak bilinen saldırıda hayatını kaybettiği için İngilizler büyük bir yenilgi aldığını söylemek doğru olacaktır. Ardından da İngilizler ise bu yenilgiyi hazm etmeyerek Mehdi devletine karşı büyük bir askeri güçle, Sudan'ı kendi kontrollerine altına geçmesi için askeri operasyona hazırlıklar başlatmışlardı. (el-kiteyabi, 2001, 20).

İngiliz Hühümeti, Mehdi Devletinin tehdit olarak algılanmasında yatan bir başka sebep ise Mehdi güçleri Habeşistan'a yönelik askeri harekat başlatması idi. Dönemin Habeşistan kralı, Mehdi güçlerinin kendi sınırlarını girmesi üzerine gerekli askeri hazırlıkları yapmasına rağmen, Mehdi ordusuyla ilk savaşta Habeş orduları ağır yenilgi uğramıştı. Zira binlerce insanın hayatını kaybettiği savaşta Habeş toprakları mehdi devletine askeri güçle ilhak olmuştu. Nitekim Habeşistan'ın Kondur gibi bazı önemli bir kaç bölgeyi, Mehdi Devleti tarafından işgal edilmiş oldu. (Doa, 2009, s, 68).

Mehdi Devleti, büyük coğrafyayı kendi hakimiyet kurmasında dolayı İngilizlerin dikkatine çekmesine büyük oranda sağlamıştır. Ayrıca bu kadar alanı zapt eden Mehdi devleti, ve bölge devletlerine karşı yürüttüğü savaş açması üzerine tarımsal ve ticari faaliyetleri doğrudan etkilendiğini fark etmişlerdi. (Doa, 2009, s, 49).

1898 yılının başında İngilizler Mısır Ordusuyla birlikte, Mehdi Devletine bir askeri harakat başlatmışlardı. Kısa bir süre Mehdi askerlerine karşı önemli zaferler elde etmeye başlamasınyla, Mehdi Devletini özellikle Kuzey bölgelerindeki hakimeyetini zayıflamıştı. Bir yıl süre zarfında da İngiliz güçleri Mehdi Devletin başkenti olan Umdurman sınırına dayanmışlardı. Zira Karari savaşıyla birlikte İngilz – Mısır orduları Mehdi Devletini yıkmaya başarmışları. Söz konusu savaşta da yüzbinlerce Mehdi askerini hayatını kayıp etmiş olup, Sudan tarihinde önemli bir yere sahip olmuştu.

1899 yılında ise Sudan'da İngiliz-Mısır Condominium'u dönemini başlamıştı. Söz konusu dönemde de Sudan'ın ekonomik ve toplumsal yapısında önemli değişimler yaşanmıştı. Ayrıca Condomium dönemde köle ticareti yasaklanmasına rağmen yerel halk olarak köleliğin devamına izin verilmişti. Bilindiği üzere Sudan'da Güney ve Kuzey halklarının ilişkilerini şekillendiren husus hep kölelik olmuştu. Nitekim Güeny bölgelerinden köleleri temin edilmekte idi. Bu da erken dönemde Güney halkı tarafında da Kuzeylileri köleleştirdiklerini algılanmıştı. Sudan halkı arasında büyük bir yara bırakmıştır. (Collins, 2008, s, 80).

İngiliz – Mısır yönetimi, Sudan'ın kuzey bölgesinde kalan kalan kabileleri, Mısır ve diğer Arap nüfus için uygun toplumsal zemin ve koşullar sağlarken, Güney bölgelerde yaşayan Afrikalı halkların ise kölelerin geldiği yer olarak bırakmıştır.

Kapalı bölge yasasına binaen de Kuzey Müslüman ve Arap kabilelerin varlığı özellikle Arapça dilinin ve Arap kimliğinin bölge olarak tanımlamıştı. Güney ise putperest veya animist dinlere mensup Afrikalı halkları olarak farklılıklarını korumuşlardı. Bundan dolayı da Sudan halkını tek ve üst bir kimliğe entegre olamadıklarını görülmektedir.

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak da, Condominium yönetimi Güney Sudan'a yönelik ayrı bir Politikası olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kapalı bölgeler yasasıyla da Güney'e özel olarak tasarlanmış uygulamalardan söz etmek doğru olacaktır. Söz konusu uygulamadan söz etmek gerekirse, İngilizlerin asıl amacı güney'i Sudan'la birleşmesi yerine, Uganda'yla

bölgeleriyle birleştirilmesi sağlamaktı. Bunun yanı sıra ise Güney Politikası kapasımında Güney Sudan'ı kabileler tarafından yönetilmesi ve ayrıca dini ve hukuki olarak kuzeyden farklı olacağını belirtmiştir. Bu bağlamda da "Kapalı bölgeler Kanun"u hazırlanmasında yatan temel sebep ise Kuzey'in Güney üzerindeki nüfuzunu asgari düzeye indirmek olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. (Johnson, 2003, ss, 12-13).

İngiliz - Mısır yönetimi, kısa bir sürede Sudan bütün bölgelerini kontrol sağlamıştır. Ardından da söz konusu toplumsal farkılıkları da kullanarak ülkeyi idari olarak Kuzey – Güeny ayırmışlardı. Bir diğer ifadeyle kapalı bölge yasasıyla Güney Sudan'ı siyasi, sosyal ve ekonomik olarak Sudan'dan ayırılmıştır. (Salih, 1990, s, 420).

Sudan'ın idari olarak güney – kuzey olarak ayırarak, ülkeyi uzun yıllar boyunca dinsel, dilsel ve kültürel, ayrımasına yol açmıştır. Nitekim Sudan toplumları arasında etkileşimi asgari seviyeye indiremiş olup, farklılıkların ve çatışmaların hakim olduğu bir kaotik bir düzen oluşturulmuştur. Ayrıca şunu belirtmekte fayda var; Condominium dönemi öncesinde de söz konusu kaotik düzen hakim olmuştu. (Bradbury, 2013, s, 386). İngiliz – Mısır yönetimi, Sudan'da hakimeyet kurmasıyla birlikte, ülkenin düzenin sağlanması için Arap kabileler le işbirliği yaparak yapmıştır. Böylece de Sudan'da Araplar hakim olmuşlardır. Bunun yanında da Mehdi devletin Sudan'daki oluşturduğu İslami düzenden baş etmek için yerel tasavvuf tarikatların güçlenmesi için maddi desteklerde bulunulmuştur.

20. yüzyılın başlarında Mısır'da Arap milliyetçiliği yükselmişti. Bu yükseliş İngiliz yönetimi, bölgenin düzenini tehdit eden bir durum olarak algılamıştı. Mısır yönetim ise; Birinci Dünya Harbı'na doğrudan katılmasıyla birlikte, söz konusu savaşın yıkıcı etkilerini görmüştür. İngilter'nin bu savaşta gösterdiği rol nedeniyle de Mısır halkı tarafından, Britanya'ya karşı muhalefet etmeye başlamıştı. Mısır'da ortaya çıkan bu muhalefet ise, 1919 yılında Mısırlı elitlerin üztelndiği bir ayaklanma hareketi başlamıştı. Bu ayaklanma sonucundan Mısır – İngiliz yönetimleri arasında bir anlaşmazlık söz konusu olmuştur. Beraberinde de Sudan'ın kaderini etkileyecek durumlar gelişmiştir.

Nitekim 1922 yılında Britanya, Kahire'nin bağımsızlığını tanımıştır. (Daly, 2008, ss, 239-251).

1930 gelindiğinde ise, Britanya, Güney Sudan'la ilgili bir genelge yayımlamıştır. Zira aynı yılda da resmiyet kazanmıştır. (Sconyers, 2002, s, 268). Bu tür adım da Londra'nın Güney Politikası, bağlamında değerlendirmek doğru olacaktır. Söz konusu genelgeye göre Güney halkı kendi kendine yönetecek olup, Kuzey'den ayrı bir idari yapmaya kavuşmalarını sağlamaya hedeflenmişti. Fakat İngiliz yönetimi, şuna farkına varmıştı, Güney'in içinde yönetimsel ayrışmaları yaşanacaktır. Bu da Britanyalılar için "böl ve yönet" yönteminin bir devamı olarak saymak doğru olacaktır.

İngiliz – Mısır yönetimi, Sudan'ın Orta bölgesi olarak bilenen, Hartum ve Gezira bölgeleri, diğer bölgelere nazaran, altıyapı hizmetleri ve sosyal hizmetleri bakımından daha geliştirme politikası izlemişti. Bu ayrım yirmibirinci yüzyılına kadar sürekliliği korumuştur (Elnur, 2009, s, 87). Bu duruma Sudan'ın, Kuzey bölgeleri, etnik olarak Arap – Müslüman kimliği belirtilirken, Güney'i putperst Hrisityan Afrikalı kabiler olarak ayrılması, Sudan'ın ikiye ayrılmasına önemli bir rol oynadığını belirtmek yanlış olmayacaktır.

Sudan'ın toplumsal ayrımını tarihsel olarak varlığı, İngiliz – Mısır yönetiminden daha önce de var olan bir durum olduğunu bilinmektedir. Ancak İngiliz - Mısır idaresi smz konusu ayrımı pekiştirmek için özel politika izlemiştir. Bu duruma ekonomik farklılığı eklemlendiğinde ise Sudan'ın geçirdiği bu değişim iç sömürgeciliğin ortaya çıkışına yol göstermiştir. Ayrıca şunu belirtmekt fayda var; İngiliz – Mısır yönetimi döneminde Güney Sudan'ın, Bahr El Ghazal, Ekvatorya ve Büyük Yukarı Nil (Greater Upper Nile) üç eyaletten oluşmakta idi. Bu üç bölgede Güney Sudan halkları arasında dağılmıştı olup idari olarak birbirinden ayırmışlardı. (Johnson, 2003: 2).

Yukarıda ifade edildiği üzere 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Mısır halkı ayaklanması üzerine, Mısır şekili olsa da Büyük Britanya'dan bağımsızlığını kazanmıştır. Zira 1923 yılında Mısır yönetimi, yeni anayasasının hazırlanmış ve aynı yılda yürürlüğe girmişti. Hidevi ailesinden gelen Mısır Kralı da aynı

zamanda Sudan'ın hükümdarı olarak ilan edilmişti. O dönemde Mısır'ın siyasi olarak da bir gelişme göstermesi üzerine 1919'daki devrim sırasında sürgünde bulunan Saad Zaglul, "Wafd Partisi"yle ilk parlamento seçiminde büyük bir zaferi kazanmasıyla birlikte,İngiliz - Mısır ilişkilerinde gerilmeler baş göstermeye başlamıştı. Bunun yanı sıra Mısır'da İngiliz askerlerine karşıtı gösteriler yapmaya başlamışlardı. Gösteriler sırasında Sudan Genel Valisi Lee Stack'in Kahire sokaklarında göstericiler tarafından katledilmesi sonucunda iki ülkenin ilişkileri savaş eşiğinden dönmüştür. Londra yönetimi de, Mısır askeri Sudan'dan çekilmesini istemiş, aksi takdirde de Britanya, talepleri gerçekleşmemesi durumunda Mısır'ın Nil sularına ulaşımını kapatacağını açıklamıştı. (Holt ve Daly, 2000, ss, 115).

Mısır'ın bağımsızlığını kazanmaya çalıştığı dönemde ise; Sudan'da milliyetçiliğin yükselişine neden olmuştu. Mısır'da Arap-Müslümanların kimliği yükselmesi üzerine de, Sudan üzerindeki etkisi de Sudan'ın Arap-Müslüman nüfusunun fikre bağlılığı güçlendirmiştir. Bu durum da neden-sonuç ilişkisi bağlamında da Sudan'da milliyetçilik akımı artmasına vesile olmuştur. İki ülkede Arap Müslüman fikrini yayılması sonucunda "Vadi'nin Bütünlüğü" (Unity of the Valley) şeklinde geliştiğini görülmüştür. (Dani, 2012, s, 120).

20. yüzyılın başlarında Sudan'da ortaya çıkan Arap – Müslüman milliyetçilik hareketi, Sudan halkının köken olarak Arap olduklarından kayanaklanamamaktadır. O dönemde oluşan bir atmesforün ürünü olarak bilinmektedir. Fakat bu hareket Güney Sudan kabilelerinin entegre olamadıklarını bilinmektedir. Aynı zamanda Kuzey Sudan'da yaşayan Arap kabilelerin, Güeny kabilelerden ekonomik olarak daha iyi konumda olması, Güneylilerin tepkisine erken dönemde uyandırmıştır. Sudan'da Arap milliyetçiliğin yükselmesi, Afrikalı kabileler için endişe verici bir durum idi. Fakat sömürgeci İngilizler için ülkeyi böl – yönet politikası kapsamında bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Bir diğer ifade ile İngilizler Sudan'da yükselen Arap – Müslüman kimliği kendi çıkarları lehine kullandığı bir araç idi. (Fadhalla, 2004, s, 35)

2. Dünya Savaşı'ndan sonra bütün dünya ülkeleri değiştirdiği gibi, Afrika ve Sudan özelinde genel olarak değiştirmiştir. Sudan'da elitlerin temsil edildiği Mezunlar Genel Kongresi, Sudan'ın kendi milliyetçilik akımlarını geliştirmek için ciddi adımlar atmıştır. Bir diğer deyişle, Mezunlar Genel Kongresi 1938 yılında Sudan çapında siyasi örgütlenme faaliyetlerde bulunmuştu. Kongre'nin tartıştığı hususlardan biri Sudan'ın Sudanlığı, milleyetçiliği, ulus ve uluslararası yaşanan gelişmeler kapsamıştır. (Abdelkarim, 2005, ss, 33-34). Söz konusu Kongrede Güney Sudan'dan temsilciler olmaması, Sudan'ın bütünlüğünü de ciddi tehlikeye atılmıştır. Çünkü Sudan milliyetçiliğinin 1950'lilerinde Mısırlı Arap akımından etkilenmiş olup, Mezunlar Genel Kongresi'nin temel dayanağı olmuştur.

Mezunlar Genel Kongre'sinde sadece üniversite mezunlarından oluşmamakta idi. Bunun yanında da büyük çoğunlukta kabile reislerinden oluşmakta idi. Yukarıda ifade edilidği gibi kongre'de Güney Sudan'dan temsil edilmemesi Güneyliler tepki toplanmasında bir sebep olmuştu. Güenyli elitleri de kongre'de temsil hakkı sahip olmamaları İngilizlerin Güney Sudan bölgesini Sudan'dan ayrıma politikasına bağlamışlardı.

1940'lı yıllara gelindiğinde ise Sudan'da siyasi akımlar ortaya çıkmaya başlamasıyla, ülkenin yönemtimi Sudanlaştırılması ve İngiliz – Mısır'dan bağımsız bir düzen kurulmaya başlanmıştı. İngilizler de Sudanlıların isteklerine cevap vermeye başlamışlardı. Sudanlıların belirtmiş oldukları amaçlar doğrultusunda çalışacak komiteler oluşturmaya başlamışlardı. Komite üyeleri Danışma Konseyi, bağımsızlık taraftarı partiler, Mezunlar Kongresi ve hükümet yetkililerinden oluşturulmuştur. (Holt ve Daly, 2000, s, 129).

Oluşturulan komitelerin üyeleri ise, Ümmet Partisi'nin üyeleri ve Mezunlar Genel Kongresi'nin üye ve bazı Müslüman Arap kabilelerin reislerinden oluşmakta idi. Komitelerin Arap ve Müslüman ağırlıklı olaması ve Güney Sudan bölgesinden temsil eden kimselerin olmaması, Güney halkı ciddi tedirginliklerine yol açmıştı. Bundan dolayı da 12-13. 06 1947 tarihinde Güneyliler Juba'da bir konferans düzenlemişlerdi. Söz konusu konferansta da Güney Sudan gelecekteki kaderini tartışılmış olup, Güneylilerin oluşturulan

komitelerden kendilerine temsil edilmemesinde dolayı tepkili oldukların ve bu gidişatla Güney'in ve Kuzey'in birlikte yönetilemeyeceği kanaatleri oluşmuştu. (Mayo, 1995, s, 179)

Kuzey Sudan bölgesinde, Siyasi partilerin siyasi hakimiyet alanları artmasıyla birlikte özellikle 1950 yılında Sudan'ın gelecekteki kaderine dair sorular ortaya çıkmaya başlamıştı. Örneğin bu dönemde "Ümmet Partisi" ve "Ulusal İttihatçı Parti" Sudan halkını temsil eden iki parti idi. Güney Sudan'ı temsil eden siyasi oluşum ise "Siyah Blok (Black Block)" ve Liberal Parti olmuştu. (Mayo, 1994, s, 181). 1952 yılında da Kral Faruk'un Mısır tahtından Özgür Subaylar Hareketi tarafında indirilmişti. Özgür Subaylar Hareketi Kral'ın aksine Sudan üzerindeki bütün hak iddialarından vazgeçmiş olup bu sayede Britanya'nın Sudan'ı Mısır'a bırakmak istememesi nedeniyle tıkanan bu açmazı çözüme ulaştırmıştır. Böylece de Sudan halkını kendi kaderini tayin hakkını tanıyan yeni Mısır yönetimi, İngilizlerin yıllardır Mısır'ın hak iddiası nedeniyle elinde bulundurduğu Sudan'ı koruma kozunu da elinden almıştır. Böylece Sudan'ın özrekliği kazanmış olmuştu. Ardından da Özyönetim Kanunu tasarlanmıştı. (Poggo, 2009, s, 32). Söz konusu uyarınca da 1953 yılında düzenlenen seçimlerinin sonucunda "Ulusal İttihatçı Parti'si" zafer kazanmış olmasıyla, hükümeti Mısır'la birliği savunan Al-Azhari'nin partisi tarafından kurulmuş oldu. İsmail Al-Azhari de Sudan'ın ilk başbakanı olarak seçilmişti. Güney Sudan bölgesini temsil eden "Liberal Parti" sayısı olsa da koltuk kazanmayı başarmış olup parlamentoda Güneylilerin taleplerini dile getirmeye başlamıştı. Sudan'ın Sudanlılaştırılması çalışmaları sırasında Güney Sudanlıların da devlet içerisinde görevlendirileceği sözü seçimlerden önce Ulusal İttihatçı Parti tarafından Güney Sudan'a verilmişti. Ulusal İttihatçı Parti (UİP), oluşturduğu hükümetin hedeflerinden biri de 3 yıllık süreyi zarfinde idari pozisyonları Sudanlaştırılması ve bağımsızlığa hazırlık yapması idi. Sudanlaştırma süreci de siyasi olarak üstünlüğünü seçimlerde gösteren Kuzey Sudan'ın yerel yönetimlerde de etkili olmasını sağlamıştır. O dönemde Sudan genelinde 800 memur pozisyonunda bulunmuştu. Bu sayının sadece 6 güney Sudanlılara verilmişti. (Mayo, 1994, s, 180).

Sudan'ın bağımsızlığın kazandığı yıl olarak bilinmektedir. Fakat bağımsızlığı ilan edilmesine kadar süreçte Güney bölgesini, Sudan'la bütünleşmediği görülmektedir. Kuzey'in tejnolojik ve altyapı alanlarda gelişmeler gösterse de Güney bölgeleri ise hem idari olarak ayrı bir düzenlemeye tabi tutulmuş bunun yanında da kendi içinde bölümler baş göstermeye başlamıştı. (Mayo, 1994, ss, 165-175). Sudanlaştırma uygulamasındaki eşitsizliği de "Liberal Parti" tepkisini meclise taşımaya başarmıştı. (Okeny, 1994: 98).

İngiliz ve Mısırlı idarcilerin, memurların pozisyonlarda görev alan personelin Sudan'ı terk etmeye başlamasıyla birlikte yerlerine Sudanlı personelin 74 geçmesi sırasında Güney Sudanlıların görevlendirilmemişti. 1953-54 yıllarında da Güney bölgelerde tepki uyandırmaya başlamıştı. Özellikle Polis, Ordu ve okul personellerinin Sudanlılaştırılması sırasında Güney bölgelerdeki üst düzey pozisyonlardaki Kuzey Sudanlıların sayısı kısa bür süre artmıştır. 1955 yıln başında da söz konusu gelişmeler, Güneyliler için önemli bir rahatsızlık kaynağı olmuştu. (Mayo, 1994, s, 181). Askeriye kanadında da Güneyli birliklerin silahsızlandırılma ve terhis edilme korkusu resmi olarak bağımsızlığa aylar kala bir ayaklanmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kuzey'in ezici üstünlüğü ve sömürgeleşme korkusu Torit garnizonunun Kuzeyli subaylarına karşı ayaklanmasına ve Güney'de yer alan diğer garnizonların da benzer tepkiler göstermelerine neden olmuştur. Saman alevi gibi yayılan isyanda sadece subaylar değil aynı zamanda tüccarlar, Kuzeyli aileler, Kuzeyli idari personel de öldürülmüştür. Böylece de Güney Sudan'ın Torit ve Zande böglerinde Güneyleri isyanlarını başlamıştı. (Johnson, 2003, s, 28).

3.3. Güney Sudan'ın Sudan'dan Ayrılış Süreci

3.3.a. 1956-1972 İç Savaş Yılları arasında Devlet Politikaları

Britanya'nın Güney Sudan bölgesine özel bir politika izlemesiyle, güney hakınında Sudan kimliğinde entegre olmamaların sebep olmuştur. Ayrıca Güney Sudan bölgesini idari olarak da kabilelerin etnik sınırları çerçevesinde ayrı yönetimlere tabi tutmuştur. Yukarıda belirtildiği üzere

İngilizlerin, Güney Politikası'nın amacını, sadece kültürel, dinsel ve dilsel özellikleri korunması olmayıp, Güney halklarının kendi siyasi kimliklerini kazanmasına imkân vermemektir. Bunun yanında Kuzey halkını, Hartum merkezli yönetilen Araplar topluma aidiyetlerini Arap-Müslüman kimlik çerçevesinde oluşturulmuştur. Bir başka deyişle, Güney ve Kuzey halkları arasında, ekonomik, siyasi, sosyal olarak birbirlerinden iki farklı bir yapı haliine getirmektir. (Zambakari, 2012, 522).

Sudan halkları, Mısır halkı arasında yüzyıllardır devam eden, toplumsal etkileşim, Kuzey bölgelerdeki kabilelerin Arap kimliğinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. İngiliz – Mısır yönetimi, Kuzey halkları bir Arap kimliğinde entegre etmeye çalışması, Kuzey'in Güney'den sıyrılmasına neden olmuştur. Buradan harketle de Sudan'ın ikiye ayırma planını, İngliz – Mısır yönetimi döneminde ortaya konulmuştur.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, Sudan Bağımsızlığı ilan etmeden önce, Güney Sudan meselesi patlak vermiş demek yanlış olmayacaktır. Zira Torit isyani gibi askeri mücadele verziyonu almıştı. Fakat söz konusu isyan planlı olmamasından dolayı güneyli isyancılar Sudan'ın çevre ülkelerine kaçmışlardı. (Poggo, 2009: 21-48). Torit İsyanı her ne kadar İç Savaşın başlangıcı olarak belirlense de 1960'lı yıllara kadar Güney Sudanlılar ile Sudan Ordusu arasında silahlı çatışmalar yoğunluk bakımından düşük olduğunu görülmektedir.

Hartum hükümetine isyan edenlerin isyana Güney Sudanlı, isyana başlattıklarında ellerindeki silah ve mühimmatları oldukça az idi. İsyan hareketi gelişmesiyle birlikte silah ve destekler gelmeye başlanmıştı. Bir diğer ifadeyle Güneyli isyancıleın ögrütlenmeye başlamasıyla ve isyan hareketinin bazı liderlerin ortaya çıkmasıyla birlikte daha düzenli olmaya başlamışlardı. Fakat ellerindeki imkanlarla düzenli bir orduya galip gelmek mümkün olmadığını farkına varmışlardı. Yanlız küçük çapta olsa da saldırılar gerçekleştirmeye başarmışlardı. (Poggo, 2009, s, 42).

1960'lı yıllara gelindiğinde ise Güneyli isyancılar, Güney Sudan bölgelerinde örgütlenmeye başarmışlardı. İsyan hareketi de etniksel ve bölgesel bazda oluşmaya başlamıştı. Örneğin Batı. Batı Ekvatorya bölgesinin yerlileri olan Azande halkı, Doğu Ekvatorya bölgesinde Torit İsyanı'nın yaşandığı sırada devletin fabrikalarında çalışanların sömürülmesine karşı greve başlatmaları, . Kuzey'in silahlı cevabı sonucunda Azande halkının bir kısmı Güney Sudan'ın batı komşusu olan Kongo'ya göç etmeyi tercih etmesi gibi isyanlar başlamıştır. Kongo'da silahlı örgütlenmeye ve eğitime başlanmıştır. Gerilla hareketinin batı merkezi böylelikle Kongo'da konuşlanmıştır. Eğitilen gerillaların etkisi 1962-63 yıllarında görülmeye başlanır (Poggo, 2009, s, 65).

Bağımsızlıktan beri ulusal hükümet Güney Sudan sorununun farkında idi. Çözülmesi için Güneyli isyancılar ile bir araya gelinmedi ve talepleri dinlenilmedi. Aksine, hükümet tarafından Güney Sudan'a ordu gönderildi ve askere karşı direniş hayli sert oldu. Neticede, 1963 yılında Güneyliler silahlı mücadeleye başlamaya zorlandı. Bu ilk silahlı isyan dönemi, isyancıların bazı şehirleri ele geçirmesi ve yüz binlerce insanın ölmesiyle Güney Sudan sorunu uluslararası arenaya taşındı.

Güney Sudan'daki isyan bütün bölgelerinde aynı şiddette olmamıştı. Örneğin Bahr Al-Ghazal eyaletindeki dereniş, Ekvatorya'daki isyana kıyasla oldukça düşük idi. Çünkü tarihsel olarak, Kuzey Sudan halkının en çok etkileştiği halk, Bahr Al- Gazal eyaletinin halkıyla olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bir diğer ifadeyle, Bahr Al-Gazal halkı, Torit halklarından farklı olarak Sudan'ın üst kimliğie az olsa entegre olması hasebiyle Bahr Al-Gazal bölgesinde büyük bir derniş göstermemişlerdi. (Johnson, 2003, s, 31).

Yukarı Nil (Upper Nile) bölgesi halkı ise, Güney için özgürlük çağrısında birçok farklı faktöründen dolayı diğer bölge halkı tarafından karşılık bulduğunu düşünülmektedir. Zira Yukarı Nil eyaletindeki isyancıların diğer bölgelere nazaran daha fazla silaha sahip oldukların belirtilmektedir. Ancak aynı zamanda bu bölge Nuer, Dinka, Murle ve benzeri birçok kabilenin de anavatanı olması, Hartum Yönetimine karşı en çok direniş gösteren iki etnik grup olarak bilinmektedir. Bir başka deyişle, Dinka ve Nuer kabileri Güney

Sudan isyanında baş rol oynayan iki grup olarak bilinmektedir. (Poggo, 2009, s, 70).

3.3. b. Numeyri Rejimi ve Addis Ababa Barış Anlaşması

Sudan'ın bağımsızlığından sonra ilk sivil yönetim tarafından yönetilmişti. Fakat iki yıl sonra askeri müdahale ile sivillerin yönetimi son verilmişti. Ayrıca 1967 yılında sivil yönetime dönülmüştü. 1969 yılına kadar Muhammed Ahmed el- Mahjoub başbakanlık görevini yapmıştı. Mahjoub'un başkanlık süresince de Güney İsyancıların askeri gücü kullanarak sonlandırma sözünü vermiş ve Güney'e askeri operasyonlar başlatmıştı. Operasyonlarda yüzlerce insan'ın hayatını kayıp etmişti. Bu bağlamda Güney Sudan isyanını şiddetlenmesine yol açtığını görülmektedir. Hatta Güney isyancıları, Hartum yönetiminin operasyonlarında sivillerin hayatın kayıp etmesi, yerel halkın desteğini kazanmak içinbir propaganda aracı olarak kullanmışlardı. . (Poggo, 2009, s, 135)

1969 yılında general Numeyri'nin sivil yönetiminin askeri darbeyle sonlandırmıştı. Numeyri döneminin (1969 -1985) Güney Sudan soruna yönelik izlediği politikanın ana hatlarını inclelemek gerekirse; üç önemli olay bağlamında değerlendirmek doğru olacaktır. 1972 yılında Güney isyancılarla Etiyopya'nın başkenti olan Adis Ababa'da bir parış anlaşması imzlaması, 1978 yılında da Güeny Sudan'da petrol'ün keşfedilmesi, ve son olarak da 1983 yılında Şeriat'i ilan etmesidir. Söz konusu üç olayı neden gereçekleştiğini kavramak için Sudan'ın modern siyasi tarihini anlatılması kaçınılmaz bir gerçektir.

25 Mayıs 1969 tarihinde General Cafer Numeyri Sudan'ın içinde bulunduğu toplumsal adaletsizliği ve Güney Sorunu'nu sebep göstererek yönetime el koymasında yatan temel sebepler olarak göstermişti. Ancak Numeyri, yönetime ele geçirdiği sırada siyasi desteği olmadığını görülmektedir. Sadece kominist parti tarafından desteklenmişti. Dolayısıyla da iktidardaki ilk yılındaki çabalarını Güney Sudan meselesini sonlandırılması için önemli adımlar atmaya başlamıştı. (Shinn, 2005, s, 240). Bu bağlamda da

Güney Sorunu'na siyasi çözümün getirileceğine yönelik açıklamaları yapmasıyla olumlu ve umutlu bir atmosfer hakim olmaya başlamıştır.

Güney Sudan sorununun çözülmesi için ciddi adımlar atan Numayri rejimi; ilk defa Güney Sudan özerkliği tanımıştı. (Tepebaş, Aktran. 2013, s. 267) 1977 yılında Hartum Hükümeti, isyancılar ile Addis Ababa barış antlaşması kapsamında; Güney Sudanlı isyancıların lideri Josaph Lago Cumhurbaşkanı müsteşarı oldu ve kısa bir süreliğine de olsa Güney sorunu sakinleştir.

3.3.c 1985 – 2005 yılları arasında Güney Sudan Meselesi

Güney Sudan Petrol kaynakları keşfedilmesi, gerilla hareketlerinin aktif olmasına büyük rol oynamıştır. Çünkü Güney Sudan halkı, ekonomik kayanakları kıt olması hasebiyle, petrol kaynakları değerlendirmeye hedeflemişti. Bu yüzden isyan hareketine bütün Güneyli kabileler tarafından büyük katılımlar sağlanmıştı. Fakat direnin hareketi az olmsa hafiflemiş oldu. Çünkü Adis Abab anlaşması, Güneyli halkına özreklik tanımıştı. Bu yüzden Addis Ababa Anlaşması, Güneylilere siyasi çözüme umutla bakan diğerleri ise silahlanma seçeneğine sıcak bakmamışlardır. Ancak Numeyri yönetimi, Güney'in siyasi olarak iç işlerine karışması başlamasıyla işler güneyde ters gitmeye başlamıştı. Hata 1980'lerin başında Numeyri'nin Kuzey-Güney sınırını yeniden çizme girişimleri sırasında Güney'deki petrol kuyularını korumak için askeri olarak harekete geçmiştir.

General Cafe Numeyri'nin aynı dönemde almış olduğu bazı siyasi kararlardan sonra güneyde isyanın bir daha patlak vermesine yol açmıştır. Söz konusus kararlarında başında yukarıda belirtildiği üzere; Güney'in federal yapısını askiya almak, Kuzey-Güney sınırının yeniden çizilmek ve Güney Sudan iç işlerine karışması için adımlar atması gibi kararlar vardı. Bu doğrultuda Numeyri rejiminin, 1980 yılının başında beri tek taraflı olarak almış olduğu bütün kararlar Güney'in bir araya gelmesinde etkilediğini söylemek doğru olacaktır. (Shinn, 2005, s, 125). Nitekim 1983 yılında Numeyri'nin Güney bölgelerdeki tahakkümü artmak ve Petrol kuyularının kontrolü etmek

ve gelirlerinin dağılımı konularında tek taraflı aldığı kararlar bölgedeki tansiyonu yükselmiştir. (Human Rights Watch, 2003: 97).

Ocak 1983 yılında general Numeyri, Güney Sudanlı askeri birliklerin Kuzey bölgelerdeki üslere nakliyesi emri Güneyli birliklerce reddedildiğinde Kuzey ile Güney arasındaki gerilim patlama noktasındadır. Güneyli birlikler Güney'i korumakla yükümlü oldukları ve Kuzey bölgelerde varlıklarının gerekli olmadığı inancıyla gelen emirleri reddetmişlerdir (Paxal, 2012: 2). ancak Güney'in güvenliği sadece halkının ve şehirlerin güvenliğinden ibaret değildir. Petrol kaynaklarının güvenliği de askerlerce sağlanmaktadır. Güneyli askerlerin bölgede olmaması petrol kaynaklarının itiraz olmadan Kuzey tarafından kontrol edilmesi anlamına gelmektedir.

1983-2005 yıllları arasında faaliyet gösteren Sudan Halk Kurtuluş Hareketi / Ordusu'nun (SPLM/A) 1955-72 arasındaki Anyanya mücadelesi ile önemli farklar bulunduğunu söylemek yanlış omayacaktır. Çünkü ilk iç savaşın temel hedef Güney Sudan bölgesinin varlığını koruyabilmek olmuştur. bir diğer ifadeyle yıllardır Güney bölgelerinin Kuzey'den gelen baskılar ve dayatma politikalar karşısında direnç göstermesi idi. Özellikle bağımsızlık sonrasında Müslüman ve Arap kimliğini Güney'e kabul ettirmek için sürdürülen politikalar ve askeri operasyonlar Güney'i boyunduruk altına almak için uygulananların sadece bir kısmını oluşturmaktadır. Addis Ababa Anlaşması'nın başarısızlığa uğramasından sonra ortaya çıkan SPLM/A, Güney'in yaşadıklarının sadece Güney'e ait olmadığı ve Sudan'ın geneline yayılmış bir sorunun göstergesi olduğunu belirtmiştir.

1983 yılında Sudan'da şeriatın ilan edilmesiyle Güney Sudan sorunu etnik bir çatışma iken dini bir çatışma halına gelmiştir. İsyan daha güçlü bir şekilde patlak verdi ve ikinci isyan dalgası başladı. İsyancılar komşu ülkelerin desteği ile Güney Sudan'da birçok şehri ele geçirdiler. Halk ayaklanması ile Hartum'da hükümet devrildi. Ardından seçilmiş bir hükümet başa geldi ve Güney sorununu çözmek için Koka-Dam Deklarasyonu'nu ilan etti. Deklarasyonun başarısız olması ile İslam hareketinin askeriyedeki

mensupları darbe yaptılar ve Güney isyancılarına karşı cihad ilan ettiler. Binlerce insan hayatını kaybetti.

1990 yılına gelindiğinde de Sudan'ın Batı ile olan siyasi, ekonomik ilişkilerde keskin dönüşleri yaşanmaya başlamıştı. Özellikle Hartum yönetimi petrol rezervlerinin kullanımı konusundaki attığı adımlar da bu dönüşlerden oldukça etkili olmuştu. Zira Petrol kaynakları bulunduğu bölgelerde yaşanan silahlı çalışmaları pahane olarak gösteren Uluslararası Chevron Petrol Şirketi Sudan'daki bütün faaliyetlerini durdurduğunu açıklamıştı. Hartum yönetimi de Chevron adımına karşı, Sudan'da petrol arama ihalesi, Çin Ulusal Petrol Şirketi (China National Petroeum Corporation), Kanada merkezli Talisman, İsveç Lundin, Malezya merkezli Petronas gibi uluslararası petrol şirketlerine vermişti. (Patey, 2007, s, 1006-1013).

Chevron şirketinin Sudan'dan çıkmas kararı almasıyla birlikte, Güney Sudan'da iç savaşların termandığını görülmektedir. Güneyli isyancılar ve Sudan Ordusu arasında çıkan savaşta binlerce insanın hayatını kayıp etmişti. Bu savaş sırasında büyük insan hakları ihlalleri olayları yaşanmıştı. Bunun yanı sıra da Sudan'ın Batı ile ilişkileri gerginleşmisi, Batı da Sudan'a yönelik tecrit politikalar uygulamaya başlamıştı. Sudan Cumhurbaşkanı Ömer el-Beşir, o dönemde Sudan'ın iç siyasetinde etkin rol oynayan ve dönemin parlamento başkanı olan Hasan al-Turabi görevden almıştı. Bu adımı da Batı tarafında olumlu bir şekilde karşılamıştı. Yanlız Güney'de İç Savaşın devam etmesi hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde Sudan için büyük bir sorun olarak teşkil etmişti. Güney Sudan'daki çatışmanın son vermesi için Hükümetler arası Kalkınma Otoritesi (Intergovernmental Authority on Development- IGAD), 1993 yılında Sudan Hükümeti ve SPLM/A ile barış görüşmelerine başlatmıştı. ancak somut sonuçlar elde edilmemişti. 1996 yılında da iki taraf arasında müzakereler bir kere daha başlatan İGAD, süreç çok yavaş ilerleme katedilmişti.

11 Eylül olaylarından sonra ve dönemin Amerikan Başkanı George W. Bush yönetimi, olaylara karşı olarak, terörizmle savaş (war on terror) ilan etmişti. Bu bağlamda da özel dış politika izlemişti. Bu da Sudan'da çatışan

tarafları arasındaki barış görüşmelerinde bir hız kazanılmasına sebep olmuştu. Zira Hartum yönetimi, 1990'lı yılların başında El-Kaide yakınlığı bilinmekte idi. Bu durumda Sudan'ı Bush yönetimini bir hedef haline getirmişti. (Rolandsen, 2011, s, 554). Bu da Hartum yönetiminin Güney Sudan'la barış müzakerelerini hızlandırılmasına yol açmıştı. Nitekim Washington'un Sudan rejimine bakış açısının değiştirilmesi durumda Beşir iktidarını ve Sudan'ın geleceğini yakından ilgilendiren adımlar atmasını beklenmekte idi. Bu kapsamda da ABD, Sudan İç Savaşı'nın IGAD'ın 1993'te başlattığı sürecin destekleyerek çözüme ulaştırılması için iki tarafa baskı uygulamıştı.

2002 yılın başında da Hartum Yönetimi, Güney Sudan Halkının meşru temsilcisi olarak bilinen Sudan Halk Kuruşluş Hareketi (SPLMA) ile Machakos'ta iki ay süren yoğun müzakere sonucunda iç savaşı kesin olarak son verilmesine kararlaştırılmıştı. Müzakerelerin ana çerçevesi ise, din ile devletin birbirinden ayırmak yanı sıra da Güney Sudan halkını kendi kaderini tayin etme hakkının tanınması olmuştur. Bu bağlamda da Müzakerelerin sonuç vermesi için iki tarafın tavizler vermesi sayesinde mümkün olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Sudan Halk Kurtuluş Hareketi'nin (SPLM/A) şeriatin kanunların uygulnma alanının Güney Sudan bölgesini kapsamaması, Ayrıca Ulusal Kongre Partisi (NCP) anlaşmadan altı yıl sonra Güneylilerin kaderinin belirleyeceği bir referanduma gidilmesini kabul etmişti. (Rolandsen, 2011, s, 556).

Nairobi'deki anlaşma sonrası Güney'in lideri olan John Garang, Ulusal Birlik Hükümeti'nin başkan yardımcısı ilan edilmiştir. Bu anlaşmadan altı yıl sonra aynı şekilde Güney Sudan halkına referandum ile kendi kaderlerini belirleme hakkı tanındı. 9 Ocak 2011 tarihinde, Referandum Komisyonu tarafından yapılan, Güney Sudan'daki referandumda 3,8 milyondan fazla vatandaşın oy kullandığı ve %98,83'ü bağımsızlığı desteklediği duyurulmuştur. Güney'in bağımsızlığını elde etmesinin ardından Juba'da Güney Sudan Hükümeti oluşturulmuştur.

3.4. Güney Sudan'ın Sudan'dan Ayrılmasında Yatan Faktörler

1956 yılında Sudan'ın Büyük Britanya'dan bağımsızlığını kazandığından beri Sudan iç savaşla boğuşmuştu. Savaşın nedenlerini ve Güney Sudan'ın ayrılmasında sebepleri saymak gerekirse şu şekilde sırlanabilir:

3. 4. a. İç Faktörler:

Yukarda bahsettiğimiz üzere İngilizler, Güney Sudan'ı ayrı bir ülke olarak görüyorlardı ve Güney Sudan'ı Uganda'ya idari olarak bağlamak istiyorlardı. Sudan bağımsızlığını kazandıktan sonra başa gelen ilk hükümet aynı siyaseti devam ettirdi. Bunların yanında iç faktörleri şu şekilde inceleyebiliriz;

Etnik Farklılıkların Zenginlik Olarak Kabullenilmemesi

Afrika'nın bütün ülkelerinin ortak özeliği birden fazla kavimin ayni ülkede yaşamasıdır. Sudan'ın durumuna bakıldığında da yaklaşık 500 kabile, birden fazla dil ve dinin bir arada olduğu polaristik bir ülke olduğunu görüyoruz. Bu kadar farklılığın bir arada olduğu bir ülkede tek bir zihniyetin veya bir grubun kendi kültürünü diğer gruplara empoze etmesi ve diğer grupların da bunu kabul etmesi, özellikle ulusal entegrasyonunu iyi sağlamamış Sudan gibi bir ülkeden beklenemez.

Sudan'ın ilk ulusal hükümetinin başbakanı İsmail el-Azahir'inin ilk konuşmasında Sudan'da bu kadar farklılığı görmezlikten gelmesi, Sudan'dan bir İslam ve Arap ülkesi olarak bahsetmesi, bu çeşitliliği kabul etmediğinin, Müslüman ve Arap olmayan grupları tahrik ettiğinin göstergesidir.

Yukarıda görüldüğü gibi, Sudan'dan yaklaşık 550 etnik grup mevcuttur. Söz konusu etnik çeşitliği Sudan'ın için bir zenginlik olması yerin bir çaştışma sebebi olmuştur. Çünkü Hartum yönetimi, etniksel olarak güneylilerin siyasi haklarını vermemişti. Hatta 1956 yılında Sudan bağımsızlığını ilan ettikten sonra İsmail El-Zahiri başkanlığında ilk ulusal hükümet kuruldu. Parlamentodaki ilk konuşmasında, El-zahiri'nin Arap dünyasında yaşanan Arap milliyetçiliği akımlarından etkilenerek, Sudan'ın

Arap ve Müslümanların ülkesi olduğuna dikkat çekmesi ülkede tek zihniyetin hâkim olduğunun önemli bir göstergedir. Aynı şekilde İngilizler, bütün kurumları Sudanlılara devrettiklerinde, yaklaşık 880 üst düzey görevden sadece altısı Güneylilerindi. (El-dirasat, 2011, ss. 1-9).

Toplumsal Adaletsizlik

Yukarıdaki bilgiler ışığında Güney Sudan'ın meselesinin patlak vermesinde yatan temel sebep Güney halkını siyasi, ekonomik haklarından mahrum olmasında olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bir diğer ifadeyle söz konusu durumu Sudan'da toplumsal adaletsizlik olarak nitelendirilebilir. Hatta üstede ifade ettiğimiz gibi, General Cafer Numeyri'nin sivil hükümetinin darbeyle iktidardan devrilmesinin iten sebep Sudan'da toplumsal adaletsizlik olduğunu belirtmişti.

Sudan'daki toplumsal adaletsizliği, Güney halkına yönelik bariz olduğunu görülmektedir. Nitekim Kavallı Mehmet Ali Paşa döneminden beri Güney bölgesi kölelerin getirildiği yer olarak bilinmektedir. Bu durum da Sudan'ın bağımsızlığına kadar devam eden bir durum idi. Böylece Güney halkı üzerine toplumsal bir adaletsiz bir durum hakim olmuştu. Bu durumu son vermek için bağımsız hükümetler bir efor sarf etmediğni görülmektedir.

3.4.b. Dış Faktörler

Komşu Ülkelerin Rolü

Sudan, Afrika'da bağımsızlığını kazanan ilk ülkelerden biridir. Çad, Eritre gibi ülkelerin bağımsızlık kazanmalarında büyük rolü vardır. Ayrıca bulunduğu yerde bölgesel bir güçtür. Fakat 1989 yılında gerçekleşen İslam devrimi nedeniyle bütün komşu ülkelerle ilişkileri bozulmuş ve komşu ülkelerin, Uganda başta olmak üzere Güneyli isyancı gruplara destek sağlamasının önü açılmıştır. (Tepebaş, Aktran. 2013, s. 273) Buna paralel olarak, Sudan'ın da bazı komşu ülkelerdeki isyancı gruplara destek sağlaması (örneğin, Etiyopya'dan ayrılmak isteyen Ogaden bölgesinin isyancılarını desteklediği iddiaları) nedeniyle bölgesinde güvenilirliğini kaybetmiştir.

Yukarıda ifade edildiği gibi Eritre'nin Güney Sudan isyancılarına destek sağlayan en önemli ülkedir. Sadece isyancılara lojistik desteklerle yetinmeyip kendi topraklarını Güney isyancılarına açmıştı. Nitekim 2001 yılında Sudan'ın doğu bölgesinde yer alan Kassala şehrini Güneyli isyancılar tarafından saldırılmıştı.

Uganda'nın Güney ayrılmasındaki rolü ise; Güneylilere hem lojikstik hem siyasi, isyancılara askeri eğtimler vererek, Güney Sudan'ın Sudan'dan ayrılmasındaki rolü büyüktür. Çünkü Sudan'ın da Uganda silahlı muhalif grubu olan " God Army" askeri desteklere vermişti. Bu da Kambala yönetimi Sudan'ın istikrarını bozan düşmanca bir adım olarak algılayıp, Güney Sudan isyancılarına her türlü destek salamıştır.

Etiyopya'nın Güney Sudan'ın ayrılmasında bariz rolü olmasa da, 1980'li yıllarda Güney isyancılarına askeri olarak desteklemişti. Çünkü dönemin Etiyopya rejimi idolojik olarak Güneyli isyancılara yakınlığı vardı. Bunun yanı sıra da Sudan'ın Eritre'nin Bağımsızlğı kazanmasında üstün bir rol oynamıştı.

Çad'ın ise, Güneyli isyancılarına maddi olarak destek sağlamamış. Lakin Güney Sudan'ın ayrılması için Hartum hükümetini rahatsız eden bir oyun oynamıştı. Zira 2000'li yıllarına başında Darfur isyanını patlak versinde etkin bir rol oynamıştı. Böylece de Hartum yönetiminin Güney Sudan halkını Sudan'da birlik olarak kalması için ortaya koyduğu projelerin yerine getirememesine sebep olmuştu.

Libya ise, eski lideri olan Muammar Gaddafi döneminde, Güney Sudan isyancılarına askeri olarak setekler sağladığını bilinmektedir. Hatta o dönemde medyaya düşen haberlere göre, Libya'da menşeili silahlar, isyancıların ellerinde bulunulmuştu. Bu bağlamda da Libya'nın Güney Sudan'ın ayrılmasında büyük rol oynadığını söylemek doğru olacaktır. Mısır ise, Güney Sudan meslesinde sadece isyancılara siyasi destekler sağlamakla yetinmişti. Fakat Güney Sudan'ın ayrılmaması için gerekli çabalar sarf etmediğini görülmektedir.

Batılı Devletlerin Negatif Rolü

Yukarıda bahsedildiği gibi İngilizler, Güney Sudan ile Kuzey Sudan arasında bağlantı kurmaya çalışmadı. Aksine Güney Sudan ve Kuzey Sudan'ı ayrı iki devlet olarak gördü. İkinci Dünya savaşı sonrasında Büyük Britanya'nın zayıflaması ile Amerika Birleşik Devletleri bölgede kendine has bir politika izlemeye başladı.

Amerika Birleşik Devletleri, Sudan'da bağımsızlığını kazandıktan sonra Sudan'la diplomatik ilişkiler tesis etti. Sudan, 1967 yılındaki Arap-İsrail Savaşı'nın başlamasının ardından ABD ile diplomatik ilişkilerini kesmiş olsa da 1972 yılında petrolün keşfedilmesi ile ilişkiler yeniden canlandı.(Tepetaş, Ufuk. 2013, s. 208) Amerikan petrol şirketleri Sudan'da petrolü işletmeye başladı. 1983 yılında, ABD'nin müttefiki olan Cumhurbaşkanı Numeyri'nin şeriatı uygulama kararı almasıyla, Amerikan petrol şirketleri Sudan'dan çekildi. (Ziada, 2006, 14)

1991 yılına gelindiğinde, Usame Bin Ladin'in Sudan'a sığınması ile ABD ile ilişkiler iyice bozuldu ve 1993 yılında Sudan terörü destekleyen ülkeler listesine eklendi. Dolayısıyla ABD Hartum'daki yönetimi devirmek istemiş ve bunu gerçekleştirmek için bölge ülkeleri (Tanzanya, Uganda, Etiyopya ve Eritre) ile özel ilişkiler tesis etmiştir.(Tepebaş, Aktran. 2013, 309) Bu ülkeler aracılığı ile SPLM'e destek sağlamıştır.

Hollanda, İsveçre Fransa ve İngiltere Güney Sudan'ın ayrı bir ülke olması için Hartum hükümetinin 2005 Kapsamlı Parış Anlaşması, Kabul etmesi için baskı uygulamak yanı sıra siyasi ve ekonomik vaadlarda bulunmuşlardı. Ekonomik vaadlara örnek vermek gerekirse, Sudan'ın dış borçlarını sıfırlaması gerekli yardımlar yapacağını belirtmişlerdi. Siyasi vaadlar ise; Sudan terör listesinden çıkartmak için gerek siyasi adımlar atacağını ifade etmişlerdi. Bu bağlamda da Hartum yönetimi anlaşma izmalamasını kabul etmişti. 2011 yılında Güney Sudanlılar kendi söz konusu anlaşma gereği referanduma gitmişlerdi. Nitekim referandum sonuçlarına göre Güney Sudan'ın bağımsızlığını ilan edilmişti.

Yukardaki bilgilere ilaveten de Batılı devletler, Hartum Siyasi ve iktisadı vaadlarda bulunduğu gibi, Güney Sudan'ın siyasi liderlerine, yeni doğan ülkenin devletleşmesi için gerekli destekleri sağlayacaklarını belirtmişleri. Fakat bağımsızlıktan sonra söz verdikleri siyasi ve ekonomik destekler sağlamamışlar olup, 2013 yılında Güney Sudan'da siyasi fraksiyonlar arasında çıkan bir siyasi anlaşmazlık sonucunda iç savaş bir daha patlak vermesi üzerine çıkan insani terajedide yeterince destekler sağlayamadıklarını görülmüştü. Bundan ötürü de Güney Sudan'daki faaliyet gösteren insani yardımları kuruluşlarını ülkeden çekmişlerdi.

Özellikle Amerikan medyası Hristiyan Güney Sudan halkı, Kuzey Sudan Müslümanlar tarafından zorla müslümanlaştırdıklarını, ayrıca köleleştirdiklerini lanse etmişti. Meğer Güney Sudan sorunu hiç bir dini boyutu yoktur. Fakat meseleyi dini bir boyut kazandırarak, Amerika'daki kiliseye bağlı insani yardım kuruluşların hareket geçirmesini sağlamaya hedeflenmiş söylemek doğru olacaktır. Bu bağlamda Amerika başta olmak üzere bütün Batılı devletlerin bütün imkanı seferber ederek, Güney Sudan'ın ayrı bir ülke olmasını için çalışmışlardı. Yukarıda söylendiği üzere 2011 yılında Güney bağımsız bir ülke olarak ilan edilmişti. Fakat bağımsızlığından iki yıl sonra Güney Sudan'da bir ulus devleti sağlanamış olup, iç savaş bir daha hiddetlendiğini görülmektedir.

3.4. Güney Sudan'da Ulus Devletin Karşılaştığı Sorunlar:

Afrika'daki "ulus devleti" oluşumları sömürgecilik faaliyetleri ile başlamıştır. Batılı sömürgeciler, kıtanın toplumsal yapılarını ve demografik özelliklerini gözetmeden sınırları belirlemiş ve birçok Afrika ülkesinde ulusal entegrasyon sorununa sebep olmuştur. Bu sorun hesaplanamaz bir oranda büyümüş ve çözümü oldukça güç bir hale gelmiştir. Yaşanan sancılı süreçler sonucunda oluşturulan devletler, "ulus devlet" mahiyetinde devletlerdir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus şudur ki; kabileye mensubiyetten "ulus devlet" vatandaşlığına geçen yerli halkın ulus olma bilinci/özelliği yoktur. Nitekim farklı kabilelerden oluşan ve farklı etnik yapıların bir araya geldiği "ulus devlet"ler oluşturulmuştur.

Bilindiği üzere, Afrika kıtasının her ülkesinde yüzlerce etnik yapı birlikte yaşamaktadır. Bu etnik yapılar, aynı dine mensup veya aynı geçmiş tarihi paylaşan insanlar olabilirler fakat aynı kültüre sahip olamadıkları ve aynı dili konuşmadıkları için bu insanlara bir ulus olarak görülmesi doğru olamayacaktır. Örneğin, Güney Sudan'da 50'ye yakın etnik grup bulunmaktadır. Bu etnik yapıların dilleri, dinleri, kültürleri birbirlerinden farklı olduğu için ulus olamadılar.

Yukarıda ifade edildiği üzere, ulus devlet, bir modern devletin meşruiyetinin ana merkezi olarak temsil etmektedir. Güney Sudan'da ulus bilinci oturmadığı için sürekli meşruiyet sorunu yaşanmaktadır. Bir başka ifade ile Güney Sudan'da ulus bilinci olmadığı için ülkede sürekli iç savaşlar ve halklar arasında anlaşmazlıklar sahne olmuş ve olacaktır.

Güney Sudan, 2011 yılında Sudan'dan bağımsızlığını kazanmıştır. Güney Sudan'ın bağımsızlığını kazanması ile uluslaşma sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Güney Sudan halkı, Sudan halkı ile birlikte yaşarken Sudanlılığı benimsemeyip Sudan'ın bağımsızlığının kazanılmasına kadar onlarca yıl savaşmışlardı. Fakat bağımsız olduktan sonra, diğer Afrika ülkeleri gibi ulus bilinci oturmamış ve oturması da beklenmemektedir. Çünkü 2013 yılından beri ülkede iç savaş devam etmektedir. İç savaşın son bulacağı beklenmediği için Güney Sudan'da ulus merkezli bir devletin tesis edilmesi yakın zamanda imkânsız gibi görülmektedir.

Afrika kıtasının her ülkesinde ulus devletleri benzer sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin, halk arasında ulus bilincinin oturmaması, ulus bütünleşmemesinden dolayı kabilelerin entegre olamaması, tarihi kabile savaşlarından dolayı iç savaşlar gibi sorunlarla karşılaşılmıştır. Bundan nedenle, ulus üzerinde bir devlet inşa edilememiştir. Çünkü Afrika halkları ulus ile kabile arasında da ayrım yapmamışlardır. Aynı şekilde, Güney Sudan Cumhuriyeti, Sudan'dan bağımsızlığını kazandıktan sonra benzer sorunlarla karşılaşmıştır. Güney Sudan Cumhuriyeti'nde ulus devletin karşılaştığı sorunlardan birisi de ülkede ulusal entegrasyonun olmamasıdır.

BÖLÜM: IV

4. Güney Sudan'da Ulusal Entegrasyon Sorunu

Yukarıda bahsedildiği üzere, Afrika ülkelerinin ulusal entegrasyon sorunuyla karşı karşıya olduğu anlaşılmıştır. Bu sorun, Güney Sudan örneğinde değerlendirilecektir. Buradan yola çıkılarak, çalışmanın bu kısmında, Güney Sudan'da ulusal entegrasyon sorununa neden olan faktörler; yapay sınırlar, kabile toplumu, iç savaşlar olarak detaylıca anlatılacaktır.

Ulusal entegrasyon sorunu Afrika ülkelerinde önemli bir sorun haline gelmektedir. Ülkelerin parçalanması yanı sıra, ülkeler içinde iç savaşlar ve toplumsal ve siyasi istikrarsızlıklar son bilmemektedir. Bu bağlamda çalışmanın bu kısmında bu sorunu çözümü olarak, Afrika'nın bütünleşmesini öneri olarak verilmeye çalışılacaktır. Bilindiği üzere Afrika Bütünleşmesi, yeni bir fikir olmadığını düşünerek, kıtanın bütünleşmesi tarihsel perspektiften değerlenerek önerilecek olan bütünleşme şekilleri irdelenecektir.

Yukarıdaki görüldüğü üzere Güney Sudan halkları arasında bir ulusal entegrasyon sağlanmadığından dolayı ülkenin devletleşmesine büyük engel olmuştur. Bir başka ifade ele Güney Sudan'da ulus devletin oluşmasına engellerden biri, halklar / kabileleri bir üst kimliğe benimsememesinden veya ulusal entegrasyon sağlanamadığından kaynaklandığını söylemek doğru olacaktır. Üste de ifade edildiği gibi, ulusal entegrasyonunun sorunlarının sebepler; Kabilecilik, Suni sınırlar ve kabileler arasında yaşanan iç savaşlar sıralanmıştı. Bu bağlamda bu sebepler ortadan kaldırılmadığı müddetçe, Güney Sudan'da ulusal entegrasyonu sağlamak mümkün olmayacağını görülmektedir. Bu arada şunu belirtmekte fayda var, ulusal entegrasyon sorunu sadece Güney Sudan Cumhuriyeti, karşı karşıya kaldığı bir durum değildir. Eğer Afrika kıtasının ülkelerine iç sorunları incelediğimizde, söz konusu krizin olduğunu görülecektir. Hatta, ülkelerde de yaşanan bölüm olayların temel sebebi, ulusal entegrasyon krizinin önemli bir rol oynadıklarını tespit edilecektir. Bir başka ifadeyle, Güney Sudan'ın Sudan'dan ayrılmasının temel sebeplerden biri bahsi geçen sorunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Özellikle Afrika devletler arasında çizilen suni sınırların, ülkelerde bir ulusal bütünlüğü sağlamak büyük engellerden biri olarak olduğunu düşünülmektedir. Çünkü birçok etnik grubun veya kabilenin devletler arasında dağılmış durumundadır. Yukarıda söz edildiği üzere Güney Sudan Cumhuriyetinin ikinci etnik grubu olan, Nuer kabilesinin, Güney Sudan, Etiyopya ve Orta Afrika Cumhuriyet'inin topraklarında varlık göstermektedir. Bu doğrultuda bu ulusal entegrasyon sorununa çözüm üretmek adına da Afrika kıtasının bütünleşmesini önermek doğru olacaktır.

4. 1. Güney Sudan'da Ulusal Entegrasyon Sorunun Nedenleri

3. 1. a. Yapay Sınırlar

Afrika Kıtası; iç savaş, kıtlık, doğal felaket ve ülkeler arasında vuku bulan savaşlar şeklinde tezahür eden krizlerin en çok yaşandığı bölge olarak bilinmektedir. Bu krizlerin çoğunun sıklıkla yaşanmasının altında yatan temel sebep Batılı sömürge güçlerinin sömürgecilik döneminde sürdürdükleri politikalar olduğu düşünülmektedir. Çünkü, Batılı sömürgeciler; Afrika'da ulus devletleri oluşturmaymış olup, yalnızca kendi çıkarları doğrultusunda yönetilen devletler kurmuşlardır. Bununla birlikte söz konusu devletler; Afrika'nın yerel zenginliklerini sömürmüş, kıta insanını köleleştirmiş ve ulus devletin sınırlarını net bir şekilde belirlememişlerdir.

Kıtada yer alan ulus devletlerin sınırlarının belirlenmemesinden dolayı devletler, bağımsızlıklarını kazandıkları süreçte sınır hususunda kendi aralarında anlaşma sağlayamamışlardır. Bu nedenle, ülkeler arasında bugün dahi devam eden kanlı savaşlar yaşanmaktadır. Bilindiği üzere, 1950'li yılların başında Afrika Kıtası'nda bağımsızlık hareketleri baş göstermiştir. Ülkeler bağımsızlıklarını kazanmaya başladığında aralarında krizler çıkmaya başlamıştır. Bu krizlerin en belirgini ise sınır anlaşmazlıklarıdır.

Belirtmek gerekir ki; Afrika Kıtası, elli dört bağımsız ülkeden oluşmaktadır. Bu ülkelerin arasında bağımsızlık hareketlerinden bugüne kadar sınır anlaşmazlıklarının vuku bulduğu görülmektedir. Bazı ülkelerin arasında sınırların henüz netleşmemesinden ötürü gelecekte yeni savaşların

patlak vereceği yönünde beklentiler mevcuttur.

Afrika ülkeler arasında yaşanan sınır krizlerine halen bir çözüm bulunamamasından dolayı Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) bünyesinde bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonun çalışmaları bağlamında 2022 yılına kadar ülkeler arasındaki sınırların yeniden çizilmesi beklenmektedir.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında, Afrika'nın, ülkeler arasında sınır krizlerinin en çok yaşandığı kıta olduğu anlaşılmaktadır. Bunun başlıca sebebi, sömüren ülkelerin doğal hududu gözetmeyerek çıkarları doğrultusunda cetvelle çizmek münasebetiyle sınırları belirlemeleridir. Kıtada bulunan hemen hemen her komşu ülke kendi aralarında sınır krizi yaşamaktadır. Bu bağlamda, kıtada sınır krizi en kronik krizler arasında kendine yer almaktadır.

Afrika'da ortaya çıkan karışıklıkların yanı sıra kabilelerin tek ulus çatısı altında birleşememesinin en önemli müsebbibi, ilk olarak sömürgeci devletlerin sebep olduğu suni sınırlar; ikinci olarak ise nitelikli bir liderin bulunmaması ve kötü devlet yönetimidir. Bu nedenle, Afrika'daki kabileler "ulus devlet"lere evrilme sürecine entegre olamamıştır.

Bilindiği üzere sömürgecilik faaliyetleriyle birlikte Avrupalı devletler, Afrika Kıtası'nı kendi aralarında paylaşmıştır. İtalyanlar, İngilizler ve Fransızlar kıtayı paylara ayırmak suretiyle devletlerin sınırlarını belirlerken giriş bölümünde ifade edildiği gibi etnik yapıyı göz önünde bulundurmadan kendi çıkarlarını gözeterek hudutları cetvelle çizmişlerdir.

Afrika Kıtası'nda yer alan ülkeler arasındaki sınırlara göz atıldığında cetvelle çizilmiş olduğu görülecektir. Kıtayla ilgili bilgi sahibi olan kişiler, bu sınırlarda bulunan kabilelerin hatta ailelerin farklı ülkelerde yaşamaya mahkûm edilmiş olduğunu bilmektedir. Cetvelle, çıkar ve fırsatlar doğrultusunda çizilen bu sınırlar, ülkeler arasında kanlı savaşların yapılmasına neden olmuştur.

Afrika Kıtası'nın ülkeleri arasında yaşanan sınır anlaşmazlıkları çok eski tarihlere dayanmaktadır. Bu krizlerin vuku bulmasının temel sebebi, Afrika'yı aralarında bölüşen sömürgeci güçlerin ülkelerin arasındaki sınırları belirlerken kıtanın etnik özelliklerinden ziyade çıkarlarını gözetmesidir. Afrikalı devletlerin bağımsızlıklarını kazanmasının ardından sınır sorunları yaşaması, bu sebebe dayandırılmaktadır.

Yukarıda ifade edildiği üzere, Avrupalı sömürgeci devletler, Afrika sınırlarını çizerken kıtanın sosyal özelliklerini gözetlemek yerine kendi çıkarlarını ön planda tutmuşlardır. Bu durumun bir sonucu olarak; Afrika'da bulunan kabileler ayrıştırılarak farklı farklı sınırların içerisinde kalmıştır. Bir başka ifadeyle, kabile üyelerinin bir kısmı bir ülkeye diğer kısmı ise diğer ülkeye hapsolmuş bir durumdadır. Özetle söylemek gerekirse; ülkelere dağılmış durumundaki kabileler, devletlerin ulusal kimliklerine entegre olmakta zorluk çekmektedir. Örneğin, Nuer kabilesinin bazı fertleri Güney Sudan'da yaşamakta, diğer bir kısmı ise Sudan ve Etiyopya'da yaşamaktadır. Her ülkede de bulunmaları nedeniyle Güney Sudan ya da Etiyopya üst kimlikleri arasında seçim yapmaya zorlanmaktadırlar. Bu nedenle, kabile kimliklerine sığınmaktadırlar.(Sewonet, 2002, s. 3).

Güney Sudan'a baktığımızda da diğer Afrika ülkelerinde olduğu gibi, kabileler hem Güney Sudan'a hem komşu ülkelere dağılmaktadır. Örneğin, Güney Sudan'ın ikinci en kalabalık nüfusa sahip olan Nuer kabilesi ve kabile mensupları, Etiyopya, Güney Sudan, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Sudan'a dağılmıştır. Bu nedenle, Nuer kabilesinin Güney Sudanlı kimliğini benimsemekte zorlandığı görülmektedir. (Sewonet, 2002, s. 3).

Bilindiği üzere, Afrika kabileler mensupları arasındaki bağlılıklar çok güçlüdür. Sömürgecilikle birlikte oluşan suni sınırların da bu bağları kestiği görülmektedir. Ayrıca, sömürgeci devletler de Afrika halklarına yeni kimlik oluşturmuşlar. Hem suni sınırlar hem de geçmişleriyle bağı olmayan yeni suni kimlikler oluşturdular. Bu nedenle, Afrika toplumlarını, suni sınırlardan dolayı yeni kimliklerine entegre olamadıkları görülmektedir. (Şahin, 2014, s 12).

4. 1. B. Kabile Toplumu

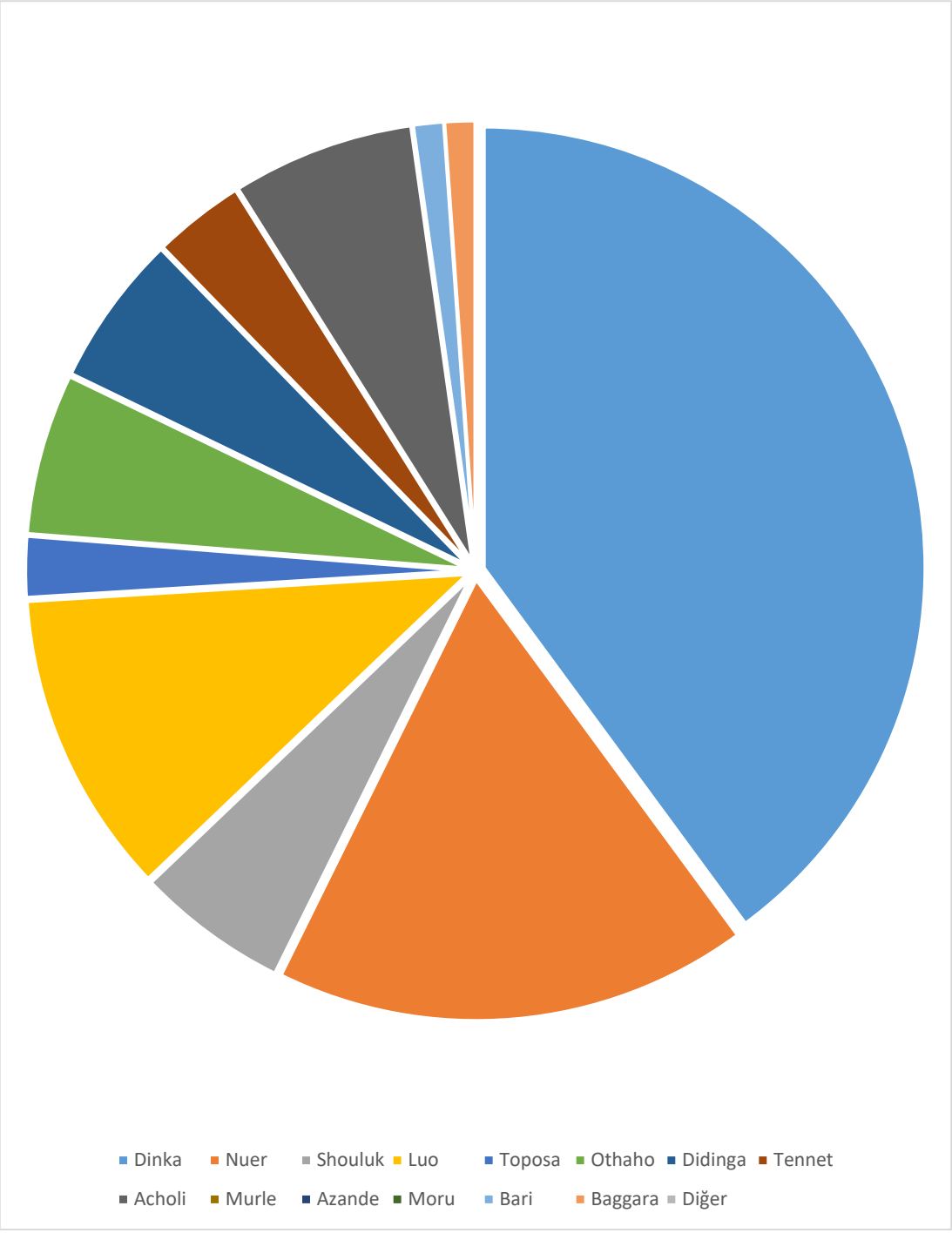
Yukarıda ifade edildiği üzere, Afrika'nın hemen her yerinde bulunan kabile düzeni, kıtada devlet otoritesine tercih edilmektedir. Bir başka ifadeyle insanlar, devlete değil; kabilelerine sadakat bağıyla bağlıdır. Aynı şekilde parti ve siyasetçiler, ülkenin çıkarlarını savunmak yerine; kendi kabilesinin menfaatlerini ön planda tutmaktadır. Bu durum ülkede ulusçuluktan ziyade kabileciliğin ön plana çıktığını göstermektedir. Böylelikle, ülkede yer alan kabileler bir üst kimliğe, başka bir deyişle bütünü kapsayan bir ulus kimliğine entegre olamamaktadır. Dolayısıyla, genel anlamda Afrika; özel bağlamda Güney Sudan Cumhuriyeti'nde ulusal entegrasyonun önündeki temel engelin kabilecilik anlayışı olduğu düşünülmektedir. Nitekim bu anlayış, ülkede yıllar süren savaşlara neden olmuştur. Örneğin; Nuer ve Dinka kabileleri tarih boyunca birbirleriyle savaşmışlardır. Geçmişten gelen nefret, bahsi geçen iki kabilenin insanlarının birlikte yaşamalarının önünde büyük bir handikap teşkil etmiştir. Bir başka ifadeyle, her kabile, kendi bölgesinde hakimiyet kurmuş ve diğer kabile bireylerinin kendi bölgesinde yaşamasına izin vermemiştir.(Blanchard, 2013, s. 20).

Görüldüğü gibi bölgeler kabileler arasında dağılmış durumundadır. Her kabilenin kalabalık olduğu bölgede kendi hakimiyetini sağladığını görüyoruz. Diğer kabile bireylerinin kendi bölgesinde bulunmasına da izin vermemektedirler. Böylece kabileler birbirlerine entegre olamamışlardır. Bu nedenle, Güney Sudan'da ulus devletinden bahsetmediğimiz için ulusal entegrasyondan bahsetmemiz doğru olmayacaktır. Özetle belirtmek gerekirse kabileler, Güney Sudan'ın bir üst kimliğine entegre olamadıkları için Güney Sudan, Ulusal entegrasyon sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır.

Güney Sudan'daki kabile düzeni diğer Afrika ülkelerine nazaran daha olduğunu görülmektedir. Hatta bazı böglerde devletin görevini yerine getirmektedir. Örnek vermek gerekirse; halk arasında ayaşi sağlamak devletin görevinin en önemli görevidir. Bir diğer ifadeyle devletin asil vazifelerinden biridir. Güney Sudan'ın bazı bölgelerinde kabile reisleri, kadı görevini yerine

getirdiği bilinmektedir. Bu yüzden kabile düzeni çok güçlü olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Güney Sudan'ın Etnik Gruplara göre Nüfus Dağılımı;

4. 1. C. İç Savaşlar

1898'den 1956'ya kadar Sudan, İngiliz sömürgesi altında kalmıştır. Sömürgecilik dönemi boyunca ülkede yer alan bölgeler arasında demir ve kara yolları aracılığıyla herhangi bir bağlantı sağlanmamıştır. Bölgeler, idari manada merkezden nispi olarak bağımsız olarak yönetilmiştir. Bu nedenden ötürü Sudan'ın ulusal entegrasyonu sağlanamamıştır. Bağımsızlığın ilanından sonra ulusal hükümetlerin, ulusal entegrasyonu sağlayacak şekilde politikalar izlememesi nedeniyle Sudan kimliği oluşturulamamıştır. Söz konusu sorunun temelinde; ülke elitlerinin Sudan kimliğinde anlaşamamaları yatmaktaydı. Bu durum, Güney Sudan'ın bağımsızlığını ilan etmesi hususunda önemli bir etkendir.

Söylemek gerekir ki Güney Sudan, dünyanın en yeni ülkesidir; Sudan'la aralarında uzun yıllar süren iç savaşın ardından bağımsızlığını kazanmıştır. 2011 yılında gösterilen bağımsızlık mücadelesi bağlamında Güney Sudanlılar, Kuzey Sudanlı Arap-Müslümanlardan siyasal haklarını elde etmek adına savaştıklarını iddia etmişlerdir. Bir başka ifadeyle mücadele, başlarda Araplaşmaya karşı durmak adına verilmekteydi; fakat Hartum Hükümeti'nin 1983 yılında ülkeye şeriatı getirmesi dolayısıyla gösterilen tepki İslamlaşmaya yönelik olarak taraf değiştirmiştir. Direnişin bu şekilde farklı bir yöne sapmasıyla Güney Sudan, başta Vatikan olmak üzere Batı devletlerinin desteğini almıştır.

1956 yılında sona eren Britanya himayesinin ardından bağımsızlığını kazanan Sudan'ın ilk hükümet başbakanı, göreve gelmesinin ardından yaptığı ilk konuşmada: *"...Sudan Arap ve İslam ülkesidir..."* sözlerini kullanmış ve bu sözler Güneylilerin tepkisini çekmiştir. Bunun üzerine, ilk hükümete güneyden gelen sadece 6 temsilcinin olması Merkezi Hükümet'e olan nefreti arttırmış olup; birkaç yıl sonra iki taraf arasında silahlı mücadele başlamıştır.

1972 yılında Güneyli isyancılar ile Hartum Hükümeti, AddisAbaba Barış Antlaşması'nı imzalamışlardır. Bahse konu antlaşmaya göre, Güney Sudan'a özerklik tanınmıştır; ancak 1983 yılında Hartum Hükümeti'nin ülke genelinde şeriatı ilan etmesiyle Güney Sudan bir kez daha isyan etmiştir.

Güney Sudan'ın özerkliğine 2005 yılında imzalanan Nifaşa Antlaşması'yla son verilmiş olup; 2011 yılında Güney Sudan halkına referandum sonucuna göre ülkeden ayrılma hakkı tanınmıştır. 2011 yılında gerçekleştirilen referandum sonucuna göre Güney Sudan halkının yaklaşık %98'i bağımsızlık lehine oy kullanmıştır.(Nassir, İbrahim. 2017)

Belirtmek gerekir ki, Güney Sudan topraklarında, sömürgecilik döneminden 2005 yılına kadar devam eden süreçte Afrika'nın süregelen en uzun iç savaşı yaşanmıştır. 2005 yılında Batı ülkelerinin baskısı ve boş vaatleri üzerine Hartum yönetimi, Güneyli isyancılarla bir anlaşma imzalamıştır. 2011 yılına gelindiğinde Güney Sudan, gerçekleştirilen referandumla bağımsızlığını kazanmıştır. Söz konusu bağımsızlık adına başta ABD olmak üzere, bütün Batı ülkeleri seferber olmuştur. Fakat Güney Sudanlılar, eski alışkanlıklarını bırakamamıştır; liderler arasında vuku bulan bir siyasi anlaşmazlıktan dolayı 2013 yılında ülkede bir iç savaş daha patlak vermiştir

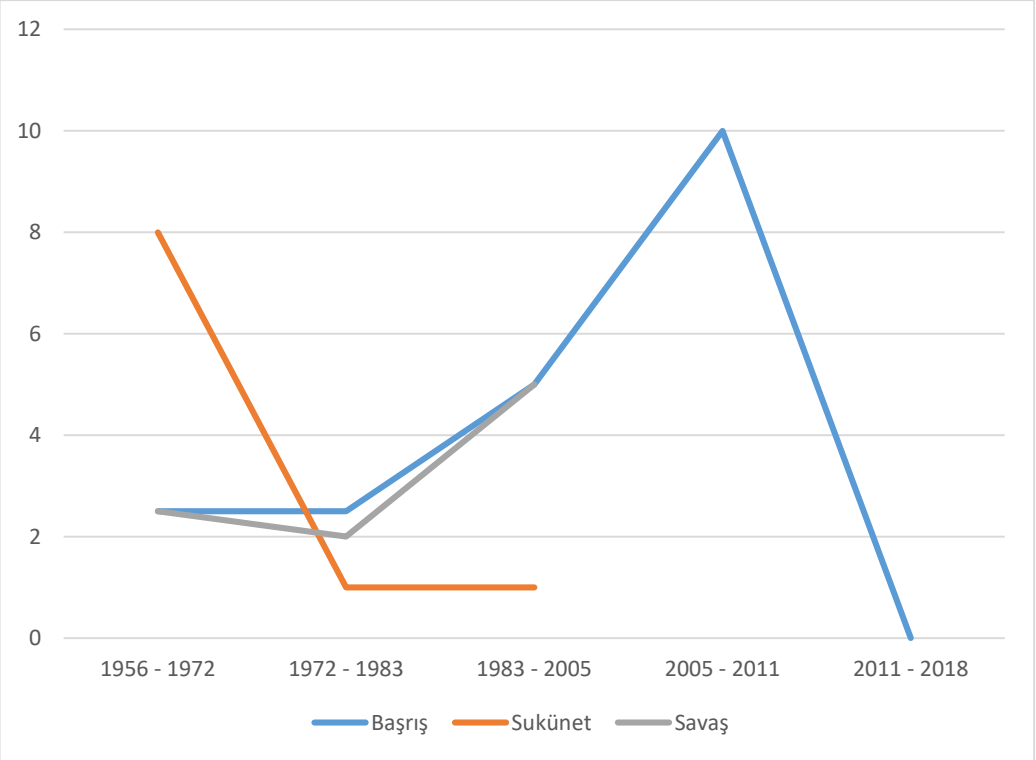
John Garang, Güney Sudan halkı adına 22 sene mücadele etmiştir; nihayetinde 2005 yılında Hartum yönetimiyle bir anlaşma imzalayarak Sudan Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Güney Sudan Hükümet Başkanı olmuştur. 22 yıllık mücadelesinin nihayetinde Hartum'a dönen lider, iktidarda 22 gün kalmasının ardından geçirdiği helikopter kazası nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Sudan'ın bütünlüğünü savunan Garang'ın vefatı, ayrılış sürecini hızlandırmış ve bağımsızlığın ardından bölgenin istikrarsızlığa sürüklenmesine sebebiyet vermiştir. Zira Garang, Güney Sudan halkını birleştirebilme yeteneğine haiz bir liderdi. (Nassir, İbrahim. 2017)

1960'lı yılların başında meydana gelen başkaldırı; 1972 yılında Güney Sudan isyancıları ile Hartum yönetimi arasında imzalanan anlaşmayla son bulmuştur. Fakat Hartum Hükümeti'nin şeriatı ilan etmesi üzerine 1982 yılında iç savaş, yeniden patlak vermiştir. Bu yıldan 2005 yılına kadar devam eden iç savaş, silahlanmanın yaygınlaşmasına sebep olmuş ve halk arasında silah taşımak gelenek haline gelmiştir. Silahlanmanın yaygın bir şekilde tezahür etmesi, iç savaşın ülke genelinde hızla yayılmasına sebep olmuştur.

Afrika'da hemen hemen bütün ülkelerin temel sorunlarından biri, halkların birlikte yaşamayı öğrenememesidir; bu durum bitmek bilmeyen kabile savaşlarına neden olmuştur. Örneğin; yukarıda ifade edildiği üzere Nuer ve Dinka kabileleri tarih boyunca birbirleriyle savaşmışlardır. Geçmişin mirası olan nefret, bahsi geçen iki kabilenin liderini anlaşmazlığa düşürmüş ve 2013 yılındaki iç savaşa zemin hazırlamıştır. (Nassir, İbrahim. 2017)

Yukarıdaki bilgiler ışığında Afrika'da ulus merkezli devlet daha oluşmadığı görülmektedir. Oluşmamasının temel sebebi ise Afrika halkları arasında ulus bilincinin oturmuş olmamasıdır. Ulus bilincinin oluşmaması, ülke vatandaşlarının tek bir üst kimliğe entegre olamaması iç savaşlara sebebiyet olmuştur. Güney Sudan, bunun en güzel örneğini teşkil etmektedir. Görüldüğü üzere, ülkede yaşayan insanlar, kabilecilikten, tarihi iç savaş ve yapay sınırlardan dolayı Güney Sudan ulus kimliğine entegre olamamışlardır

Güney Sudan'da İç Savaş, Barış ve Sükûnetin Hakim olduğu Dönemleri Gösteren bir Tablo;

Yukarıdaki tablo ’da görüldüğü üzeri Güney Sudan’ın moderne tarihin iç savaşlarla doludur. Bu durumda da Güney Sudan devleti bu iç savaşlardan dolayı ulusal entegrasyon sorunla boğuşmasında önemli bir faktör olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

SONUÇ

Afrika kıtası doğal zenginlere sahip olmasından dolayı erken çağdan beri Avrupalı sömürgeci devletlerin ilgi odağı olmuştur. Bu ilgi, coğrafi keşif hareketleri ile başlamış asırlar boyunca kıtanın hemen hemen her tarafında hâkimiyet Batılı devletlerin hâkimiyet kurmasıyla devam etmiştir. Bu durum, Birinci Dünya Savaşı ile birlikte sona ermiş sayılsa da sömürgecilik süreci boyunca Afrika kıtasının, siyasal, sosyal, ekonomik ve askeri olarak şekillendiği görülmektedir.

Avrupalı sömürgeci devletlerin çıkarlarına göre bölümlere ayrılan Afrika'da 20. yüzyılın ortalarında bağımsızlık hareketleri başlamış ve kıtadaki ülkeler bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlardı. Fakat bağımsızlığını kazanan ülkeler kendi içinde, kıtlıklar, hastalıklar, ekonomik buhranlar, sosyal ve siyasal istikrarsızlıklar, iç savaşlar ve ulusal entegrasyonsuzluklarla karşı karşıya kalmışlardır.

Sömürgeci batılı devletlerin cetvelle çizdiği, suni sınırlardan bahsetmiştik. Suni sınırlar, kıta devletlerinin sosyal ve doğal sınırları gözetilmeksizin belirlendiği için, kıtada yaşayan etnik yapılar devletlerarasında dağılmışlardır. Bu durumda ise, ülkelerde bir ulusal entegrasyon sağlanması zorlanmıştır. Buna örnek olarak, Nuer kabilesi örnek olarak gösterilmiştir.

Afrika ülkelerinde kabile toplumunun yaygın olması, ülkelerde ulusal entegrasyonun sağlanmasına büyük bir engel olmuştur. Çünkü, Afrika ülkelerinin sınırları belirlenirken yeni ulus kimlikler ortaya çıkmıştır. Kabileler de, söz konusu yeni kimliklere entegre olamamışlardır. Bunun sebebi ise, oluşturulan ulus kimliklerin, etnik yapıların, geçmiş tarihi ve sosyal değerlerle bağdaşan bir özellikten yoksun olmalarından dolayı olduğu düşünülmektedir. Örneğin, Sudan ulus kimliğinin, Sudan toprağında yaşayan bütün etnik grupların tarihi geçmişiyle ortak bir yönü yoktur. Bu yüzden ise, etnik kökenler üst kimlik olarak belirlenen Sudan kimliğine entegre olamamışlardır.

Afrika'da ulusal entegrasyon sorunun üçüncü nedeni ise iç savaşlardır. Bilindiği üzere Afrika iç savaşların en çok yaşandığı bölge olarak bilinmektedir. Çalışmamızda Güney Sudan örneğinde, ülkelerde ulusal entegrasyonun nasıl etkilediğinden söz edilmiştir. Güney Sudan'da, yaşanan iç savaşın ülkeye maddi zararlar vermesinin yanı sıra insanların birbirlerinden nefret etmesine yol açmıştır. Ülke topraklarına yayılmış olan nefret, huzur ve barış içinde birlikte hayat sürmeyi engellemektedir. Belirtmek gerekir ki; iç savaşlar ulusal entegrasyona zarar veren unsurlardan biri olmuştur; olmaya da devam edecek gibi görünmektedir.

Afrika kıtasında yaşanan ulusal entegrasyon sorunun, kıta ülkelerinin ekonomik olarak geri kalmışlığına, siyasi ve sosyal istikrarsızlığın yaşanmasına neden olduğunu belirleyerek, çalışmamızda bu kronik soruna çözüm arayışlarında bulunulmuştur. Kıtada uluslaşma hareketinin başlamasının önerilmesi yerine, kıtanın bütünleşmesi öneri olarak verilmiştir. Bu faktörlerin söz konusu sorunun çözümü olacağı düşünülmüştür.

Afrika bütünleşmesinin ise aşağıda üç şekle göre sağlanması gerektiği önerilmiştir. Birincisi ekonomik bütünleşmedir. Yani, Afrika ülkeleri arasında, ekonomik birliğin sağlanması kıta halkları arasında ticaretin gelişmesine yol açacağı, bunun ise halklar arasında kaynaşmayı sağlayarak kıta genelinde bir bütünleşmeyi sağlayabileceği düşünülmektedir. İkincisi siyasi bütünleşmedir. Ekonomik bütünleşme sağlandıktan sonra, kıta ülkeleri arasında siyasi bir birlikteliğin sağlanacağı düşünülmektedir. Üçüncüsü sosyal bütünleşmedir. Bu bütünleşmenin sadece elitlerin arasında olmaması, ticaret, turizm ve öğrenci değişim programları ile desteklenmesi önerilmiştir. Dördüncü olarak ise, Afrika ülkeleri son dönemde güvenlik tehditleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu tehditler, Afrika halklarının birbirleriyle temas sağlamalarına büyük engel teşkil etmiştir. Bu bağlamda kıta ülkeleri arasında askeri birlikteliğin sağlanarak, güvenlik tehditlerinin ortadan kaldırması gerekmektedir. Halkların kaynaşması bu şekilde sağlanmaktadır.

Afrika'da ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte kıtanın parçalanmıştır. Ayrıca, sınırları belirlenmiş ulus devletlerin içinde ulusal

entegrasyon sorunuyla karşı karşıya kalınmıştır. Bu sorunun çözümü ise, ulus devletin inşası yerine kıtanın bütünleşmesi önerilmektedir. Aksi takdirde, kıta ülkeleri geri kalmışlık, iç savaşlar, siyasi ve içtimai sorunlarla boğuşmaya devam edecektir.

Yukarıda görüldüğü üzere, ulusal entegrasyon sorunu Afrika ülkelerinde önemli bir sorun haline gelmektedir. Ülkelerin parçalanması yanı sıra, ülkeler içinde iç savaşlar ve toplumsal ve siyasi istikrarsızlıklar son bilmemektedir. Bu bağlamda çalışmanın bu kısmında bu sorunu çözümü olarak, Afrika'nın bütünleşmesini öneri olarak verilmeye çalışılacaktır. Bilindiği üzere Afrika Bütünleşmesi, yeni bir fikir olmadığını düşünerek, kıtanın bütünleşmesi tarihsel perspektiften değerlenerek önerilecek olan bütünleşme şekilleri irdelenecektir.

Yukarıdaki görüldüğü üzere Güney Sudan halkları arasında bir ulusal entegrasyon sağlanmadığından dolayı ülkenin devletleşmesine büyük engel olmuştur. Bir başka ifade ele Güney Sudan'da ulus devletin oluşmasına engellerden biri, halklar / kabileleri bir üst kimliğe benimsememesinden veya ulusal entegrasyon sağlanamadığından kaynaklandığını söylemek doğru olacaktır. Üste de ifade edildiği gibi, ulusal entegrasyonunun sorunlarının sebepler; Kabilecilik, Suni sınırlar ve kabileler arasında yaşanan iç savaşlar sıralanmıştı. Bu bağlamda bu sebepler ortadan kaldırılmadığı müddetçe, Güney Sudan'da ulusal entegrasyonu sağlamak mümkün olmayacağını görülmektedir. Bu arada şunu belirtmekte fayda var, ulusal entegrasyon sorunu sadece Güney Sudan Cumhuriyeti, karşı karşıya kaldığı bir durum değildir. Eğer Afrika kıtasının ülkelerine iç sorunları incelediğimizde, söz konusu krizin olduğunu görülecektir. Hatta ülkelerde de yaşanan bölüm olayların temel sebebi, ulusal entegrasyon krizinin önemli bir rol oynadıklarını tespit edilecektir. Bir başka ifadeyle, Güney Sudan'ın Sudan'dan ayrılmasının temel sebeplerden biri bahsi geçen sorunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Özellikle Afrika devletlerarasında çizilen suni sınırların, ülkelerde bir ulusal bütünlüğü sağlamak büyük engellerden biri olarak olduğunu düşünülmektedir. Çünkü birçok etnik grubun veya kabilenin devletlerarasında

dağılmış durumundadır. Yukarıda söz edildiği üzere Güney Sudan Cumhuriyetinin ikinci etnik grubu olan, Nuer kabilesinin, Güney Sudan, Etiyopya ve Orta Afrika Cumhuriyet'inin topraklarında varlık göstermektedir. Bu doğrultuda bu ulusal entegrasyon sorununa çözüm üretmek adına da Afrika kıtasının bütünleşmesini önermek doğru olacaktır.

Bilindiği üzere 2. dünya savaşının sona ermesi ile birlikte, dünyada yeni bir uluslararası düzen oluşturulmuştu. Söz konusu düzende sömürgecilik dönemini son vermiştir. Bunun yanında bu uluslararası düzende Afrika ve dünya halklarını self- determinasyon (milletlerin kendi kaderlerini tayin etme hakkı) ilkesi çerçevesinde kendi bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlardı. Ardından da ülkelerin bağımsızlıkların kazanması ile birlikte, Avrup modeline uygun bir bütünleşme hareketi başlatılmıştır. Bu bütünleşmenin ilk adımı ise, Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) oluşturulmasıdır.

Bilindiği üzere Afrika Birliği Örgütü'nün Pan-Afrikanizm hareketinin ürünüdür. Bu bağlamda söz konusu örgütün kurulmasını vesile olan bu hareketin (Pan - Afrikanizm) tanımlanması gerekebilir. Bu minvalde, Timothy Murithi gibi birçok teorisyen Pa-Afrikanizm hareketinin şöyle tanımlamıştı; "ekonomik ve siyasi sömürüden kurtulmayı hedefleyen bunun yanında Afrika halkları için sosyal ve siyasal eşitlik mücadelesi yürüten Afrika'da meydana gelen siyasi bir hareket olarak tanımlamıştır.

Pan-Afrikanizm hareketi düşünce olarak, 19. Yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. Fakat ideoloji ve eylemden oluşan söz konusu hareket, zaman içinde ve uluslararası sistemde değişen koşullarla dönüşerek yeni bakış açılar kazanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda da farklı teori ve disiplinler tarafından farklı şekilde tanımlanmasına sebep olmuştur. Örneğin bazı teoriyenler tarafından, siyasi, içtimai, ulusüstü psikolojik bir ideolojik hareket olarak tanımlarken, St. Clair Drake ise, kıtasal, ırksal ve ideolojik olarak ayırarak üç farklı Pan-Afrikanizm türünden söz etmektedir. Irksal Pan-Afrikanızm türü ise dünyada yaşayan siyahları başta olmak üzere Afrika kökenlilerin sürekli maruz kaldığı aşağılanmayı ve küçümsemeyi ortadan kaldırmak adına verilen bir ortak mücadeleye ırksal Pan-Afrikanızm türü olarak bilinmektedir. Bundan

hareketle de Pan-Afrikanizmi makro milliyetçilik hareketi olarak tanımlamak doğru olacaktır.

Kıtasal Pan-Afrikanizm düşüncesi ise ırksal Pan-Afrikanizm sonra ortaya çıkmıştır. Bu düşünceye göre ise Afrika halkların uyanışı ile, siyasi bağımsızlığın kazanılmasında halklar arasında dayanışmaya ve devletlerin bağımsızlıklarını kazandıkça kıta ülkeleri arasında bir birliğini kurulmasını çabalayan bir düşünce olarak bilinmektedir. İdeolojik Pan-Afrikanizm ise, Afrikalı entelektüel ve düşünce adamları arasında bir network kurarak, kıta devletlerin ilişkilerinin yeni bir vizyon katarak gelişmesinde önemli bir rol oynayarak devletlerin siyasi ve ekonomik özgürlüğünü elde etmesi için yeni düşünceler ortaya koymalarını anlamına gelmektedir

Pan – Afrikanizm hareketini tarihsel perspektiften değerlendirilecek olunursa, Irksal Pan-Afrikanizm, ise 20. Yüzyılın başında ortaya çıkmış ve literatüre sözcük olarak girmesine vesile olan, Henry Sylvester-Williams olmuştur. Kıtasal Pan-Afrikanizm ise ikinci dünya savaşından sonra, 1945 – 1960 yılları arasında ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bu düşüncenin ortaya çıkmasında, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinde eğitim alan Afrikalı entelektüeller önemli rol oynamışlardır. İdeolojik Pan-Afrikanizm ise, 1960'lı yılların sonundan sonra, post kolonyalizm döneminde ortaya çıkmış ve bütün Afrikalı düşünce adamlar vesile olmuştur.

Yukarıdaki bilgiler ışığında Afrika'da bütünleşme fikri, pan-Afrikakanizm hareketin ortaya koyduğu tarihi olarak köklü bir düşüncedir. Ayrıca ırksal, kıtasal ve ideolojik olarak kıta ülkeleri arasında bir ekonomik, siyasi asker bu bağlamda Güney Sudan başta olmak üzere, üsteki bölümlerde saydığımız nedenlerden dolayı bütün Afrika devletlerinin, etnikler arasında yaşanan ulusal entegrasyon sorunu, bir çözüm olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumda k ıtanın siyasi, ekonomik ve sosyal olarak gelişmesine büyük bir engel haline gelmiştir. Bundan hareketle de Makro Milliyetçilik olarak tanımladığımız, Pan-Afrikanizm hareketinin ortaya koyduğu, "Afrika'ya aidiyet duygusu" nu sadece elitlerin taşıması yerine kıta halkları arasında güçlendirilmesi gerekmektedir. Böylece de Afrika'da mikro

bazda uluslaşma hareketi başlaması yerine kıtasal boyut bir makro milliyetçilik hareketi oluşması durumunda, kıtada kronik kriz olarak sayılan, ulusal entegrasyon soruna bir çözüme kavuşacağını düşünülebilir.

Afrika devletleri arasında ekonomik bütünleşmeyi sağlanmasıyla ticaret yollarının açılması ve malların serbest dolaşmasını için, kıta ülkeleri arasında Afrika Birliği Örgütü bünyesinde ekonomik birliği sağlanmalı ki kıta halklarının birbiriyle kaynaşmasını vesile olunsun. Üsteki bölümlerde ifade edildiği üzere, ülkeler arasında çizilen suni sınırların, kıta halkları belirli sınırlarda hapse etmiş oldu. Çünkü bu sınırlar belirlenmeden önce kabilelerin veya etnik grupların kıtada her tarafında serbest dolaşma hakkı vardı. Eğer kıta ülkeler arasında ekonomik bütünleşmesi sağlanırsa, halkların birbirleriyle iç içe girmiş olacaklardır.

Siyasi bütünleşmenin sağlanması için halklar ve devletler arasında bir coğrafi bütünlük duygusu yanı sıra ortak değerler olması gerekmektedir. Bundan hareketle de siyasi bütünleşmenin olması için, Avrupa Birliği'nde olduğu gibi ilk olarak iktisadi bütünleşme oluşması, ardından da kapsayıcı bir üst siyasi otorite oluşturulması ve nihayetinde de ortak sosyal politikalar oluşması ve gelişmelere göre de ortak dış politika, gerektiğinde de tehditlere karşı güvenlik politikalar olması gerekmektedir. Bu minvalde de bir siyasi bütünleşmenin sağlanması için ilk olarak ekonomik bütünleşmenin sağlaması şart olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Sosyal Bütünleşmenin tanımı ise "halklar arasında karşılıklı bağımlılığın ve karşılıklı sorumluluğun olmadığı bireysel iletişim veya mübadeleleri içerdiği bir bütünlük olarak tanımlanabilir". Örnek vermek gerekirse ise, kişisel olarak, telefon görüşmeler, posta olduğu gibi, devletler arasında ticaret, turizm ve öğrenci değişim programlarla örneklendirilebilir. Bu çeşit bütünleşme ise kendi içinde ikiye ayırmak mümkündür: birinci olarak; Halklar arasında bütünleşme: Afrika'da çok az olsa varlığından söz etmek mümkün olduğunu söylemek mümkündür. Öğrenci değişim konusunda Sudan Uluslararası Afrika Üniversitesini örnek olarak gösterebiliriz. Söz konusu üniversitede bütün Afrika ülkelerden eğitim almaktadır. Fakat Sudan'dan diğer

Afrika ülkelerinde eğitim alan öğrencilerin sayısı yok denecek kadar azdır. İkinci olarak ise; elitler arasında Bütünleşme: Afrika eliteler arasında bir kıtasal ve bölgesel örgütleri kapsamında kısmen olsa bir bütünleşmeden söz edilebilir.

Askeri Bütünleşmenin tanımı "bütünleşme sürecine katılan devletler arasında güvenlik anlaşmaları imzalayarak, devletler arasında askeri bütünleşmesi olarak tanımlanabilir. Son dönemde Afrika'da kıtasında güvenlik tehditlerin artığını görülmektedir. Bu tür tehditler terör Örgütlerde temsil edildiğini söylemek doğru olacaktır. Örnek verilecek olunursa, Bokko Haram, Eş-Şebab terör örgütleri olarak örnek verilebilir. Bir Doğu Afrika ülkelerine tehdit ederken, diğer Batı bölgelerin tehdit etmektedir. Bu durumda da kıta ülkelerin bölgesel bazda askeri organizasyonlar oluşturmasına sebep olmuştur. Örneğin Batı Afrika ülkelerinin Nijerya, Nijer, Çad, Mali, Senegal, Burkina Faso, terörizmle mücadele ordusu kurmuştur.

KAYNAKÇA

Adogamhe, Paul. (1958), "*Pan-AfrıcanısmRevisited: VisionandReality of AfricanUnityand Development*," African Integration Review, Vol.2, No.s. 6'dan Ernest Haas, TheUniting of Europe, Stanford UniversityPress, California.

Akipek, İlhan.(2015),"*Devletler Hukuku: Devletler Hukuku Şahıslarından Devlet*," Ankara, Başnur Yayınevi, Ankara.

Arı, Tayyar. (2011),"*uluslararası ilişkiler ve dış politika*", Mkm yayıncılık, Burs.

BADEJO, Diedre L., The African Union, Chelsea Publishers, 2008, New York, s.12

Bayraktutan, Yusuf. 2004, "*Global Ekonomide Bütünleşme Trendleri*,", Nobel Yayınları, Ankara.

Benedict, Anderson. (1995), "*Hayali Cemaatler*", çev. İskender Savaşır, Metis Yayınları, İstanbul.

Clarence, Contee, (1969), "*The Emergence of DuBois as an African Nationalist*," The Journal of Negro History, Vol.54, No.1, Chicago.

Cebeci, Kemal. (2015), "*Küreselleşme Bağlamında Ulus-Devletin Egemenlik Gücünün Dönüşümü*", Sayıştay Dergisi, Sayı: 71, Ankara,

Crawford, Young, (2010), "*The African Colonial State in Comparative Perspective*",Yale University Press, London.

Demir, Ali. (2014), "*Colonial Tools and Methodology Usedby Colonial States A Case Study: Belgian Colonial Period in Congo*", Security Strategies Dergisi, Washington.

Deutsch, Karl. (1988), "*The Analysis of International Relations*", Prentice/Hall International Inc,New Jersey.

Ernest, Gellner. (1992), "*Uluslar ve Ulusçuluk*", çev. Büşra Ersanlı Behar- Günay Göksu Özdoğan, İnsan Yayınları, İstanbul.

Erkış, İbrahim, (2013), "*ulus-devletin tarihsel gelişimi üzerine*" SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi Ekim 2013, Sayı 26, Ankara.

Evren, Gürbüz. (2003) "*Genel Olarak Sömürgecilik Hareketleri ve Antiller Denizi, Pasifik ve Hint Okyanuslarındaki Fransız Sömürgeleri*", Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığa.

Ferro, Marc. (2002), "*Sömürgecilik Tarihi*", çeviren, MunaCedden, Imge Kitapevi, Ankara

Guıbernau, Montserrat. (2000), "*Milliyetçilikler 20. Yüzyılda Ulusal Devlet ve Milliyetçilikler*", Çev. Domaniç, N.N., Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1997.

Gluckman, Max. (2010), "*The Kingdom of the Zulu of South Africa," African Political Systems, eds. M. Forte*".

Grovogui, Siba, (2002), "*Regimes of Sovereignty: International Moralityandthe African Condition, European Journal of International Relations",* The Johns Hopkins University, Baltimore.

Habermas, Jürgen, (2005), Öteki olmak, ötekiyle yaşamak, siyaset kuramı yazıları. Çeviren: İlknur Aka. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Hasnain, Nadeem. (2011), "*Tribe and Caste*", Social Anthropology University of Lucknow Lucknow

Hobsbawm, Eric. (1993), "*Milletler ve Milliyetçilik*", çev. Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

İnak, Abdulkadir. (2005) " *Sosyolojik Bir Okuma: Kabile-Aşiret Ve Ahlak Özelinde Güvenlik*", Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bingöl.

İnternational Cirsis Group, (2011), '*Division in Sudan's Ruling Partyand The Threatto The Country's Future Stability'* Africa Report N: 174-4 Mayıs 2011.

Rabilı, J. Amegboh, ConquerantdesPaystclıadiens, Paris 1976. ABC, http://www.filozof.net/Turkce/islam-tarihi/10625-Sudan-Mehdi-hareketi-nedir-kurucusu-tarihi-hakkinda-bilgi.html. (Erişim Tarihi: 07.01.2018).

Jeffrey, Herbst. (2004), "*LetThem Fail: State Failure Theoryand PracticeImplicationsfor Policy,*", Princeton University Press, Princeton.

Jhon MOFFAT, (2011)"*Sudan: History of a Broken Land',*El-jazeera

Joseph S. NYE, (1971), "*Peace in Parts: Integration and Conflict in Regional Organization, Little*", Brown and Company Yayınevi, Boston.

Jones A. H. M. ve Monroe, Elizabeth. (1935), "*A History of Abyssinia*" Oxford University Press, Londra, s. B.

Kavas, Ahmet. (2013*), "Afrika'da Fransız Sömürgeciliği*", Fırat Üniversitesi Yayınları,

Kaya, Serdar. "*Modernite, Ulus-Devlet, Milliyetçilik*", 2012. Ankara

Knopf, Kate Almquist. (2016), "*Ending South Sudan's Civil War*", Council of Foreign Relations, Council Special Report No. 77, Londra.

Lan Barnes, Pamela M. Barnes, (1995), "*The Enlarged European Union*", London:

Ludwig, Mises. (1973)"*Nation, State and Economy; Contributions to The Politics and History of Our Time",*Vienna

Lodhı, Abdulazız Y. (1994), "*Muslims in Eastern Africa - Their Past and Present*", Nordic Journal of African Studies, Uppsala University, Sweden.

Marshall, Gordon, (1999), "*Sosyoloji Sözlüğü*", (çev. Osman Akınhay; Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat, Ankara,

Mill, John Stuart. (1998)"On Liberty and Other Essays, Oxford UnıverstyPres, Londra.

Nadel, S. F., (1987), "*The Kede: a Riverain State in Northern Nigeria*,", Evans-Pritchard, London.

Nassim, Majidi, (2009), "*Study on Cross Border Populatıon Movements Between Afghanıstanand Pakıstan*", Kabul,

Nassir, İbrahim. "Güney Sudan Krizinin Nedenleri ve Çözüm Önerileri", *ANKASAM*, 7 Eylül 2017, https://ankasam.org/guney-sudan-krizinin-nedenleri-ve-cozum-onerileri/, (Erişim Tarihi: 10.10.2017).

Oxford Wordpower, (2006), Oxford University press, Londra, sayfa, 821.

Olmstead, Albert Ten. (1948), "*History of Persian Empire*", The University of Chicago Press, Chicago ve Londra.

Özyakışır, Deniz. (2006), "*Ulus-Devlet ve Milli Egemenlik Bağlamında Teorik Bir Küreselleşme Eleştirisi*", Jeopolitik Dergisi, Ankara.

Özcan, Azmi. (2014), "*Sömürgecilik Tarihi (Afrika-Asya)*", Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3120, Eskişehir.

Puchala, Donald. (2008), "*Of Blind Men, Elephantsand International Integration*," Journal of Common Market Studies, Vol. X, No.3. Washinton

Robertson, David, (1972), "*Uluslararası Ticaret Politikası*", Ak Yayınları, İstanbul.

Robinson, Gallagherand A. Denny, (1965), "*AfricaandtheVictorians*", London, 1965

Saklı, Ali. (2012), "*Fransa ve Almanya'da Uluslaşma Süreci ve Ulus Bilincinin Oluşumu*", Akademik Bakış Dergisi, Ankara.

Say, Ömer. (1998), "*Millî Devlet Kültürü*", Kaknüs Yayınevi, İstanbul.

Sönmezoğlu, Faruk. (2015), "*Uluslararası ilişkiler Sözlüğü*", Der Yayınevi, İstanbul.

Şahin, Bilge. (2013), "*Somali'de Devletsizlik Deneyimi*", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, (Yayınlanmış Tez Yüksek Lisans), Ankara.

Şener, Bülent. (2014), "*Küreselleşme Sürecinde Ulus-Devlet Ve Egemenlik Olguları*", Journal of History school (JOHS), Trabzon.

Tepebaş, Aktran. ' U. S. Deparment of State, U. S. Relationshipwith Sudan, 7. Jun2. 2013, http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5424.htm. (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

Tepebaş, Aktran. Büyük Güçler ve Afrika, "21. Yüzyılda Çok Boyutlu Afrika Rekabeti", İstanbul: Tasam Yayınları, 2010

Tepebaş, Aktran. "Bölgesel Sorunların Çözümünde Uluslararası Örgütlerin Rolleri", *Stratejik Öngörü Dergisi*, Sayı: 10, Yıl: 2007

Timothy, Murithi, (2005), "*Pan-Africanism, Peace-Buildingand Development*", Aldershot, Ashgate Publishing,

Topuz, Hıfzı, "Afrika'ya Genel Bir Bakıs", Öncesi Afrika", Ahmet Kavas, Hasan Öztürk, (Ed.), *Yükselen Afrika ve Türkiye, I. Uluslararası Türk-Afrika*

Kongresi (23 Kasım 2005), _stanbul: Tasam Yayınları, 2006

Turan, İlter, (1986), "*Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*", Der Yayınları, İstanbul

Türkdoğan, Orhan. (2006), "*Doğu ve Güneydoğu Kabile- Aşiret Yapısı*", Kültür Sanat Yayıncılı, İstanbul,

Unhcr,(2013) "*Asylum Research Consultancy the South Sudanese Report*".

Uygur, Erdoğan ve Fatma. (2013), "*Fransız Sömürgecilik Tarihi Üzerine Bir Araştırma*", TSA / YIL: 17 S: 3, Ankara,

Uz, Abdullah. (2007), "*Teori ve Uygulamada Self Determinasyon Hakkı*" Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt: 3, No: 9,Ankara.

Wassara, Samson. (2007), "*Traditional Mechanisms of Conflict Resolution in Southern Sudan*", Berghof Foundation for Peace Support, Berlin,.

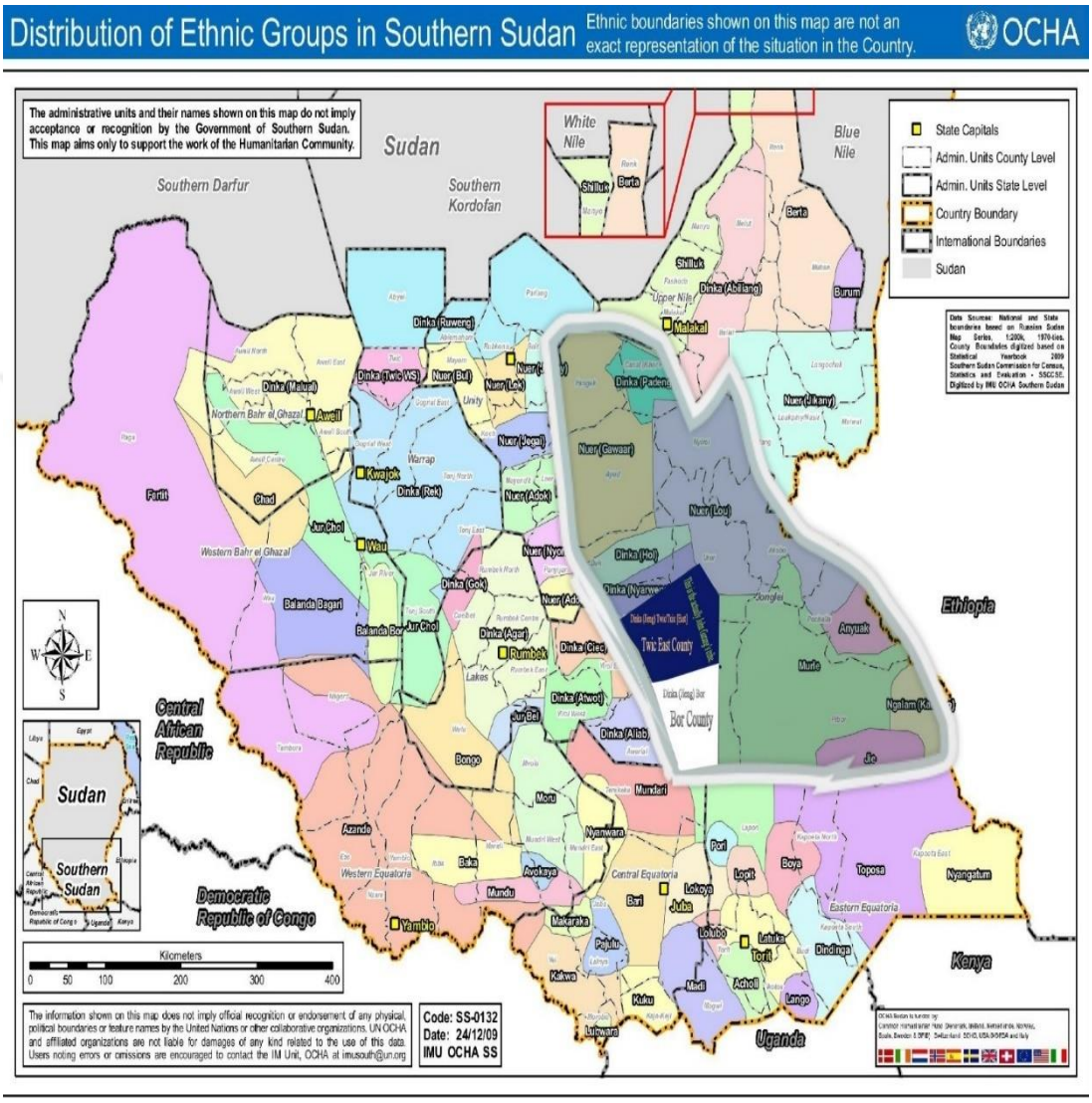
Weber, Max. (2000),"Sosyoloji Yazıları, Çev. Taha Parla, iletişim, İstanbul.

Williams, JR.-Robin. (1994), "*The Sociology of Ethnic Conflicts: Comparative International Perspectives*", Annual Review of Sociology, New York.

Yıldız, Zekeriya. (2013) "*Politika Sözlüğü*" Nesil yayınları, İstanbul,

Ekler:

Ek:1.1 Güney Sudan'da Kabileler ve Yaşadıkları bölgeler gösteren Harita:

Ek. 1.2 Sömürgecilikten Önce Afrika Haritası

Ek: 1.3. Güney Sudan Haritası

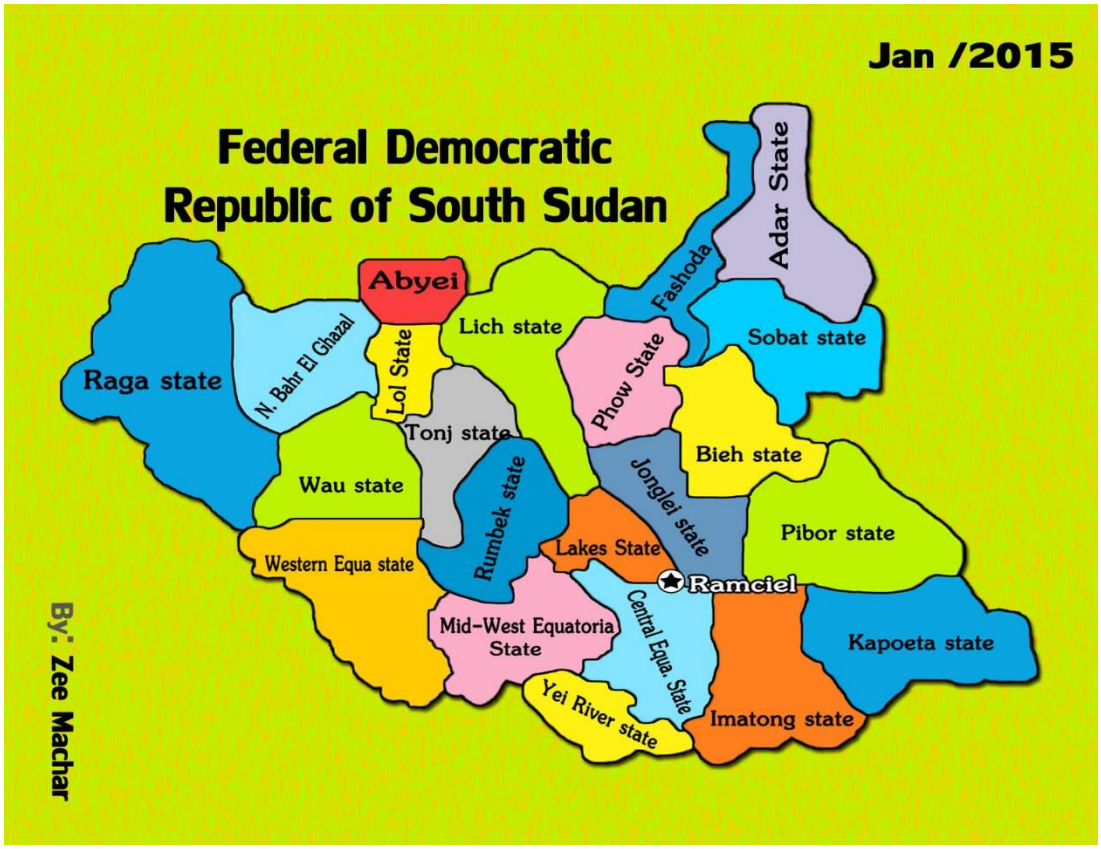
Ek 4; Afrika'nın Yapay Sınırlarını Gösteren bir Harita

Ek 5.; Güney Sudan'ın Nüfus Yaş ve Cinsiyete Dağılımına göre;

Age	Percent	Male	Female
0–14 years	46.2%	2,613,696	2,505,794
15–24 years	19.7%	1,148,967	1,030,596
25–54 years	29%	1,547,552	1,666,242
55–64 years	3.1%	186,460	154,924
65 plus years	2.1%	133,300	102,600

Ek 6. Güney Sudan'ın Yeni Siyasi Haritası:

Ek 7; Sudan'ın Etnik Haritası

